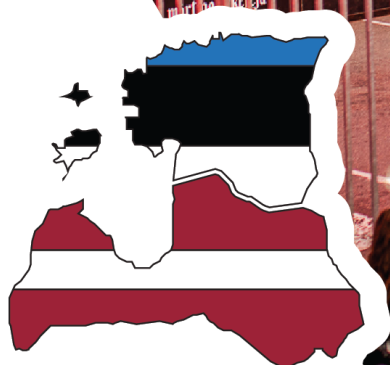

**GHETTO
GAMES**

Play forward: Football for Social Sustainability

Latvian - Estonian football communities for social change and sustainability

Duration: 01.10.2024 - 30.09.2025

EE-LV00124

Interreg

**Co-funded by
the European Union**

Estonia – Latvia

KÄSIRAAMAT

Kuidas tänavajalgpall võib aidata kaasa sotsiaalsemate ühiskondade tekkimisele kohalikul tasandil?

Tervitussõnad

Käesolev projekti käsiraamat tutvustab „Play Forward: jalgpall sotsiaalse jätkusuutlikkuse nimel” – uuenduslikku algatust, mille eesmärk on tugevdada piiriülest koostööd ja edendada sotsiaalset kaasatust Läti ja Eesti vahel. Tuginedes laiemale eesmärgile suurendada piiriüleseid kontakte ja kogukonna kaasatust, keskendub „Play Forward” konkreetselt mõlema riigi vähemuste integratsiooni kriitilisele väljakutsele, eriti hõredalt asustatud maapi

Selle projekti keskmes on tänavajalgpalli kasutamine võimsa „sotsiaalse liimina”, et ületada kultuurilisi erinevusi, edendada erinevuste aktsepteerimist ja luua usaldust erinevate ühiskonnarühmade vahel. Kuigi traditsiooniline professionaalne jalgpall on laialt tunnustatud, uurib ja rakendab „Play Forward” erinevaid amatööride tänavajalgpalli formaate, nagu 5v5, 3v3 ja Panna jalgpall, et tagada laialdane osalus ja kättesaadavus. See uuenduslik lähenemisviis on esimene kord, kui sellist laadi sotsiaalne projekt jalgpallis viiakse ellu Läti ja Eesti vahelisel professionaalsel tasandil.

Tunnistades mõlema riigi olulisi vähemusrühvusi – sealhulgas venekeelsed, poola, aserbaidžani ja gruusia kogukonnad Lätis ning venekeelsed, poola ja soome vähemused Eestis – on projekti otsene eesmärk edendada sõprust ja nende integratsiooni ühiskonda. Lisaks sotsiaalse ühtekuuluvuse edendamisele tegeleb „Play Forward” ka laiemate ühiskondlike väljakutsetega, nagu sotsiaalne ebavõrdsus, kiusamine, agressiivsus, vaimse tervise alane teadlikkus ja karjääriharidus spordi kaudu.

Projekti peamised eesmärgid on mitmekülgsed:

1. Koostöö tugevdamine: tugevdame koostööd Läti ja Eesti kohalike kogukondade juhtide vahel Cesisest, Valmierast, Ventspilsist, Haapsalust, Ristist ja Pärnust.
2. Võimekuse suurendamine: 40 kogukonna liidrit koolitatakse tänavajalgpalli turniiride tõhusaks korraldamiseks ja juhtimiseks, tagades tegevuste jätkusuutlikkuse ka pärast projekti lõppu.
3. Strateegiline areng: töötatakse välja terviklik ja jätkusuutlik strateegia kogukonna jätkuvaks kaasamiseks ja noorte arenguks, tagades, et „Play Forward” positiivne mõju ulatuks kaugemale tulevikku.
4. Vähemuste integratsioon: Projekt tegeleb otseselt vähemuste integratsiooni väljakutsega, edendades kõigi osalejate vastuvõtmist, sõprust ja kuuluvustunnet, rõhutades nende identiteeti Balti riikide ja Euroopa Liidu kodanikena.

„Play Forward” on integreeritud algatus, mis hõlmab mitte ainult ühiseid üritusi, vaid ka ulatuslikku koolitust, parimate tavade vahetamist korraldajate tasandil ning kohalike omavalitsuste ja jalgpalliklubide aktiivset kaasamist. See projekt esindab uut, rahvusvahelist lähenemisviisi kogukonna arendamisele, pakkudes noortele väärtuslikku võimalust tunda end osana millestki suuremast kui nende piirkondlik identiteet, suurendades seeläbi nende motivatsiooni ja kogemuse üldist kvaliteeti.

Sissejuhatus

Projekt „Läti-Eesti jalgpallikogukonnad sotsiaalsete muutuste ja jätkusuutlikkuse nimel „Play Forward: jalgpall sotsiaalse jätkusuutlikkuse nimel” rahastati INTERREG-programmist ja viidi ellu rohujuuretasandi liikumise „Ghetto Football” (Läti) ja professionaalse jalgpalliklubi „Kalju FC” (Eesti) poolt aastatel 2024–2025.

Projekt oli pühendatud vähemuste sotsiaalse kaasatuse edendamisele, tervisliku eluviisi propageerimisele ja Läti ja Eesti tänavajalgpalli alase koostöö tugevdamisele.

Projekt hõlmas järgmisi suundi:

- Läti ja Eesti kogukondade vaheliste koostöösidemete tugevdamine – kohalike kogukondade juhid (juba aktiivsed kohalikud noorsootöötajad, kohaliku sporditegevuse ja spordielu koordinaatorid erasektorist või kohalikust omavalitsusest);
- 40 kogukonna liidri (20 igast riigist) koolitamine Cesisest, Valmierast, Ventspilsist, Haapsalust, Ristist ja Pärnust tänavajalgpalli turniiride korraldamiseks;
- Mõlema partneri kogemuste kasutamine, et töötada välja jätkusuutlik strateegia kogukonna kaasamiseks ja noorte arendamiseks programmi piirkondades;
- Vähemuste integratsiooni probleemi lahendamine sõpruse ja kuuluvustunde edendamise kaudu ühiste tegevuste ja kultuurivahetuse abil;
- Mõlema riigi kohalike kogukondade liikmete võimestamine jätkama piiriülest koostööd pikaajalises perspektiivis, tuginedes vastastikku kokkulepitud põhimõtetele;
- Tutvustada parimaid tavasid, kuidas tänavajalgpall võib aidata kaasa kohalike kogukondade sotsiaalsele jätkusuutlikkusele ja lahendada vähemuste integratsiooni proble

Sisukord

Käesolevas juhendis kasutatud mõisted

1. Edukate jalgpalliturniiride korraldamine

- 1.1. Millised on peamised küsimused, millele tuleb vastata?
- 1.2. Turniiri struktuur: tõhusate turniirivormide ja reeglite väljatöötamine
- 1.3. Logistika: võistluspaiga valik, ajakava ja registreerimise haldamine
- 1.4. Ohutusprotokollid: osalejate ja pealtvaatajate ohutuse tagamine
- 1.5. Osalejate kaasamine: strateegiate väljatöötamine osalejate ligimeelitamiseks ja

hoidmiseks

- 1.6. Ühenduse kaasamine: turniiri reklaamimine ja suhete loomine kogukonna

huvirühmadega

- 1.7. Kommunikatsioon: sotsiaalmeedia tähtsus ja mõjuvõim, sotsiaalmeedia trendid, podcastid, võtmeisikute kaasamine projekti tegevustesse

- 1.8. Ürituste rahastamine (sponsorlus, toetused, ühisrahastus, tulud)

2. Usalduse ja partnerlussuhete loomine piiriüleselt

- 2.1. Kultuuridevahelise suhtluse alused
- 2.2. Tõhus piiriülene koostöö
 - 2.2.1. Eduka koostöö põhielemendid
 - 2.2.2. Piiriülese koostöö eelised
- 2.3. Koostöö potentsiaalsed takistused

3. Vähemuste kogemuste mõistmine

- 3.1. Sotsiaalse ühtekuuluvuse mõistmine
- 3.2. Diskrimineerimine ja sotsiaalne tõrjutus lühidalt
- 3.3. Vähemusrühmade vajadused ja perspektiivid
- 3.4. Vähemusrühmade ees seisvad väljakutsed

4. Isiklik areng vabatahtliku töö kaudu

- 4.1. Mitteformaalse hariduse põhitõed
- 4.2. Vabatahtlik tegevus kohalikus kogukonnas ja rahvusvaheliselt
- 4.3. Vabatahtlike organiseerimine

5. Jalgpall lastele

- 5.1. Jalgpalli vanusepõhised eripärad
- 5.2. Erinevad spordi- ja mängulised üritused lastele
- 5.3. Laste jalgpalli arenguks soodsa keskkonna loomine

6. Jalgpalli kasutamine sillana

Käesolevas juhendis kasutatud mõisted

Käesolevas juhendis kasutatakse järgmisi termineid:

- *Kogukond* – inimesed kui rühm; rühm inimesi, keda eristab ühine kodakondsus, rass, religioon, seksuaalsus jne; selline rühm elab suuremas ühiskonnas, millest ta eristub; inimesed, kes elavad samas kohas; kellel on ühised või võrdsed õigused või staatus, eristudes privilegeeritud klassidest; inimesed, kellel on ühised huvid, tegevused või amet¹ ja inimesed, keda peetakse üheks tervikuks nende ühiste huvide, sotsiaalse rühma või kodakondsuse tõttu²
- *Diskrimineerimine* – isiku või teatud inimrühma erinev kohtlemine, eriti halvem kohtlemine võrreldes teiste inimestega nende rassi, soo, seksuaalse sättumuse jne tõttu (ja taustaga, mis muudab nad veelgi haavatavamaks). Diskrimineerimine on ka eelarvamus inimeste suhtes ja keeldumine anda neile nende õigusi³
- *Vähemused* – mis tahes väike rühm ühiskonnas, mis erineb teistest oma rassi, kultuuri, religiooni või poliitiliste veendumuste tõttu, või isik, kes kuulub sellisesse rühma, samuti rühm inimesi, kellel on sünnipäraselt mõni ühine tunnus, mis muudab nende rühma väiksemaks kui mõned teised rühmad ühiskonnas ja võib põhjustada teiste poolt ebaõiglast kohtlemist⁴
- *Teavitustöö* – pingutused teenuste või teabe viimiseks inimesteni seal, kus nad elavad või aega veedavad.⁵
- *Vähemate võimalustega inimesed* – inimesed, kes majanduslikel, sotsiaalsetel, kultuurilistel, geograafilistel või tervislikel põhjustel, sisserändaja taustal või puude ja haridusraskuste või muudel põhjustel, sealhulgas põhjustel, mis võivad põhjustada diskrimineerimist Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 21 alusel, seisavad silmitsi takistustega, mis takistavad neil võimalustele tõhusalt juurde pääseda⁶
- *Sotsiaalne ühtekuuluvus* – kollektiivi sotsiaalse koostöö ja ühtekuuluvuse kvaliteet, mis on määratletud geopoliitilistes terminites ja väljendub selle liikmete hoiakutes ja käitumises. Ühtekuuluvale ühiskonnale on iseloomulikud vastupidavad sotsiaalsed suhted, positiivne emotsionaalne side liikmete ja kogukonna vahel ning selge keskendumine ühisele hüvele⁷

¹ Oxford English Dictionary artikkel https://www.oed.com/dictionary/community_n?tab=meaning_and_use#8779127

² Cambridge'i sõnaraamatu artikkel <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/community>

³ Cambridge'i sõnaraamatu artikkel <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/discrimination>

⁴ Cambridge'i sõnaraamatu artikkel, <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/minority?q=Minority>

⁵ Cambridge'i sõnaraamatu artikkel, <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/outreach>

⁶ Erasmus+ juhend, versioon 2, 20.01.2025. <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/erasmus-programme-guide>

⁷ Dragolov, G., Ignác, Z.S., Lorenz, J., Delhey, J., Boehnke, K., Unzicker, K. Sotsiaalse ühtekuuluvuse radari teoreetiline raamistik. Raamatus „Sotsiaalne ühtekuuluvus lääne maailmas”, Springer International Publishing, Šveits, 2016

- *Sotsiaalne tõrjutus* – olukord, kus kõigil ei ole võrdset juurdepääsu võimalustele ja teenustele, mis võimaldavad neil elada väärikat ja õnnelikku elu. See hõlmab ka võimetust anda panust ja oma häält kuuldavaks teha ühiskonna reeglite kujundamisel, kus nad elavad. Juurdepääsuta võimalused ja teenused on näiteks infrastruktuur – isegi niisugused põhivajadused nagu elekter ja voolav vesi – ning teenused nagu avalik haridus, tervishoid või sotsiaalhoolekandesüsteem.⁸
- *Sotsiaalne kaasatus* – protsess, mille käigus parandatakse ühiskonnas osalemise tingimusi, eelkõige ebasoodsas olukorras olevate inimeste jaoks, suurendades võimalusi, juurdepääsu ressurssidele, hääleõigust ja õ⁹
- *Huvirühm* – isik, kes on seotud organisatsiooni, ühiskonna jne tegevusega ja kellel on seetõttu selle suhtes vastutus ja huvi selle edu vastu.¹⁰
- *Tänavajalgpall* – mitteametlik jalgpallimäng, mida lapsed või noored täiskasvanud mängivad tänaval¹¹. Unikaalne ja loominguline spordiala, mida mängitakse väljas linnakeskkonnas, näiteks tänavatel, parklates, betoonist mänguväljakutel ja linnapiirkondades. Erinevalt traditsioonilisest jalgpallist iseloomustab tänavajalgpalli improvisatsiooniline stiil, keskendumine individuaalsetele oskustele ja kohanemine erinevate pindade, takistuste ja ilmastikutingimustega. Selles osaleb tavaliselt vähem mängijaid, kasutatakse väiksemat palli ja reegleid on vähem kui traditsioonilises jalgpallis.¹²
- *Vabatahtlik töö* – protsess, mille käigus inimene annab oma aega, teadmisi ja võib-olla ka raha, ilma et ta selle eest tasu saaks, ning mille eesmärk on aidata teisi inimesi¹³

⁸ Euroopa Kodanikuvabaduste Liit, <https://www.liberties.eu/en/stories/social-exclusion/43579>

⁹ Sotsiaalse tõrjutuse ja kaasatuse tuvastamine, kedagi maha ei jäeta: kaasava arengu hädavajadus, aruanne maailma sotsiaalsest olukorrast 2016, Ühinenud Rahvaste Organisatsioon, 2016, lk 17
<https://www.un.org/esa/socdev/rwss/2016/chapter1.pdf>

¹⁰ Cambridge'i sõnaraamatu artikkel <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/stakeholder>

¹¹ Cambridge'i sõnaraamatu artikkel <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/street-football?q=Street+football>

¹² Erinevus tänavajalgpalli, vabastiilis jalgpalli ja urbanballi vahel, Urbanball, 2023 <https://urbanball.io/the-difference-between-street-football-freestyle-football-urbanball-fight/>

¹³ Cambridge'i sõnaraamatu artikkel, <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/voluntary>

1. Edukate jalgpalliturniiride korraldamine

Jalgpalliturniirid on midagi enamat kui lihtsalt võistlus – need tähistavad kogukonda, kultuuri ja noorte mõjuvõimu. Hästi korraldatud jalgpalliturniir ei teki iseenesest – see on loodud visiooni, strateegia ja meeskonnatöö abil.

Olgu tegemist kohaliku kogukonna mänguga või rahvusvahelise turniiriga, kõik algab tugevast organisatsioonist. Jalgpall ühendab inimesi, kuid turniiri korraldamine ühendab kirge, logistikat ja juhtimist. Visioon, strateegia ja inimesed muudavad lihtsa mängu unustamatuks sündmuseks. Jalgpalli maailmas algab iga suurepärane mäng suurepärase ettevalmistusega, nagu iga suurepärane turniir algab nutika organisatsiooniga.

Jalgpalliturniiri korraldamine võib tunduda kaose juhtimisena, kuid õige lähenemisviisiga muutub see võimaluseks luua kogukond ja põnevust. Kui see on hästi tehtud, muutub jalgpalliturniir kaasatuse, arengu ja unustamatu mälestuste platvormiks. Paljud turniirid ebaõnnestuvad mitte talendi puudumise, vaid struktuuri puudumise tõttu. Uurime, kuidas seda parandada!

1.1. Millised on peamised küsimused, millele tuleb vastata?

Üldise ürituste korraldamise ja spordiürituste korraldamise vahe seisneb iga valdkonna spetsiifilises fookuses ja nõudmistes. Üldine ürituste korraldamine hõlmab mitmesuguste ürituste, nagu konverentside, ettevõtete kogunemiste ja kultuurfestivalide planeerimist ja korraldamist. Spordiürituste korraldamine on aga spetsialiseeritud ürituste korraldamise liik, mis hõlmab spordiürituste ja nendega seotud tegevuste planeerimise ja läbiviimise ülesandeid.

Tavaliselt tegelevad spordiürituste korraldamise spetsialistid spordiüritustele omaste teguritega, nagu:

- staadioni või väljaku valik,
- spordivõistluste jaoks kohandatud logistika,
- sportlaste koordineerimine,
- sporditurundus jms.

Spordiüritustega seotud ärialased vajadused ja eesmärgid erinevad teistest üritustest, kuna tuleb arvestada erinevate spordihooaegade, juhtide, spordiklubide ja huvirühmadega. Erinevates piirkondades võivad kehtida spordiürituste jaoks spetsiifilised eeskirjad, sõltuvalt koha ilmastikutingimustest ja spordiürituste korraldajate esitatud ürituste plaanidest, samuti ideaalsetest hooaegadest ürituste korraldamiseks, parimatest spordialade harrastamise kohtadest ja fännide eelistustest. Ürituse jaoks vajalikud rajatised ja varustus tuleb samuti hästi uurida, kuna iga spordiala puhul tuleb arvesse võtta erinevaid vajadusi ja tehnilisi aspekte, mis võivad mõjutada eelarvestamist, planeerimist ja tegevust. Spordisündmuste korraldamine on erineva ulatusega spordisündmuste planeerimise, organiseerimise ja juhtimise protsess, mille käigus tagatakse sündmuste kvaliteet, finants- ja muude riskide juhtimine,

ohutu keskkond, ressursside tõhus kasutamine, turundus, meeskonnatöö ja suhtlemine sidusrühmadega, et saavutada sündmuste eesmärgid ja luua osalejatele ja külastajatele positiivne kogemus.

Iga üritus on ainulaadne nii oma omaduste poolest (ühe või mitme spordiala üritus, ühekordne või korduv üritus, sise- või välistingimustes toimuv üritus jne) kui ka ürituse korraldajate, toimumiskoha ja -aja ainulaadse kombinatsiooni poolest.

Kuid kõik ürituste korraldamise meeskonnad läbivad sama **põhilise ürituse elutsükli**:

- planeerimine;
- Rakendamine
- Kokkuvõte (hindamine ja järelmeetmed).

Erinevus seisneb selles, kui palju aega korraldusmeeskond kulutab igale etapile. Mida suurem on üritus, seda pikem on selle elutsükel. Sõltumata sellest, kas taotlete luba väikese kogukonnaürituse, riikliku ürituse või isegi ülemaailmse megaürituse korraldamiseks, tuleb varakult vastata olulistele küsimustele, et mõista ürituse korralduslikke nõudeid. Mõned neist küsimustest võivad olla järgmised:

- Mis on ürituse eesmärk?
- Kes on peamine klient ja milline on fookus (sportlane, pealtvaataja, meedia)?
- Kas teil on aimu, milline on teie eelarve?
- Kas teate, kus üritus toimub? (Kas see toimub staadionil või kohalikus pargis või peate ehitama midagi spetsiaalselt, kas ajutist või püsivat?)
- Kes juhib projekti?
- Kui suur peab olema operatiivmeeskond?
- Kas teil on juba meeskond olemas?
- Kas meeskond koosneb palgalistest töötajatest või peamiselt vabatahtlikest?
- Kes rahastab üritust?
- Kas teil on vaja raha koguda? (Kui jah, siis kui palju ja kuidas te seda kogute – vt alajaotis 1.7.)
- Kas peate üritust reklaamima ja milliseid strateegiaid kasutate?
- Kes on huvirühmad ja millised on nende ootused?

Need on vaid mõned põhilised küsimused, mida peate küsima või uurima. Pärast nende küsimuste vastamist peate koondama selle teabe selgeks ja kokkuvõtlikuks „äriplaaniks”. See „äriplaan” annab raamistiku, mille alusel üritus korraldatakse ja läbi viiakse. Võite jagada seda „äriplaani” sidusrühmadega ja partneritega, et saada nende toetus ja abi. Äriplaanis peaksite määrama kindlaks ürituse korraldusmeeskonna visiooni, missiooni, eesmärgid ja väärtused. Äriplaanis peaks olema kirjas

tulemused ja osatulemused. See annab teile ülevaate ürituse kulgemisest iga funktsiooni puhul ja võimaldab kohandada plaane eelarvega.

„Äriplaan” muudetakse tegevuskavaks, milles kirjeldatakse „kes”, „mida”, „millal”, „kus” ja kuidas üritus toimub. Selles tuuakse esile iga osakonna või funktsiooni vastutus ning see on ürituse ulatuse laiendus, pidades silmas eelarvet.

Suur osa korraldusmeeskonna tööst kulub planeerimisele. Sündmuse edu tagamiseks on oluline planeerida piisavalt aegsasti ja loodud detailne plaan on sündmuse toimimise alus. Selleks on üks lähenemisviis:

- **Määratlege ürituse eesmärgid ja selgitage välja oma sihtrühm** – spordiürituste korraldajad peaksid planeerimisprotsessi alustama oma eesmärkide ja sihtrühma kindlaksmääramisest. Esmalt tuleb otsustada ürituse tüüp, kas tegemist on võistluse, sotsiaalse kogunemise või turundusvõimalusega. Seejärel tuleks kaaluda, mida sihtrühm soovib ja millises vormis.
- **Moodustage meeskond ja koostage eelarve** – sõltuvalt asjaomastest sidusrühmadest moodustab spordiürituste korraldaja töörühma, kes aitab spordiürituste korraldamisel. Koos arvatavad nad kulud, nagu näiteks ruumide rent, varustus, turundus, personal, auhinnad ja muud üritusega seotud kulud. Peale põhimeeskonna tuleb planeerida ka tehniline personal ja vabatahtlikud. Sellised vahendid nagu spordiürituste korraldamise tarkvara võivad hõlbustada sujuvat planeerimist kontrollnimekirjade, analüüside ja integratsioonide abil.
- **Valige kuupäev ja koht** – spordiürituste korraldajad ja nende meeskonnad peavad valima ürituse jaoks ideaalse kuupäeva, jättes piisavalt aega planeerimiseks ja reklaamimiseks. Nad peavad arvestama teiste spordiüritustega, mis võivad kattuda nende planeeritud üritustega, kuna see võib mõjutada fännide osalemist ja müüki. Ideaalne koht spordiürituse korraldamiseks peaks olema piisavalt istekohti, parkimiskohti, tualette ja avariiväljapääse hädaolukorras. Need peavad olema ohutud, ligipääsetavad ja piisavalt suured, et mahutada osalejaid ja pealtvaatajaid.
- **Hangi vajalikud load** – kui koht ja eelarve on kindlaks määratud, asub spordiürituse korraldusmeeskond hankima ürituse läbiviimiseks vajalikke lube. See hõlmab koostööd spordiklubi või -liidu õigusteenistustega, ürituse toimumiskoha kohaliku omavalitsusega ning sponsorite ja huvirühmade õigusteenistustega. Seda protsessi saab lihtsustada pilvepõhise digitaalse platvormi abil, mis tagab kõikide dokumentide ja kontrollnimekirjade kerge kättesaadavuse ning vastavuse õiguslikele nõuetele.
- **Planeerimine ja reklaamimine** – kui kõik vajalikud dokumendid ja load on kätte saadud, võib spordiürituse korraldusmeeskond alustada ürituse ülejäänud osa nõuetekohast planeerimist. Koostöös sidusrühmadega koostab spordiürituse korraldusmeeskond tervikliku plaani, milles kirjeldatakse ürituse kõiki logistilisi üksikasju, võttes arvesse sellist teavet nagu ürituse

ajakava, võistluse formaat, osalejate registreerimisprotsess, varustuse nõuded, transport, meditsiiniteenused ja turvameetmed. Planeerimisprotsessi kuulub ka ürituse reklaamimiseks sobiva turundusstrateegia väljatöötamine. Meeskond teeb koostöös, et suurendada teadlikkust ja huvi spordiürituse vastu sotsiaalmeedia, veebisaitide, kohaliku meedia, plakatite ja suusõnalise reklaami kaudu, et jõuda oma sihtrühmale. Siia kuulub ka meeskonnaga koos töötavate töötajate koolitamine.

- **Spordisündmuse läbiviimine** – kui kõik turunduskavad ja sündmuse protseduurid on lõplikult paigas, on aeg alustada spordisündmuse läbiviimisega. Sõltuvalt sündmuse ulatusest võib see võtta nädalaid või kuud. Iga protsess tuleks salvestada ohutuse, nõuetele vastavuse ja tulevaste sündmuste dokumenteerimise eesmärgil. Selle etapi osaks on õige tehnoloogia ettevalmistamine, et aidata sündmuse päeval registreerimisprotseduure, suhtlust, toidu ja joogi müüjaid, varustuse haldamist ja töötajate jälgimist;
- **Hinnake spordiüritust** – pärast spordiürituse läbiviimist ja lõpetamist koguneb spordiürituse juhtkond koos huvirühmadega, et arutada võite, kaotusi ja parandamist vajavaid punkte. Selle arutelu tulemused tuleks dokumenteerida ja salvestada digitaalsele platvormile tuleviku jaoks. Hindamiskava tuleks hästi läbi mõelda juba planeerimisetapis.

Teine lähenemisviis planeerimisetapile on järgmiste sammude planeerimine:

- **Infrastruktuur ja logistika** (võistluspaik, inventar, turvalisus, load, logistika);
- **Üritused** (registreerimine, turniirikalender, personal, auhinnad, vabatahtlikud);
- **Turundus** (koostöö, eelarve, kogukond)
- **Kogemus** (õhkkond, toitlustus, tegevused, võistlused, erivierad).

Iga tüüpi võistluspaigal on oma juhtimisprobleemid. Seetõttu peavad planeerimine ja ressursid neid probleeme arvestama. Näiteks välitingimustes toimuvate ürituste puhul tuleb arvestada ettearvamatu ilmaga ja suuremate ürituste korral on vaja rohkem rolle ja inimesi, kes neid rolle täidaksid.

1.2. Turniiri struktuur: tõhusate turniirivormide ja reeglite kavandamine

Sõltuvalt võistluspaigast, osalejate arvust ja võistluse eesmärkidest on mitmeid turniirivorme:

- 1) **Ühevooruline turniir** – Ühevooruline formaat on kaugelt kõige lihtsam korraldada. Nimi ütleb kõik: kui meeskond kaotab ühe korra, langeb ta turniirilt välja. Selline turniir sobib kõige paremini, kui osalejaid on palju ja aega vähe. Ühevoorulised turniirid ei sobi hästi väga lühikesteks „mängudeks”. Näiteks käsivõitluse turniir, kus mäng kestab vaid paar sekundit.

Kui osalejad reisivad turniirile, soovivad nad olla kohal kauem kui 3 sekundit. Seega oleks parem kasutada ühte allpool loetletud formaatidest.¹⁴

- 2) *Kahekordse väljalangemise turniir* – Kahekordse väljalangemise turniir on koos ühekordse väljalangemisega kõige populaarsem. Selle tüüpi turniirilt väljalangemiseks peab meeskond või mängija kaotama kaks korda. On võitjate ja kaotajate tabel, kõik alustavad võitjate tabelis. Kaotuse korral liiguvad nad kaotajate tabelisse, kus nad võitlevad end meistrivõistluste finaalmängu, kus nad peavad võitma võitjate tabeli meistri kaks korda.¹⁵
- 3) *Kolmekordne väljalangemisturniir* – Ühekordse ja kahekordse turniiri formaadist veidi vähem populaarne kolmekordne väljalangemisturniir on hea lisada oma arsenalile, kui soovid osalejatele pakkuda mõned lisamängud. Nagu ka teiste kahe puhul, tähendab kolmekordne väljalangemine lihtsalt seda, et meeskond või mängija peab kaotama 3 korda, et turniirilt välja langeda. Kui meeskond kaotab võitjate tabelis, langeb ta kaotajate tabelisse 1, kui ta seal kaotab, langeb ta kaotajate tabelisse 2. Kui ta kaotab kaotajate tabelis 2, langeb ta turniirilt välja.¹⁶
- 4) *Round-Robin* – see turniirivorm on üsna populaarne ja tähendab lihtsalt, et iga meeskond mängib turniiril ühe korra kõigi teiste meeskondadega. See võimaldab mängida mitmesuguste vastastega ja erinevalt väljalangemisturniirist saavad meeskonnad näha, kuidas nad teiste meeskondadega võrreldes toime tulevad. Osalejate arvu põhjal võib Round-Robin-vormi jagada „gruppideks”. Alagrupp on rühm meeskondi, kes mängivad Round Robin turniiri ja iga alagrupi võitja kohtub tavaliselt meistrivõistlustel. Näide: tavaline 24 meeskonnaga Round Robin turniiril oleks 276 mängu, seega ideaalne viis selle läbiviimiseks oleks jagada see 6 alagruppi, kus on 4 meeskonda ja kokku 36 mängu. Seejärel võiks võtta 6 võitjat igast alagrupist ja korraldada üheksa väljalangemise turniiri, et otsustada üldine meistrivõistluste võitja¹⁷ ;
- 5) *3 mängu garantii turniir* – populaarne softballi maailmas, kuna see võimaldab kaugelt tulnud meeskondadel olla kindlad, et nad saavad piisavalt mängu, et see oleks nende aja ja raha väärt. Iga meeskond mängib vähemalt 3 mängu. Formaati on sarnane kahekordse väljalangemise turniiriga. On võitjate ja kaotajate tabel, peamine erinevus on selles, et meeskonnad, kes

¹⁴ Ühe väljalangemise turniiritabelid, vaadatud 24.04.2025. <https://www.printyourbrackets.com/single-elimination-tournament-brackets.html>

¹⁵ Kahekordse väljalangemise turniiritabel, vaadatud 24.04.2025. <https://www.printyourbrackets.com/double-elimination-tournament-brackets.html>

¹⁶ Kolmekordse väljalangemise turniir, vaadatud 24.04.2025. <https://www.printyourbrackets.com/triple-elimination-tournament-brackets.html>

¹⁷ Ringturniiri tabelid, vaadatud 24.04.2025. <https://www.printyourbrackets.com/roundrobin.html>

kaotavad oma kaks esimest mängu, saavad mängida lisamängu kaotajate tabelis, et tagada, et kõik saavad mängida vähemalt 3 mängu¹⁸ ;

- 6) *Lohutusturniirid* – väga populaarsed maadlusmaailmas. Lohutusturniiridel on mitmeid variatsioone, kuid nende põhiidee on sama. Kui meeskond võidab esimeses voorus, liigub/jääb ta turniiri kestel võitjate tabelisse ja mängib üldvõidu eest. Kui meeskond kaotab esimeses voorus, liigub ta lohutusturniiri tabelisse, kus tal pole enam võimalust turniiri võita, vaid ta võistleb lohutusturniiri meistritiitli eest. Mõnes lohutusturniiri tabelis langevad võitjate tabeli hilisemate voorude kaotajad lohutusturniiri tabelisse, et võistelda lohutusturniiri meistritiitli eest¹⁹ ;
- 7) *Kompassi-loosimise turniirid* – kasutatakse laialdaselt tennises ja pickleballis, kuid on hea formaat, mida saab kasutada mis tahes spordialal. Igal loosimislehel on erinevad tabelid, mis on märgitud kompassi punktidega (ida, lääs, põhja, lõuna, kirde, loode, kagu, edela). Kui meeskond kaotab, liigutatakse ta teise tabelisse, võitjad liiguvad alati edasi oma praeguses tabelis. See võimaldab mängijatel mängida palju mänge ja turniiri käigus paarisatakse nad automaatselt teiste sama taseme mängijatega²⁰ .

Ghetto jalgpall ja Rahvusvaheline Tänavajalgpalli Assotsiatsioon (ISFA) näide

Turniir on jagatud kaheks osaks – grupiturniiriks (round robin) ja play-offiks.

Grupiturniiri raames jagatakse meeskonnad alagruppidesse, mis võimaldab neil üksteisega mängida. Parimad meeskonnad mängivad turniiri teises osas – play-offis. Kõikidel mängudel on piiratud mänguaeg.

Kõik see võimaldab piiratud aja jooksul mängida piisavalt paljude meeskondadega, et hoida huvi turniiril osalemise vastu.

¹⁸ 3 mängu garantii turniiri tabelid, vaadatud 24.04.2025. <https://www.printyourbrackets.com/3-game-guarantee-tournament-brackets.html>

¹⁹ Lohutusturniiri tabelid, vaadatud 24.04.2025. https://www.printyourbrackets.com/consolation-tournament-brackets.html#google_vignette

²⁰ Compass Draw turniiritabelid, vaadatud 24.04.2025. https://www.printyourbrackets.com/compass-draw-tournament-brackets.html#google_vignette

Tänavajalgpalli reeglid

Tänavajalgpall (tuntud ka kui tänavafutball või vabastiilis jalgpall) on sageli mitteametlik ja paindlik, kuid organiseeritud tänavajalgpalli turniirid järgivad mõningaid üldtunnustatud reegleid. Need reeglid on kohandatud kättesaadavuse, loovuse ja õigluse tagamiseks, mitte rangete traditsiooniliste jalgpallireeglite järgimiseks. Iga korraldaja otsustab ise, milline formaat on tema kohalikus olukorras kõige sobivam.

Tänavajalgpalli turniiridel järgitakse tavaliselt järgmisi peamisi reegleid:

- 1) *Meeskonna koosseis* – mängijate arv on tavaliselt 3v3, 4v4 või 5v5 ilma väravavahita;
- 2) *Mängu kestus* – mängud kestavad tavaliselt 2 x 6 minutit kuni 2 x 10 minutit, sõltuvalt formaadist. Lisajaotust ei ole, vaid ainult pidev kell, kuid mõnikord võib viigi korral (väljalangemismängudes) kasutada penaltiseeriaid;
- 3) *Väljak* – mängitakse väikestel väljakutel, mis on üks selle mängu eeliseid. Väljakud peaksid olema kõval pinnal (asfalt, betoon, futsali tüüpi põrand) ja ümbritsetud seinte või tõketega, et pall püsiks mängus. Nurgalööke ja sisseviskeid ei ole – pall pörkab seinalt tagasi või mäng jätkub kiiresti;
- 4) *Vigad ja aus mäng* – füüsiline kontakt on piiratud: libistamine on keelatud. Rõhutatakse austust ja sportlikku käitumist. Ebasündne käitumine või agressiivsus võib kaasa tuua kohese diskvalifitseerimise;
- 5) *Väravad ja punktide arvestamine* – ei ole suluseisu reeglit. Kõige populaarsemad formaadid on esimene meeskond, kes saavutab punktilimiidi (nt 5 väravat) või kõige rohkem väravaid mänguaja jooksul (sh penaltiseeria).
- 6) *Mängu taasalustamine* – tänavajalgpalli üks eripärasid on kiire taasalustamine (ei ole pikki pause) ja kui pall läheb mängijalt välja, siis määratakse karistuslööök. Kui pall kedagi ei puuduta, antakse see vastasmeeskonnale.

Lisaks võib turniiri ajal korraldada *panna* ja/või *freestyle*'i võistlusi. *Panna* ja *freestyle*'is teenivad mängijad punkte või võidavad vooru päklikpuu (*panna*) või spektakulaarse triki eest. Žürii võib punkte anda loovuse, kontrolli ja elegantsi alusel.

Ghetto jalgpall ja Rahvusvaheline Tänavajalgpalli Assotsiatsioon (ISFA) näide

Turniir korraldatakse järgmiselt: tavaliselt on see ühepäevane turniir, harva kahepäevane turniir, ja see on 4v4 turniir (3 mängijat väljakul ja 1 varumängija). Mängu kestus on 2 perioodi à 6 minutit

(geto jalgpall) või 2 perioodi à 8 minutit (ISFA tipptaseme võistlustel ja soovitatav). Tüüpiline väljaku suurus on 10 m x 15 m.

Turniir mängitakse algusest lõpuni, kuni võitja on selgunud. Punktide piirangut ei ole. Igal mängul on piiratud aeg. Kui mängu lõpus on mõlemal meeskonnal sama punktisumma, siis teeb iga meeskond 3 penaltit. Kui punktisumma on endiselt viigiline, siis tehakse penaltid, kuni üks meeskond eksib.

Turniir on jagatud kahte ossa: *alagrupiturniir* ja *play-off*. Alagrupiturniiril jagatakse meeskonnad väiksematesse alagruppidesse ja mängivad omavahel alagrupi piires. Parimad meeskonnad pääsevad edasi play-offi. Alagrupi minimaalne meeskondade arv on 4. Alagrupi maksimaalne meeskondade arv on 8. Soovitatav maksimaalne arv on 5 meeskonda. Play-off on ühekordne väljalangemine (kaotaja langeb välja). Meeskonnad pääsevad poolfinaali. Poolfinaali võitjad mängivad 1. koha eest, kaotajad 3. koha eest.

Lisalugemine:

- Ghetto Footballi reeglid <https://www.ghettogames.com/rules-v2>
- ISFA reeglid <https://www.isfastreet.com/assets/ISFA-3V3-Street-Football-Rules-2025-26.pdf>

1.3. Logistika: võistluspaiga valik, ajakava ja registreerimise haldamine

Tänavajalgpallis mängib logistika olulist rolli turniiri sujuva kulgemise ja kõigi osalejate positiivse kogemuse tagamisel. Kuigi tänavajalgpalli mitteametlik iseloom võib viidata spontaansusele, on hästi planeeritud logistika äärmiselt oluline, eriti kogukonna turniiride või ürituste korraldamisel.

Võistluspaiga valikuprotsess hõlmab:

- spordialale vastava võistluspaiga valimise;
- võistluspaiga tehniline kontroll, et teha kindlaks, milliseid parandusi on vaja, võttes arvesse ohutuse esikohale seadmist – vali liiklusest, prahist ja ohtudest vaba asukoht ning tagada tasane ja ühtlane pind või planeerida selle loomine;
- juurdepääsetavus – valige koht, kuhu on lihtne jalgsi või ühistranspordiga pääseda, eriti noorte mängijate jaoks, ning planeerige juurdepääs tualettidele, veele ja varjualusele;
- luba ja lepingud, mis võimaldavad koha kasutamist;
- võistluspaiga ettevalmistamine – seadmete paigaldamine ja ala sisustamine.

Lisaks hõlmab koha ettevalmistamine järgmist:

- video ja otseülekanne – professionaalsed kaamerad tagavad kvaliteetse sisu ja otseülekanne võimaldab jõuda laiemale publikule;

- piisav helisüsteem ja valgustus – kvaliteetne helisüsteem on hädavajalik ning valgustus loob õige atmosfääri ja parandab nähtavust;
- ekraanid ja visualiseerimine – suured ekraanid parandavad publiku kogemust ja aitavad näidata kordusi ja lisateavet.

Ghetto Footballi näide

Tänavajalgpalli eeliseks on see, et seda saab mängida kõikjal. Seda kasutatakse ka Ghetto Football Euroleague 2022 – miinimumnõuded: ala, kuhu paigutatakse vähemalt üks väljak, peab olema 11 meetrit lai ja 17 meetrit pikk. Ideaalne paigutus 5 väljaku turniiriks (mahutab 50 meeskonda 4 tunniks) on 60x60 m. Pind peab olema asfalteeritud. Ideaalne asukoht – linna keskus ja/või hästi nähtav koht.

Turniiri ajakava **koostamine** on ürituse planeerimise oluline osa, kuna see võimaldab vältida meeskondade liikmete, tehnilise personali ja vabatahtlike kuupäevade/kellaja/kohtade kattumist ning arvutada turniiri kõige sobivama formaadi määramiseks kättesaadava aja, mis viib maksimaalse lubatud meeskondade arvu määramiseni. Turniiri ajakava koostamisel tuleks arvesse võtta järgmisi aspekte:

- Õiglane ja tasakaalustatud mängude ajakava – võimaldab piisavat puhkust mängude vahel, eriti noortele;
- Selgete ajakavade koostamine – jagage ajakavad varakult plakatite, sotsiaalmeedia või sõnumirühmade kaudu;
- Ettevalmistused ootamatusteks – valmistuge viivitusteks (nt halb ilm, vigastused) ja lisage ajakavasse puhvriaeg;
- Vanus ja oskuste tase – eraldage kategooriad vanuse või oskuste järgi, et tagada õiglus ja ohutus.

Tõhus registreerimine loob aluse hästi korraldatud üritusele. **Registreerimise haldamine** hõlmab järgmist:

- Lihtne ja kättesaadav registreerimine – kasutage nii veebivorme (Google Forms, WhatsApp jne) kui ka offline-võimalusi, et tagada kaasatus, eriti noorte puhul, kellel puudub internetiühendus;
- Asjakohase teabe kogumine – nimi, vanus, meeskond, kontaktandmed ja hädaolukorra kontaktandmed ning tervislik seisund;
- Kehtestage selged tähtajad – vältige viimase hetke registreerumisi, et võimaldada korralikku ajakava ja meeskonna organiseerimist;

- Osalemise kinnitamine – saatke kinnitused või meeldetuletused, et tagada osalejate kohalolek;
- Kohapealse registreerimise planeerimine – nähtav koht sissepääsu juures, eelnevalt ettevalmistatud kontrollivormid (online või trükitud), tähtaeg kohale ilmumiseks, et turniir sujuks ladusalt.

Ghetto Footballi näide

Registreerimine toimub veebis, kus tuleb kinnitada osalemine ürituse toimumiskohas play.ghetto.lv või mans.ghetto.lv.

Kogu ajakava korraldatakse Excelis valemite abil, samuti kasutatakse turniiride korraldamise platvorme, nagu tournated.com, tournify.com, toornament.com.

1.4. Ohutusprotokollid: osalejate ja pealtvaatajate ohutuse tagamine

Turvalisuse tagamine tänavajalgpalli turniiril on oluline mängijate, pealtvaatajate ja personali kaitsmiseks, eriti mitteametlikes või avalikes keskkondades. Iga korraldaja on kutsutud koostama turvalisuse protokoll, mis on kõigile töödokumendiks.

Järgmist juhendit ohutusmeetmete kohta võib kasutada:

- *Võistluspaiga ohutuse hindamine* - enne üritust: kontrollige mängupinda (veenduge, et see on tasane, klaasikildudest, auklikest, prügist ja muudest ohtudest vaba); turvatage ala (kasutage koonuseid, tõkkeid või köit, et märgistada piirid ja hoida eemal sõidukid ja kõrvalseisjad); kontrollige liiklust (kui üritus toimub tee lähedal, kooskõlastage kohalike ametiasutustega liikluse piiramine või ümbersuunamine);
- *Meditiiniline valmisolek* – esmaabikarp (täielikult varustatud ja kergesti kättesaadav); määratud esmaabiandja (koolitatud vabatahtlik või partnerorganisatsioon, nt Punane Rist); hädaolukorra plaan (lähim haigla ja kontaktandmed, päästeteenistuse sõidukite juurdepääs, vajadusel kiire evakuatsiooniplaan); tervisevormid (kogutud teave allergiate, terviseprobleemide ja hädaolukorra kontaktide kohta);
- *Osalejate ohutus* – soojendus ja lõõgastus (sh struktureeritud treeningud enne ja pärast mängu vigastuste vältimiseks); vanuse/oskuste jagamine (mängijate jagamine vanuse või oskuste taseme järgi traumade riski vähendamiseks); varustuse kontroll (sobivad jalanõud – mitte avatud sandaalid ega paljad jalad, säärekaitsed (soovitav), mängu ajal mitte kanda ehteid; joogipunktid (tagada kogu ürituse vältel juurdepääs puhtale joogiveele);
- *Pealtvaatajate ja rahvahulga ohutus* – määratud vaatamisalad (hoida pealtvaatajad ohutus kauguses väljakust); rahvahulga kontroll (vabatahtlikud või sildid, et suunata liikumist ja vältida ülerahvastatust); laste ohutus (olemasolev süsteem kadunud laste jaoks (nt

randmesidemed või registreerimislaud)); varjupaik/varjualune (väljas olles varjupaik või telgid päikesepõletuse vältimiseks);

- *Riskijuhtimine ja intsidentide teatamine* – riskihindamise leht (võimalike ohtude kindlakstegemine ja leevendamine (nt päikesepiste, agressiivne mäng) – näide allpool); intsidentide teatise vorm (vigastuste või ebaõiglase käitumise korral dokumenteerimine ja järelmeetmed); käitumisjuhend (selged käitumisootused mängijatele, treeneritele ja pealtvaatajatele, kiusamise, vägivalda ja diskrimineerimise vastased reeglid);
- *Turvalisus ja järelevalve* – vabatahtlikud või ürituse personal (koolitatud jälgima ohutusrikkumisi või vaidlusi); koostöö kohalike ametiasutustega (eriti kui oodatakse suuri rahvahulki); turvaline varustus (väärtuslikud esemed ja varustus tuleb hoida turvaliselt, et vältida vargusi); side – hädaolukorra kontaktide leht (kõikidel töötajatel/vabatahtlikel peab olema juurdepääs); valjuhääldi või megafon (kiirete teadaannete või evakueerimise jaoks); briifing (personali ja vabatahtlike koolitamine kõigi ohutusprotseduuride osas).

<i>Risk</i>	<i>Riskide ennetamise meetmed</i>	<i>Tegevuskava</i>
Vigastused	Ohutusalased juhendused	Meditiinipersonali kohalolek
Tehnilised rikked	Seadmete ülevaatused	Varustuse varuosad
Halb ilm	Alternatiivne plaan	Ürituse ümberajastamine või kohandamine
Ohutusjuhtumid	Turvalisuse tagamine	Evakuatsiooniplaan

Tabel: Riskijuhtimise näide. © Semenaks A., 2025

Võib olla erinevaid rolle, millele on määratud konkreetsed ülesanded: ohutuse koordinaator – jälgib kõiki ohutusprotokolle ja hädaolukorra plaane; esmaabiandja – tegeleb vigastuste ja meditsiiniliste probleemidega; väljakumarsal – tagab reeglite järgimise, kontrollib ohtlikku mängimist; vabatahtlike koordinaator – juhib personali ja teavitab neid ohutusprotokollist; pealtvaatajate koordinaator – jälgib rahvahulga käitumist ja liikumist jms.

1.5. Osalejate kaasamine: strateegiate väljatöötamine osalejate ligimeelitamiseks ja hoidmiseks

Mõned praktilised ja tõhusad strateegiad osalejate kaasamiseks – nii noorte ligimeelitamiseks kui ka hoidmiseks tänavajalgpalli turniiridel või regulaarseil treeningutel – võivad olla järgmised:

- *Identiteedi ja kuuluvustunde loomine meeskonnakultuuri kaudu* – tugeva ühtekuuluvustunde loomine: meeskondadele nimede, värvide ja märkide andmine – isegi kui need on ajutised; meeskonna mentorite või kaptenite määramine, et edendada eakaaslaste juhtimist; meeskonna

hüüdlaulude, grupi soojenduste ja mängujärgsete koosolekute soodustamine; regulaarse väikese ürituste (nt meeskonna grillipidu, koristuspäevad) korraldamine suhete loomiseks. Noored on tõenäolisemalt kaasatud, kui nad tunnevad, et kuuluvad millessegi suuremasse kui lihtsalt mäng.

- *Soodustage osalemist* – premeerige järjepidevust ja pingutust: pakkuge sertifikaate, medaleid või väikeseid auhindu mitte ainult võitjatele, vaid ka kõige enam arenenud mängijale, parima meeskonnavaimu või ausa mängu ja austuse eest; kasutage „lojaliteedikaardi” süsteemi (nt osale 5 turniiril, saa tasuta varustus või suupisted); esitage mängijaid sotsiaalmeedias või kuulsuste seinale. Tunnustus suurendab motivatsiooni – eriti noorte puhul, kes ei pruugi alati olla tähelepanu keskpunktis.
- *Laske osalejatel kogemust kujundada* – andke osalejatele sõnaõigus ja vastutus: looge noorte nõuanderühm, et aidata kaasa tegevuste ja reeglite kujundamisel; küsige regulaarselt tagasisidet lihtsate küsitluste või avatud arutelude kaudu; laske neil soovitada mänguvorminguid, muusikapleilisteid või tähistamisideid. Osalejate kaasamine otsuste tegemisse suurendab nende vastutustunnet ja pühendumust;
- *Kasutage digitaalseid kaasamisvahendeid* – püsige ühenduses ja nähtavaks veebis: looge osalejatele ja vanematele WhatsAppi või Telegrami grupp (selgete juhistega); postitage regulaarselt uudiseid, fotosid, mängutulemusi ja tervitusi sotsiaalmeedias; kasutage tasuta platvorme nagu Canva või Instagram Reels, et esile tuua lõbusaid hetki või „nädala parimat mängijat”. Noored on veebis – nendega kohtumine seal, kus nad on, loob kogukonna ja põnevust ürituste vahel.
- *Tehke koostööd kohalike koolide, noortekeskuste ja vabaihendustega* – jõudke noorteni usaldusväärsete võrgustike kaudu: pakkuge tutvustavaid sessioone või jagage flaiereid koolides või noorteklubides; looge ühiseid tegevusi sotsiaaltöötajate, kogukonna liidrite või kohalike spordiklubidega; kaasake vanemad perekonnasõbralike mängupäevade või avatud turniiride kaudu. Usaldusväärsed täiskasvanud ja organisatsioonid saavad aidata tuvastada ja julgustada noori, kes võivad olla häbelikud, riskirühma kuuluvad või võimalusest
- *Seostage jalgpall isikliku arenguga* – näidake, et jalgpall on rohkem kui lihtsalt mäng: korraldage treeningute kõrval lühikesi töötubasid sellistel teemadel nagu juhtimine, aus mäng, vaimne tervis või eesmärkide seadmine; andke osalejatele väikeseid ülesandeid (varustuse haldaja, soojenduse juhendaja), et aidata neil enesekindlust kasvatada; jälgige isiklikku arengut, mitte ainult võite, nt „Sa jooksid täna rohkem!” või „Sa olid suurepärase meeskonnakaaslane”. Paljud noored – eriti need, kellel on vähem võimalusi – jäävad kaasa tuks, kui nad näevad jalgpallis võimalust areneda ja saavutada edu väljaspool väljakut.

1.6. Ühenduse kaasamine: turniiri reklaamimine ja suhete loomine ühenduse huvirühmadega

Kogukonna kaasamine on püüe pakkuda teenuseid või teavet inimestele, kes elavad ühes kindlas piirkonnas, või inimestele, keda peetakse üheks rühmaks nende ühiste huvide või sotsiaalsete gruppide tõttu, kus nad elavad või aega veedavad. Kogukonna kaasamise kõige tõhusamaks planeerimiseks ja korraldamiseks on oluline esmalt määratleda sidusrühmad.

Kes on meie sidusrühmad?

Eduka jalgpalliturniiri korraldamise protsessis on mitmesuguseid sidusrühmi. Sidusrühmad võivad olla:

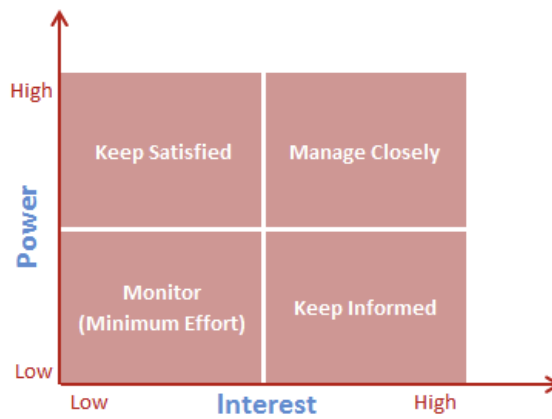
- Valitsusvälised organisatsioonid (VVOd)
- Valitsusasutused
- Ettevõtete sponsorid;
- Kohalikud kogukonnad;
- kogukondadest väljaspool asuvad isikud ja organisatsioonid, kellel on teema vastu eriline huvi;
- Kohalikud koolid jms.

Huvirühmad võivad olla organisatsiooni sisesed või välised. Sisesed huvirühmad on inimesed, kelle huvi organisatsiooni vastu tuleneb otsesest suhtest, näiteks töösuhtest, omandiõigusest või investeeringust. Välised huvirühmad ei tööta otseselt organisatsiooni heaks ega koos organisatsiooniga, kuid organisatsiooni tegevus ja selle tulemused mõjutavad neid. Tarnijad, võlausaldajad ja avaliku huvi rühmad loetakse kõik välisteks huvirühmadeks.²¹

Iga konkreetse edukas jalgpalliturniiri korraldamise protsess nõuab **sidusrühmade analüüsi**, mis hõlmab kolme järjestikust etappi

1. Kõigi võimalike kaasatavate sidusrühmade kindlaksmääramine ja nimetamine (ajurünnaku meetod);
2. kõigi kindlaksmääratud sidusrühmade analüüs (nende vajadused, eesmärgid, võrgustikud, kättesaadavad ressursid, muud aspektid ja nende võimu-huvi suhete määratlem
3. Erinevate sidusrühmade ühiste vajaduste ja huvide leidmine kommunikatsiooniplaani koostamiseks.

²¹ Investopedia, <https://www.investopedia.com/terms/s/stakeholder.asp>

Allikas: Projectmanagement.com

<https://www.projectmanagement.com/wikis/368897/stakeholder-analysis--using-the-power-interest-grid>

Mis on parim viis turniiri reklaamimiseks ja suhete loomiseks kogukonna sidusrühmadega?

Tänavajalgpalli turniiri reklaamimine ja tugevate suhete loomine kogukonna sidusrühmadega on mõlemad olulised edu ja jätkusuutlikkuse tagamiseks.

Võib kasutada kaheosalist strateegiat, mis ühendab nutika teavitustöö ja mõtestatud partnerlussuhete loomise:

- **1. OSA: Turniiri tõhus reklaamimine**

(1) *Sihtrühmale suunatud teavitustöö* – koolid ja noortekeskused – paluge neil aidata levitada flaierid, saata e-kirju või postitada teateid teadetetahvlitel; kogukonna Facebooki/Instagrami leheküljed (postitage elavad pildid ja lühikesed videod); kohalikud WhatsAppi/Telegrammi grupid (jagage lühikesi kutseid, milles on selge üleskutse tegutsema); flaierid suure liiklusega kohtades (kauplused, pagariärid, spordiklubid, pargid, kirikud/mošeed);

(2) *Atraktiivsed sõnumid* – kasutage lihtsat ja sõbralikku keelt (nt „Tule mängima. Tule ergutama. Liitu lõbuga!”), rõhutage peamisi atraktsioone (tasuta registreerimine või auhinnad, aus mäng ja kaasav keskkond, toit, muusika või erilised külalised) ning lisage kontaktandmed ja QR-kood veebis registreerumiseks;

(3) *Noorte kaasamine reklaamimisse* – paluge noortel osalejatel jagada plakateid ja videoid sõpradega või veebis ning kaasake nad brändi kujundamisse (nt nimi, logo, plakat);

- **2. OSA: Suhete loomine kohalike huvirühmadega**

(1) *Leia ja võta ühendust peamiste sidusrühmadega* – koolid (paku jalgpalli sidumist kehalise kasvatuses või kooli vaimuga), linnavalitsused või noorsoosakonnad (palu logistilist tuge või tunnustust), kohalikud ettevõtted (paku win-win-sponsorlust, nt logo särkidel, müügikioskid üritusel), politsei või turvateenistused (kaasa neid rahvahulga turvalisuse tagamiseks või mentorirollidesse) ning vabaühendused ja noorteorganisatsioonid (kutsu koostööd teavitustöös või treeneritöös);

(2) *Esitage see kui kogukonna investering* – rõhutage noorte arengut, kaasatust ja positiivset kaasatust, näidake, kuidas üritus ennetab riskikäitumist, suurendab kogukonna uhkust, ja võib saada iga-aastaseks traditsiooniks, pakkuge sidusrühmadele rolle (stendipind, ühine bränding, külalisesinejate kohad või vabatahtliku töö võimalused);

(3) *Jälgige ja tunnustage toetust* – tänage partnereid avalikult (sotsiaalmeedias, ürituse ajal), saatke partneritele pärast üritust lihtne ürituse aruanne või fotokollaaž, et näidata nende mõju, kutsuge partnerid üritusejärgsele arutelule või tagasisidevoorule.

1.7. Suhtlus: sotsiaalmeedia tähtsus ja mõjuvõim, sotsiaalmeedia trendide kasutamine, podcastid, võtmeisikute kaasamine projekti tegevustesse

Kommunikatsioon loob teadlikkust ja põnevust, meelitab ligi osalejaid, vabatahtlikke ja sponsoreid, räägib teie lugu: jalgpall kui vahend kogukonna muutmiseks ning loob positiivse avaliku kuvandi ja pikaajalise toetuse.

Spordiürituste turundus on lihtsaim viis, kuidas korraldusmeeskond üritust reklaamib, hindab kogukonna huvirühmi ja teenib tulu. Tõhusa ürituste turunduskampaania võti on õige **sihtrühma kindlaksmääramine ja** osalejate mällu jääva **kogemuse loomine**. Parimad ja loovamad üritused loovad suhtluse, mis mitte ainult ei mõju brändile positiivselt, vaid tekitab ka pikaajalist huvi pärast ürituse lõppu. **Üritused on kogemused**. Turundajad mängivad selle kogemuse pakkumisel võtmerolli.

Oma ürituse õige sihtrühma kindlaksmääramisel peate endalt küsima mõned küsimused:

- Millist üritust korraldate? (peate teadma, kas tegemist on osalejatele suunatud üritusega või üritusega, mis on suunatud laiemale publikule, sealhulgas pealtvaatajatele või fännidele);
- Määrake kindlaks sihtrühm – kes nad on (vanus, sugu, haridustase jne);
- Millist meediat nad tarbivad? Milliseid tooteid nad kasutavad? Kui tihti?

Sihtrühma saab jõuda plakatite, flaielite, postkaartide, otseturunduse, meediakampaaniate (sh trüki-meedia, raadio ja televisioon), sotsiaalmeedia ja välireklaami (sh reklaamtahvlid, busside küljed, plakatipaigad ja tänavakaunistused), pressiteadete, pressikonverentside ja muude reklaamitegevuste abil. Lühike juhend, kuidas kasutada kommunikatsiooni võimu, eriti sotsiaalmeedia, trendide, podcastide ja võtmeisikute kaudu, et tõsta oma tänavajalgpalli projekti või turniiri taset:

- **sotsiaalmeedia** on tänapäeva kommunikatsiooni moodne staadion. Esile tõsta tuleks erinevaid platvorme: Instagram ja TikTok – parimad noorte kaasamiseks (kasutage Reels, Stories, Challenges); Facebook – kasulik perede, koolide ja kogukonna liidrite jõudmiseks; YouTube – tipphetked, intervjuud või minidokumentaaliid ja WhatsApp/Telegram – suurepärane organiseerimiseks, meeldetuletusteks ja kogukonna vestlusteks; sisu poolest toimivad alati väljakutsed, reaalse osalejate lood, GIF-id/meemid jms;

- **Podcastid** – sügavamaid lugusid jutustavad – on muutunud populaarseks viisiks sihtrühma harimiseks. Võime alustada lühikese igakuise podcastiga, milles osalevad tänavajalgpalli noored, treenerid või vabatahtlikud. Podcastide loomiseks on olemas tasuta platvormid, nagu *Spotify* või *Anchor*. Või tehke koostööd kohalike podcastide loojatega ja pakkuge oma projekti külalisluguna. Teemad võivad olla mitmekesised – kuidas jalgpall mu elu muutis, naised tänavajalgpallis, jalgpall pärast konflikti või rännet jne.
- **Võtmeisikud** (mõjutajad ja eeskujud) – kutsu kohalik sportlane, muusik või noorte mõjutaja üritusele osalema või seda toetama; palu mõjutajatel ja eeskujudel postitada lühike video, milles nad kutsuvad üritusele või annavad sellest teada; kaasata neid auhinnatseremooniasse või mentorirollidesse, kasutada nende sotsiaalset kapitali oma sõnumi levitamiseks jne. Isegi väikese mõjuga mõjutajad (1000–10 000 jälgijat) võivad olla mõjukad, kui nad on kogukonnas usaldusväärsed.

Mõned NIPID:

- postitage regulaarselt: vähemalt 3–5 korda nädalas turniiri/ürituse korraldamise aktiivse faasi jooksul, kuid võimalikult palju, sest see annab alati lisaväärtust;
- kasutage visuaalset jutustamist: kulisside taga, tegevuskaadrid, muutumise lood;
- kasuta asjakohaseid hashtage;
- suhtle: vasta kommentaaridele, esita postitustes küsimusi, korralda küsitlusi või väljakutseid;
- kohanda trendid oma sõnumiga – ühenda lõbusus eesmärgiga (kaasatus, aus mäng, mitmekesisus);
- looge sisu kalender: planeerige oma postitused oluliste kuupäevade ümber (registreerimise algus, turniiri päev, ürituse järelkaja);
- märgi alati osalejad fotodel/videotes (nende nõusolekul);
- tähistage inimesi, mitte ainult tulemusi – jagage inimlikke lugusid meeskonnatööst, edusammudest ja kaasatusest.

Ghetto Footballi näide

Kommunikatsiooni planeerimine on lihtsam, kui määratled suunad, mida soovid järgida. Meie puhul on need järgmised:

- Sotsiaalmeedia – oleme aktiivsed sotsiaalmeedia platvormidel, kasutame hashtage ja teeme koostööd mõjutajatega;
- Traditsiooniline turundus – paigutame plakateid strateegilistesse kohtadesse ja teeme koostööd kohaliku meediaga;
- Piletite müük – muudame ostuprotsessi lihtsaks ja pakume erinevaid piletikategooriaid;
- Otsene suhtlus – hoiame liikmetega ühendust ja saadame meeldetuletusi ja uudiseid

1.8. Ürituste rahastamine (sponsorlus, toetused, ühisrahastus, tulud)

Rahastamine spordiürituste jaoks – eriti kogukonnapõhiste või rohujuureürituste jaoks, nagu tänavajalgpalli turniirid – võib olla loominguline, mitmekesine ja kaasahaarav. Rahastamisele võib läheneda mitmel viisil, sõltuvalt kohalikest oludest. Siiski on olemas ka üldised tavad spordiürituste ja eriti tänavajalgpalli turniiride rahastamiseks.

Parim lähenemisviis rahastamise hankimiseks on **kombineerida erinevaid allikaid** ja mitte tugineda ainult ühele allikale. See võimaldab minimeerida riski, et raha ei saada piisavalt või õigel ajal enne kulutuste tekkimist. Mida rohkem inimesi rahastamise hankimisse kaasatakse, seda suurem on võimalus saavutada edu lühema ajaga. Kui rahastamise hankimiseks on ainult üks inimene, kellel on piiratud aeg, võtab vajalike ressursside hankimine rohkem aega. Mõned rahastamisreeglid nõuavad, et alustaksite dokumentide ettevalmistamisega pikka aega enne rahastamise taotlemist – see võib olla ka 10–12 kuud varem, kuid mõned allikad võivad piisava rahastamise saamiseks kuluda vaid 1–2 päeva.

Rahalised vahendid sõltuvad suuresti ürituse liigist ja ulatusest. Näiteks riikliku tasandi turniiri korraldamiseks võib saada toetusi kohalikelt, piirkondlikelt või riiklikelt valitsustelt. Samal ajal on kohalike turniiride rahastamine rohkem seotud kohaliku kogukonna, ettevõtete ja valitsusega.

Kui rahastamine on piiratud, võite kaaluda isiklike esindusi. Näiteks võite teha esitlusi koolides, kaubanduskojas või erirühmades. Võite kasutada sotsiaalmeediat, et tõsta teadlikkust oma ürituse kohta. Laske teistel oma üritust reklaamida, jagades teavet oma võrgustike kaudu. Paralleelselt on oluline teha reklaamitööd – teavitage meediat ürituse tähtsusest kogukonnale.

Spordiüritustele üldiselt sobivad rahastamisviisid:

- 1) *Sponsorlus* – kohalikud ettevõtted (spordiklubid, spordipoed, kohvikud) sponsoreerivad meeskondi, karikaid või brändi. Mida lähemal on ürituse/turniiri toimumiskoht ja osalejad, seda suurem on võimalus sponsoreid leida. Rahvusvaheliste ürituste/turniiride puhul on õige viis rahvusvaheliste ettevõtete kaasamine. Neile võib pakkuda logo paigutamist särkidele,

bänneritele, sotsiaalmeediasse; stendi ruumi üritusel või nimetamisõigusi (nt „Ettevõtte X Cup”).

- 2) *Registreerimistasud* – võimalus on võtta meeskondadelt või üksikmängijatelt väike registreerimistasu. Samuti võite pakkuda varajase registreerumise soodushindu või grupipakkumisi või lisada lisad, nagu T-särgid või toidutalongid.
- 3) *Kaubamüük* – valmistage ette ja müüge bränditud tooteid: T-särgid, randmemanikud, veepudelid, mütsid ja piiratud tiraažiga ürituse kaubamärgiga tooted. Parima kasu saamiseks proovige teha koostööd kohaliku trükikojaga, et tootmine oleks odav.
- 4) *Piletite müük (pealtvaatajad)* – pealtvaatajatele võib kehtestada väikese sissepääsutasu, mis võib varieeruda, näiteks pere-/gruupihind või parimad istekohad mängu lähedal;
- 5) *Toidu- ja joogikioskid* – võite korraldada suupistete ja jookide müüki – kutsuda kohale toidukioskeid ja võtta neilt tasu või teha koostööd kohalike müüjatega ja võtta protsendi või kindlasummalise tasu ruumi eest;
- 6) *Loosimised ja loteriid* – pakkuge lõbusaid auhindu (spordivarustus, ürituste piletid, kinkekaardid), ostes need eelnevalt või tehes koostööd sponsoritega auhindade annetamiseks. Loosipileteid saab müüa veebis ja kohapeal, eelnevalt või ürituse ajal.
- 7) *Online-rahastamine* – kasutada saab erinevaid platvorme, nagu GoFundMe, Kickstarter või Facebook Fundraisers, või võite luua kohaliku platvormi ja hallata seda teiste jaoks, sealhulgas saada protsenti teistelt rahastamisprojektidelt;
- 8) *Ühenduse rahakogumisüritused* – võimalus on tegeleda ürituse-eelse rahakogumisega, näiteks spordiviktoriinide õhtud, miniturniirid või näitused, autopesu või küpsetiste müük meeskonna osalusel jne.
- 9) *Toetuste taotlemine* – võite taotleda spordi arendamise, noorte või kaasatuse toetusi kohalikult omavalitsuselt, spordiliitudelt, valitsusvälistelt organisatsioonidelt või fondidelt, mis toetavad sotsiaalset muutust spordi kaudu. Selleks on vaja häid taotluse koostamise oskusi ja ühiste termine (nt jätkusuutlikkus, sotsiaalne kaasatus, digitaliseerimine jms) mõistmist. Kultuurivahetuse, integratsiooni või kultuuridevahelise õppimise jaoks on rohkem rahalisi vahendeid kui spordiürituste/turniiride otseseks toetamiseks, kuid kõik sõltub sellest, kuidas idee esitatakse.
- 10) *Otsesed riigieelarve eraldised* – kui taotlete toetust otse kohalikult omavalitsuselt või ministeeriumilt (spordi-, tervise- vms ministeeriumilt), on võimalik saada ka riigieelarvest eraldisi. See on pikk ja spetsiifiline protsess, mis peab vastama riiklikele õigusaktidele, kuid on üldiselt väga kasulik spordiürituste korraldamiseks.

- 11) *Mängustatud rahakogumine* – ürituse ajal (või isegi enne seda) võib korraldada „Sponsor a goal” süsteemi (annetajad lubavad anda raha iga löödud värava eest) või „Penalty challenge” – pealtvaatajad maksavad, et lüüa penaltit väravavahi vastu.

Need on vaid mõned võimalused rahastamise kogumiseks.

Kui korraldajatel on piisavalt inimressursse, on kindlasti võimalik töötada kõikides rahastamise suundades. Kuid kui inimressursid on piiratud, töötavad parimad tänavajalgpalliüritused/turniirid järgmise rahastamise lähenemisviisiga:

- *registreerimistasud* – isegi väike registreerimistasu lisab turniiri eelarvele väärtust. Registreerimistasud peaksid olema väga madalad, et turniir oleks taskukohane;
- *otsene eelarveeraldus* – omavalitsused (või riik) toetavad tavaliselt väga hea meelega oma omavalitsuses (või riigis – rahvusvaheliste ürituste puhul) toimuvaid spordiüritusi. Korraldajad peaksid arvestama, et järgmise eelarveaasta eelarveeralduse taotlemiseks tuleb kogu taotlus- ja lobitöö teha aasta enne eraldamist. Eelarveeraldus võib olla otsese eralduse või hankemenetluse vormis;
- *toetused* – toetuste konkursil osalemine (omavalitsused, riik, Euroopa Liit vms) võib kesta kokku 2–3 aastat. Seega tuleks seda lähenemist planeerida pikka aega enne turniiri toimumist;
- *sponsorlus* – mida nähtavamaks saate, seda atraktiivsemaks muutute sponsorite jaoks. See on õige suund – vähemalt võitjate auhindade saamiseks.

Sõltumata sellest, milline lähenemisviis valitakse, tuleb edu saavutamiseks astuda konkreetseid samme:

- 1) Määrake ürituse/turniiri eesmärk, et rahastamine oleks sihipärane.
- 2) Kehtestage ürituse/turniiri ajakava, näiteks tegevused, mis tuleb teha, ja aeg, millal need tegevused tuleb teha;
- 3) Koostage selge eelarve, milles on näidatud, kuidas rahalisi vahendeid kasutatakse (läbipaistvus loob usalduse);
- 4) Koostage rahastamisstrateegia – kus ja millal taotlete rahalisi vahendeid; millised on teie rahastamise käitumisjuhised (punased jooned); kes mille eest vastutab; ülesannete täitmise tähtsajad; turunduskava (reklaam sotsiaalmeedias, plakatid, partnerlused jms); kuidas ja millal tänate toetajaid (selleks võib olla vaja eraldi eelarverida).

Pidage meeles, et rahastamise edukuse seisukohalt on kõige olulisemad järgmised asjad:

- Positiivne suhtumine (kõik rahastamisalgatused ei ole kohe edukad);
- Hea ajastus (piisavalt aega enne üritust/turniiri, õige aasta-aeg jne);
- rahakogumise eest vastutav isik (mis võib teile enne rahakogumise algust kulusid tekitada).

Ghetto Footballi lugu

Ghetto Footballi 13-aastase tegevuse jooksul on seda mänginud paljud olemasolevad ja tulevased ettevõtjad, kes on väljakul arenenud nii füüsiliselt kui ka vaimselt ja usuvad selle projekti tähtsusesse. Üks neist on www.lampa.lv juht. Ta hakkas geto jalgpalli mängima umbes 20-aastaselt. Samal ajal alustas ta oma äri. Kui ettevõtte kasvas ja selle rahalised võimalused laienesid, otsustas ta toetada geto jalgpalli arengut, saades sponsoriks ja saades vastutasuks reklaamivõimalusi geto jalgpalli üritustel.

Lisalugemine:

- YDF Manual for Sport Events Management, Deutsche Gesellschaft Internationale Zusammenarbeit (GIZ), 2011
https://www.saferspaces.org.za/uploads/files/YDF_Manual_for_Sports_Event_Management.pdf

2. Usalduse ja partnerlussuhete loomine piiriülel

2.1. Kultuuridevahelise suhtluse alused

Kommunikatsioon tähendab üldiselt „mõtte jagamist ja mõistmist” või „ühiseks muutmist” (Pearson & Nelson, 2000). Kultuur on õpitud kogum ühiseid tõlgendusi uskumustest, väärtustest, normidest ja sotsiaalsetest tavadest, mis hõlmavad suure rühma inimeste käitumist (Lustig & Koester, 2005). Kombineerides mõlemat, võime tehniliselt öelda, et kultuuridevaheline suhtlus on sõnumite saatmine ja vastuvõtmine keelte ja kultuuride vahel. See on ka läbiräägitud arusaam tähendusest inimeste kogemustes sotsiaalsüsteemides ja ühiskondades. Oluline on mõista kultuurilist võrgustikku, mis on raamistik arusaamiseks, kuidas töödelda konkreetse kultuuri spetsiifilisi verbaalseid ja mitteverbaalseid signaale. Me ei ole tavaliselt teadlikud paljudest viisidest, kuidas kultuur võib mõjutada seda, kuidas me kuulame, räägime ja mõistame. „Kultuuridevaheline suhtlemine toimub siis, kui suured ja olulised kultuurilised erinevused loovad erinevaid tõlgendusi ja ootusi selle kohta, kuidas suhelda kompetentselt” (Lusting & Koester, 2011).

Kaks kõige olulisemat asja kultuuridevahelises suhtluses (ja suhtluses üldiselt) on aktiivne kuulamine ja efektiivne rääkimine.

Aktiivne kuulamine - keskendub kõneleja peamistele punktidele (rohkem globaalselt kui üksikult); blokeerib kõik potentsiaalsed häirivad tegurid (või palub aega nende eemaldamiseks); pakub võimalikult täielikku tähelepanu (kontrollib emotsionaalseid reaktsioone, eriti kui teatud sõna või fraas puudutab tundlikku teemat või puudutab tundlikku valdkonda); annab märku, et kuulab võimalikult objektiivselt (kasutab silmsidet või muid mitteverbaalseid vihjeid või täitesõnu, nagu jah, uh huh, ok, ma saan aru, mida sa mõtled, või samaväärseid väljendeid teises keeles); on paindlik ja avatud, kui tõstatatakse uusi teemasid või ideid (need kontseptsioonid on praktikas kultuurispetsiifilised, kuid üldine seisukoht jääb, et need omadused mõjutavad positiivselt kuulamise üldist efektiivsust); küsib selgitusi, kui midagi on ebaselge (kuidas seda tehakse, sõltub asjaomase keelest ja kultuurist; kõikides keeltes on viis küsimuste esitamiseks ja selgituste küsimiseks); kinnitab kõneleja peamisi punkte (edastades, et need on vastu võetud, kaalutud ja läbivaatamisel; selline kinnitamine võib olla verbaalne, mitteverbaalne või mõlemad).²²

Tõhus kõnelemine – kasutage täpset keelt (st järgige korrektselt grammatika reegleid) ja sujuvat kõnet (st rääkige sujuvalt, tehes sobivaid pause); kohandage kõne konkreetse kuulajaskonna ja suhtluse eesmärgiga. Tõhus kõnelemine tähendab sellist kõnelemist, et teie sõnum jõuab kuulajateni ja võimaluse korral ka tegudeks. Tõhusal kõnelemisel on kaks peamist elementi: MIDA te ütlete ja

²² 7 aktiivse kuulamise tehnikat parema suhtlemise jaoks, Verywell mind, vaadatud 10.04.2025.
<https://www.verywellmind.com/what-is-active-listening-3024343>

KUIDAS te ütlete. Tõhus kõnelemine tähendab võimet öelda, mida tahad öelda, nii et seda kuulda võetakse ja selle järgi tegutsetakse.²³

Kultuuridevahelise koostöö arendamiseks on oluline arendada kultuuridevahelist pädevust, mis tähendab tõhusat ja empaatilist koostööd erinevatest kultuuridest pärit inimestega. See põhineb kolmel peamisel elemendil: *teadmistel*, *hoiakutel* ja *oskustel*. Teadmised teiste kultuuride väärtuste ja käitumismustrite kohta aitavad mõista erinevusi ja vältida arusaamatusi või stereotüüpe. Positiivne suhtumine hõlmab avatust, austust ja valmisolekut teistelt õppida. Oskused võimaldavad kohaneda erinevate kultuuriliste olukordadega, kasutada tõhusat suhtlemist ja leida lahendusi konfliktidele.

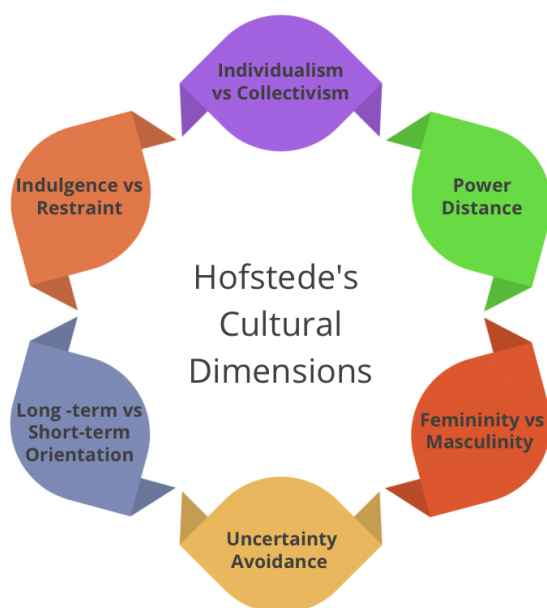
Üks parimaid ja lihtsamaid kultuuri seletusi on andnud Hollandi sotsiaalsühholoog professor Geert Hofstede:

- *Individualism* on see, mil määral inimesed tunnevad end sõltumatusena, vastandina suurema terviku liikmetena sõltuvusele. Individualism ei tähenda egoismi. See tähendab, et oodatakse individuaalseid valikuid ja otsuseid. Kollektivism ei tähenda lähedust. See tähendab, et inimene „teab oma kohta” elus, mis on sotsiaalselt määratud. Füüsika metafoori kasutades on individualistliku ühiskonna inimesed pigem gaasis ringi lendavad aatomid, kollektivistliku ühiskonna inimesed aga pigem kristallis kinnistunud aatomid.
- *Võimu distant* on määr, mil määral organisatsioonide ja institutsioonide (nagu pere) vähem võimsad liikmed aktsepteerivad ja eeldavad, et võim on jaotatud ebavõrdselt. Arvatakse, et see mõõde pärineb põllumajanduse ja koos sellega suuremahuliste ühiskondade tekkimisest. Enne seda tundis iga inimene oma rühma liikmeid ja juhte isiklikult. See ei ole võimalik, kui kümned tuhanded ja enamgi peavad oma elu koordineerima. Ilma võimsate üksuste juhtimise aktsepteerimiseta ei saaks ükski tänapäeva ühiskond toimida.
- *Mehelikkus* on ulatus, millega jõu kasutamine on sotsiaalselt heaks kiidetud. Mehelikus ühiskonnas peavad mehed olema karmid. Mehed peaksid olema Marsilt, naised Veenuselt. Võitmine on oluline mõlemale soole. Oluline on kvantiteet ja suur on ilus. Naiselikus ühiskonnas on sugupooled emotsionaalselt lähedasemad. Konkurentsi ei toetata nii avalikult ja nõrgematele tuntakse kaasa. See ei puuduta üksikisikuid, vaid oodatavaid emotsionaalseid soorolle. Mehelikud ühiskonnad on palju avatumalt soolised kui naiselikud ühiskonnad.
- *Ebakindluse vältimine* tegeleb ühiskonna sallivusega ebakindluse ja mitmetähenduslikkuse suhtes. Ebakindluse vältimine ei ole seotud riskide vältimisega ega reeglite järgimisega. See on

²³ Tõhus kõnelemine, SkillsYouNeed, vaadatud 10.04.2025. <https://www.skillsyouneed.com/ips/effective-speaking.html>

seotud ärevuse ja usaldamatuse iga tundmatu ees ning vastupidiselt sooviga omada kindlaid harjumusi ja rituaale ning teada tõde.

- *Pikaajaline orientatsioon* tegeleb muutustega. Pikaajalise orientatsiooniga kultuuris on maailma põhimõte, et see on muutuv ja tulevikuks tuleb alati valmistuda. Lühiajalise orientatsiooniga kultuuris on maailm sisuliselt selline, nagu see loodi, nii et minevik annab moraalse kompassi ja selle järgimine on moraalselt hea. Nagu võite ette kujutada, ennustab see dimensioon elufilosoofiaid, religioossust ja haridusalaseid saavutusi.
- *Naudingud* on seotud elu headega. Naudingutele orienteeritud kultuuris on hea olla vaba. On hea teha seda, mida impulssid soovivad. Sõbrad on olulised ja elul on mõte. Piiravas kultuuris valitseb tunne, et elu on raske ja normaalne on kohustus, mitte vabadus.

Allikas: *Culture in the Workplace*, <https://cultureinworkplace.com/about-prof-geert-hofstede/>

Lisateavet ja videoid leiate Geert Hofstede'ile pühendatud veebilehelt

<https://geerthofstede.com/culture-geert-hofstede-gert-jan-hofstede/6d-model-of-national-culture/>

Teine lähenemisviis kultuuridevahelise suhtluse paremaks mõistmiseks on *CuPS-lähenemisviis* (Mendoza-Denton & Mischel, 2007; Mischel & Shoda, 1995; Triandis, 1994), mis selgitab, et inimeste sõnad ja teod on mõjutatud ühest või mitmest aspektist: kultuurist, millesse inimene kuulub; isiksusest; olukorrast, kus suhtlus toimub.

Teine lähenemisviis kultuuridevahelise suhtluse paremaks mõistmiseks on *madala konteksti ja kõrge konteksti kultuurid* (Lustig & Koester, 2006), kus:

- Madala konteksti kultuuris tuleneb suhtlemise käigus tekkiv tähendus pigem verbaalsest suhtlusest kui mitteverbaalsetest või kontekstuaalsetest vihjetest. Suhtlejad edastavad selgeid, ühemõttelisi ja üksikasjalikke sõnumeid.
- Seevastu kõrge kontekstiga kultuuris tuleneb suur osa suhtlemise käigus tekkivast tähendusest mitteverbaalsetest ja kontekstuaalsetest vihjetest. Kõrge kontekstiga kultuurid kasutavad üldiselt vähem või rohkem mitmetähenduslikku verbaalset suhtlust ja nõuavad suhtlejatelt tähelepanelikku suhtumist mitteverbaalsetesse signaalidesse ja kontekstuaalsete mõjude arvestamist sõnumis.

Tänapäeval on peamised dokumendid, mida institutsioonid ja organisatsioonid rahvusvaheliselt järgivad, ÜRO kultuurilise mitmekesisuse ülddeklaratsioon (vastu võetud 2. novembril 2001) ja UNESCO konventsioon kultuurilise väljenduse mitmekesisuse kaitse ja edendamise kohta (vastu võetud 20. oktoobril 2005). Need dokumendid on pühendunud inimõiguste ja põhivabaduste täielikule rakendamisele ning arvestavad, et globaliseerumisprotsess, mida soodustab uute info- ja kommunikatsioonitehnoloogiate kiire areng, kujutab küll endast väljakutset kultuurilisele mitmekesisusele, kuid loob tingimused uueks dialoogiks kultuuride ja tsivilisatsioonide vahel. Need dokumendid aitavad teadvustada, et kultuuriline mitmekesisus loob rikka ja mitmekesise maailma, mis suurendab valikuvõimalusi ja toidab inimeste võimeid ja väärtusi, olles seega kogukondade, rahvaste ja riikide säästva arengu peamine liikumapanev jõud.

2.2. Tõhus piiriülene koostöö

Tõhus piiriülene koostöö on protsess, mille käigus töötatakse edukalt üle riiklike, kultuuriliste, õiguslike ja organisatsiooniliste piiride, et saavutada ühised eesmärgid. See ei tähenda ainult koostööd, vaid seda, et seda tehakse usaldusel põhineval, kaasaval, produktiivsel ja jätkusuutlikul viisil, hoolimata konteksti, süsteemide või suhtlusnormide erinevustest.

2.2.1. Eduka koostöö põhielemendid

- *Usaldus ja vastastikune austus partnerite vahel*

Usalduse loomine rahvusvahelises koostöös on hädavajalik – see loob aluse tõhusale koostööle, pikaajalistele partnerlussuhetele ja olulisele mõjule. Usaldus ei teki juhuslikult, seda tuleb strateegiliselt luua ja järjepidevalt hoida.

Tänavaspordiürituse korraldamine hõlmab paljusid liikuvad osasid ja sidusrühmi, sealhulgas korraldajaid, kohalikke ametiasutusi, sponsoreid, meediapartnereid ja vabatahtlikke. Usaldus on alus, mis tagab, et igaüks täidab oma kohustused, alates lubade hankimisest kuni rahastamise ja logistilise toetuse pakkumiseni – usaldus on iga edukas partnerluse nurgakivi. Kui partnerid usaldavad üksteist, sujub suhtlus tõhusamalt, vähendades arusaamatusi ja viivitusi. Usaldus tekib aja jooksul

järjepidevate tegevuste, läbipaistvuse ja usaldusväarsuse kaudu. Usaldus tagab, et kõik osapooled tunnevad end suhtes turvaliselt, võimaldades avatud suhtlust ja koostööd ilma ärakasutamise või reetmise hirmuta.

Vastastikune austus tähendab iga partneri ainulaadse panuse, asjatundlikkuse ja seisukohtade väärtustamist. See soodustab keskkonda, kus ideid saab vabalt jagada ja konflikte konstruktiivselt lahendada:

- *Usalduse loomine*: määratlege selgelt rollid ja vastutusalad, et vältida arusaamatusi. Täitke kohustusi järjepidevalt ja teavitage viivitamatult kõikidest probleemidest või viivitustest.
- *Austuse kasvatamine*: tunnustage iga partneri tugevaid külgi ja panust. Julgustage avatud dialoogi, kus kõiki arvamusi kuulatakse ja koheldakse võrdselt. Kasutage ka keelt, mis peegeldab võrdsust, väärikust ja vastastikust austust.
- *Selge ja läbipaistev suhtlemine*

Tõhus suhtlemine on koostöö aluseks. Tõhus suhtlemine on võrdne selge ja läbipaistva suhtlemisega. Selge suhtlemine tagab, et kõik mõistavad oma rolle, ühiseid eesmärgi ja ootusi, samas kui läbipaistvus loob usaldust, hoides kõik osapooled kursis arengute, väljakutsete ja võimalustega:

- *Läbipaistvus* – jagage nii edusamme kui ka väljakutseid avatult, et edendada usaldusväarsust; kasutage vahendeid, nagu regulaarne teabe uuendamine või ühised platvormid, et tagada kõigile juurdepääs samale teabele; jagage teavet avatult, regulaarselt ja selgelt; vältige žargooni ja tagage keele kättesaadavus (tõlked, lihtne inglise keel jne); hoidke kõik partnerid kursis ja kaasake nad oluliste otsuste tegemisse; läbipaistvus rahanduses ja juhtimises on samuti osa tööst, mida tuleks juhtida (nt jagatud finantsaruanded, eelarved ja otsused, vältides võimu ebavõrdsust ressursside jaotamisel).
- *Selgus* – kasutage lühikesi sõnumeid, et tagada, et juhised, uuendused või tagasiside on kõigile osapooltele arusaadavad. Selgitamine ja ümbersõnastamine ei ole umbusaldus, vaid näitab valmisolekut kõrvaldada võimalikud arusaamatused juba alguses.

Rahvusvahelises koostöös ei ole suhtlemine ainult see, mida sa ütled, vaid ka see, kuidas, millal ja miks sa seda ütled. Keele-, kultuuri-, väärtuste- ja organisatsioonisüsteemide erinevused võivad koostöö edukuse määravaks teguriks olla. Seetõttu on teatud suhtlemistehnikate omandamine edu võtmeks. Mõned **tõhusad suhtlemistehnikad** on võimalik õppida ja kasutada edu saavutamiseks:

- 1) *Tagasiside mehhanismid* – looge kanalid ja ajakavad regulaarseks tagasisideks, et lahendada probleemid varakult ja parandada partnerlust, luues turvalised ruumid tagasiside andmiseks (anonüümsed küsitlused, avatud foorumid, üks-ühele vestlused) ja pakkudes regulaarselt kirjalikke kokkuvõtteid kõikidele partneritele;

2) *Veebipõhised suhtlus-/koostöövahendid* – kasutage meeskonna suhtlusvahendeid, nagu *WhatsApp, Asana, Trello, Slack* jms, ning jagage juurdepääsu dokumentidele (hea valik on *Google Docs*). Parem on saada 10 uudist, mis ei ole otseselt teiega seotud, kui jääda ilma ühestki olulisest uudisest.

3) *Ühised üritused* – need võivad olla ühised õppe- ja suutlikkuse suurendamise üritused või ühised projekteerimis- ja eelarvestamisprotsessid kohapeal või veebis.

- *Ühised eesmärgid ja visioon*

Ühine visioon ühendab kõik partnerid ühise eesmärgi nimel, tagades, et jõupingutused on koordineeritud, mitte killustatud. Ühised eesmärgid annavad koostööle selge suuna ja aitavad säilitada motivatsiooni väljakutsetega silmitsi seistes:

- Ühiste eesmärkide määratlemine: määrake ühiselt kindlaks eesmärgid, mis on kasulikud kõikidele osapooltele. Näiteks ürituste planeerimisel võib see tähendada kogukonna kaasatuse suurendamist või konkreetsete osavõtjate arvu
- Ühtlustamine: vaadake eesmärke regulaarselt üle, et tagada nende ühtlustamine olukorra muutudes. See aitab säilitada keskendumise partnerluse üldisele eesmärgile.
- Vastutus: määrake kindlaks konkreetset vastutusalad, mis on seotud nende eesmärkidega, et tagada kõigi tõhus panus.

- *Paindlikkus ja kohanemisvõime*

Dünaamilises keskkonnas, nagu ürituste korraldamine, on paindlikkus ja kohanemisvõime üliolulised ootamatute muutuste või väljakutsetega toimetulekuks.

Paindlikkus on sama oluline, kuna tänavaspordiüritused seisavad sageli silmitsi ettearvamatute väljakutsetega, nagu ilmastiku muutused, osalejate arvu kõikumine või varustuse rikked. Võime kiiresti kohaneda ja teha koostööotsuseid reaajas hoiab ürituse graafikus ja loob positiivse kogemuse kõigile osalejatele. Usalduse ja kohanemisvõime tasakaal tagab püsivad suhted ja edukad tulevased koostööd.

Paindlikkus tähendab valmisolekut vajadusel plaane kohandada, kohanemisvõime tagab aga vastupidavuse muutuvates oludes:

- Proaktiivne planeerimine: potentsiaalsete probleemide ennetamine, luues situatsiooniplaanid;
- Avatud meel: ole valmis kaaluma uusi ideid või lähenemisviise, mis võivad koostöö käigus tekkida;

- Pidev õppimine: õppige varasematest kogemustest, et parandada tulevast kohanemisvõimet. Analüüsige näiteks, mis eelmistel üritustel hästi töötas ja mida võiks parandada.

2.2.2. Piiriülese koostöö eelised

- *Laieneb ulatus ja mõju*

Piiriülene koostöö võimaldab üritustel kaasata suuremat ja mitmekesisemat publikut, luues laiemat platvormi osalemiseks ja nähtavuseks. See suurem ulatus tugevdab ürituse mainet ja mõju, edendades korraldava organisatsiooni positiivset mainet ja meelitades ligi rohkem sportlasi, pealtvaatajaid ja partnereid erinevatest piirkondadest. Piiriülene koostöö hõlmab sageli ressursside, nagu rahastamine, ekspertteadmised või infrastruktuur, ühendamist. See võimaldab projektidel saavutada suuremat ulatust ja tõhusust, kui nad suudaksid seda iseseisvalt.

- *Edendab kultuurivahetust*

Erinevatest riikidest pärit osalejate kokkutoomine rikastab üritusi mitmekesiste traditsioonide, väärtuste ja perspektiividega. See kultuuriline suhtlus soodustab vastastikust austust, mõistmist ja koostööd, luues unikaalse ja kaasava kogemuse, mis ulatub kaugemale spordist ja mõjutab positiivselt kogukonna ühtekuuluvust. Piiriüleste algatuste osalejad omandavad sageli keeleoskuse ja kultuuridevahelised pädevused, mis on üha globaliseeruvus maailmas väärtuslikud.

Sport võib ületada kultuurilisi erinevusi. Tänavasport oma olemuselt murrab sotsiaalsed ja kultuurilised barjäärid, luues avatud ja kaasava keskkonna, kus erineva taustaga inimesed saavad kokku, et mängida, võistelda ja suhelda. Erinevalt formaalsematest spordikeskkonnadest rõhutab tänavasport sageli loovust, isiklikku eneseväljendust ja kättesaadavust, mis muudab osalemise lihtsamaks, ilma traditsiooniliste reeglite või struktuuride piiranguteta. Ühine kirg spordi vastu ületab keelebarjäärid, edendades vastastikust austust ja mõistmist. Sõbraliku võistlemise ja meeskonnatöö kaudu õpivad osalejad hindama erinevaid perspektiive, mis viib tähendusrikaste suhete ja sõprussuhete tekkimiseni, mis omakorda aitavad kaasa tugevamate ja kaasavamate koguk

Osalemine spordiüritustel/turniiridel edendab ka kultuurilist tundlikkust ja teadlikkust – mõista ja austada kultuurilisi erinevusi **suhtlemisstiilis, otsuste tegemises ja sotsiaalsetes normides.** Samuti vältida eeldusi, vaid olla uudishimulik ja avatud.

- *Loob tugevamad võrgustikud ja partnerlused*

Piiriülene koostöö tugevdab suhteid rahvusvaheliste sidusrühmadega, sealhulgas spordiorganisatsioonide, sponsorite ja valitsusasutustega. Need partnerlused võivad viia ressursside jagamiseni, ühiselt korraldatud üritusteni ja teadmiste vahetamiseni, mis lõppkokkuvõttes suurendab

tulevaste projektide kvaliteeti ja jätkusuutlikkust. Valitsused ja institutsioonid saavad õppida üksteise parimatest tavadest sellistes valdkondades nagu valitsemine, haridus või tervishoid. Edukad piiriülesed projektid viivad sageli püsivate partnerluste loomiseni, mis toovad aja jooksul jätkuvalt kasu.

- *Soodustab innovatsiooni ja loovust*

Rahvusvaheliste partnerite erinevate lähenemisviiside ja uute ideedega kokkupuutumine julgustab ürituste korraldajaid uuendusi tegema ja loovaid lahendusi kasutama. Selline kontseptsioonide ristpõlvnemine aitab parandada ürituste formaate, integreerida uusi tehnoloogiaid ja pakkuda unikaalseid elamusi, mis hoiavad tänavaspordiüritused dünaamilised ja huvitavad. Rahvusvahelise koostöö kaudu saavad organisatsioonid juurdepääsu spetsialiseeritud osk

- *Noorte mõjuvõimu suurendamine on globaalse ühtsuse võti*

Noorte mõjuvõimu suurendamine mängib kesket rolli ülemaailmse ühtsuse edendamisel, sest nemad on homsed liidrid, uuendajad ja muutuste tegijad. Kaasates noori tänavaspordiüritustesse – mitte ainult osalejatena, vaid ka korraldajatena, vabatahtlikena ja otsustajatena – aitavad organisatsioonid neil arendada piiridest ülesaavaid juhtimis-, meeskonnatöö- ja suhtlemisoskusi. Kui noortel lubatakse end väljendada, vastutust võtta ja algatusi juhtida, muutuvad nad positiivsete muutuste aktiivseteks edendajateks. Globaalse ühtsuse kontekstis on sellistel võimestatud isikutel suurem tõenäosus edendada kaasatust, sotsiaalset õiglust ja koostööd, tugevdades rahvusvahelisi sidemeid ja tegeledes globaalsete väljakutsetega. Ühiste spordikogemuste kaudu õpivad noored ka mitmekesisust väärtustama ja ühiste eesmärkide nimel koostööd tegema, luues ühtsema ja rahulikuma maailma.

2.3. Koostöö potentsiaalsed takistused

Spordi- ja jalgpallivaldkonnas tegutsevate organisatsioonide praktika kohaselt, eriti laste ja noortega töötamisel, tuleb arvesse võtta mitmeid takistusi:

- *Keelebarjäärid* – keelelised erinevused võivad põhjustada partnerite vahel suhtlemisprobleeme, arusaamatusi ja frustratsiooni. See muutub eriti keeruliseks rahvusvaheliste ürituste korraldamisel, kus osalejad, partnerid või sponsorid räägivad erinevaid keeli. Ürituste planeerimise, õiguslike lepingute ja turunduskommunikatsiooni tehnilisi termineid võib olla raske täpselt tõlkida. Selle probleemi lahendamiseks võivad organisatsioonid kasutada professionaalseid tõlke, luua mitmekeelseid materjale või tugineda tõlkevahenditele, et tagada kõigi osapoolte ühtne arusaam. Lihtsa ja selge suhtluse soodustamine võib samuti vähendada arusaamatusi.
- *Kultuurilised erinevused* – Erinevad kultuurid võivad omada unikaalseid lähenemisviise ajahaldusele, otsuste tegemisele, konfliktide lahendamisele ja juhtimisstiilidele. Näiteks, kui

mõned kultuurid hindavad otsest suhtlust ja täpsust, siis teised võivad eelistada tähtaegadele suhete loomist. Ootuste mittevastavus võib tekitada konflikte või viivitusi ürituste planeerimisel. Nende erinevuste mõistmine ja austamine kultuurilise koolituse või dialoogi kaudu edendab usaldust ja parandab koostööd. Ürituste formaatide kohandamine kultuuriliste normide järgimiseks (nt toitumiseelistused, riietumisreeglid või ajakava) võib muuta üritused kaasavamaks.

- *Sotsiaalmeedia algoritm* – Sotsiaalmeedia platvormid mängivad ürituste reklaamimisel olulist rolli, kuid nende algoritmid eelistavad sageli teatud tüüpi sisu (nt lühivideod või viraalsed trendid) ja võivad piirata postituste nähtavust teatud geograafilistes piirkondades või demograafilistes rühmades. See võib olla väljakutse, kui üritatakse jõuda mitmekesise publikuni või tekitada huvi nišiürituste vastu. Selle ületamiseks peavad ürituste korraldajad looma teatud algoritmidele optimeeritud sisu, postitama järjepidevalt, suhtlema jälgijatega ja kaaluma tasuliste reklaamide kasutamist. Koostöö mõjukate isikutega, kellel on juba tugev positsioon tänavaspordi kogukonnas, võib samuti nähtavust suurendada.
- *Aeglane reageerimine* – õigeaegne suhtlemine on kriitilise tähtsusega, kui planeeritakse üritusi mitme partneri, tarnija või vabatahtlikuga. Siiski võivad ülekoormatud ajakavad või organisatsioonilised pudelikaelad põhjustada viivitusi. Need viivitused võivad põhjustada ajakava probleeme, kaotatud võimalusi või ebaefektiivset otsuste tegemist. Selgete suhtlusprotokollide kehtestamine, sealhulgas vastuste tähtajad, spetsiaalsete suhtlusrollide määramine ja sisseehitatud teavitussüsteemidega projektijuhtimise tööriistade kasutamine aitavad suhtlust sujuvamaks muuta ja vastamisaega Regulaarsete kontrollkoosolekute korraldamine on samuti kasulik, et hoida kõik osapooled ühtsel lainel. Aeg on suhtlemise ulatuse seisukohalt otsustav tegur. Koostöö alguses on oluline leppida kokku partneritevahelise suhtlemise reeglid – suhtlusvahendid, maksimaalne vastamise aeg, suhtluse sisu, osapoolte rollid jne.
- *Tehnoloogilised takistused* – eelkõige seotud eelmise punktiga – on oluline valida suhtlus- ja koostöövahendid, mis on kättesaadavad ja vastuvõetavad kõigile partneritele. Näiteks *WhatsAppi* kasutamiseks peavad kõik asjaosalised selle alla laadima või *GoogleDrive'i* kasutamiseks peab jagamisplatvorm olema kõigile kättesaadav.
- *Usaldamatus ja usalduse puudumine* – usaldus on iga suhte oluline osa. Usalduseta on raske saavutada tervet ja pikaajalist koostööd. Avatus selle suhtes, miks teil on usaldusega raskusi, aitab teistel teid paremini mõista, ja suhtlemise kaudu saavad partnerid paremini aru, kuidas nende tegevust võidakse tõlgendada. See tähendab avatust oma arvamuste, mõtete ja piiride suhtes.

- *Psühholoogilised barjäärid* – Psühholoogilised barjäärid on vaimsed takistused, mis takistavad tõhusat suhtlemist ja arusaamist inimeste vahel. Need barjäärid võivad tuleneda mitmesugustest teguritest, nagu eelarvamused, eelnevad arusaamad, emotsioonid või stress, mis häirivad inimese võimet kuulata või edastada sõnumeid. Nende barjääride mõistmine on oluline verbaalse suhtlemise parandamiseks ja kuulamisoskuse täiustamiseks

Verderber ja MacGeorge (2016) toovad välja *kuus suhtlemistõket*²⁴, mis on koostöö takistuste põhjuseks ja mida tuleks arvesse võtta sama palju kui paljusid teisi suhtlemise ja kultuuridevahelise suhtlemise aspekte:

- *Ärevus*: kuigi kultuuridevaheline olukord ei pruugi tingimata kaasa tuua kultuurišokki, ei ole sellistes olukordades mõningane ebamugavustunne sugugi ebatavaline. Meie ärevus võib muuta suhtlemise ebamugavaks või viia selleni, et me väldime olukordi, mis meile liiga võõrad tunduvad.
- *Eeldatav sarnasus või erinevus*: kui eeldame, et restoranid Aasias on samasugused kui Ameerika Ühendriikides, siis jääme tõenäoliselt pettuma. Samamoodi, kui arvame, et keegi teises riigis meid ei mõista, võime kaotada võimaluse luua kontakte teistega, kellel on sarnased huvid.
- *Etnosentrism*: eeldades, et meie kultuur on teistest parem või tähtsam, on raske edukalt suhelda teiste kultuuride esindajatega.
- *Stereotüübid*: võime luua stereotüüpe oma kultuuri inimeste või teiste kultuuride inimeste kohta. Mõlemal juhul takistab see meil nägemast inimesi individuaalselt ja näeme neid hoopis teatud vanuse, rassi, soo, võimete või muu tunnuse alusel. Stereotüüpide loomine on hindamisprotsess, mida me kõik peame vältima.
- *Sobimatu suhtluskeel*: isegi oma keeles võib meil olla raskusi teiste sõnumite mõistmisega. Kui keeled on erinevad, võib see olla veelgi raskem. Mitteverbaalne suhtlus varieerub samuti kultuuriti, seega ei ole see alati hea asendus verbaalsele suhtlusele.
- *Ühildumatud normid ja väärtused*: ühe kultuuri inimesed võivad olla solvunud teise kultuuri normide või väärtuste pärast. Näiteks võivad solvavaks osutuda vähemolulised väärtuste erinevused, nagu näiteks millised toidud on kõige soovitud. Või näiteks Indias peetakse lehma pühadeks, kuid Ameerika Ühendriikides tarbitakse laialdaselt veiseliha. Erinevad kultuurilised väärtused tavade suhtes võivad viia rahvusvaheliste konfliktideni.

²⁴ Kultuuridevahelise suhtlemisoskuse arendamine, Minnesota Libraries Publishing Project, vaadatud 10.04.2025.
<https://mlpp.pressbooks.pub/interculturalcommunicationcompetence/chapter/terms/>

3. Vähemuste kogemuste mõistmine

3.1. Sotsiaalse ühtekuuluvuse mõistmine

Sotsiaalne ühtekuuluvus on määratletud kui „geopoliitilises mõttes määratletud kollektiivi sotsiaalse koostöö ja ühtekuuluvuse kvaliteet, mis väljendub selle liikmete hoiakutes ja käitumises. Ühtekuuluv ühiskond iseloomustab vastupidavaid sotsiaalseid suhteid, positiivset emotsionaalset sidet liikmete ja kogukonna vahel ning selget keskendumist ühisele hüvele”.²⁵ Teisisõnu viitab sotsiaalne ühtekuuluvus suhete tugevusele ja solidaarsustundele kogukonna või ühiskonna liikmete vahel. See peegeldab, kui hästi ühiskonna liikmed ja rühmad omavahel läbi saavad, koostööd teevad ja ühiste eesmärkide nimel töötavad, austades samal ajal mitmekesisust ja tegeledes ebavõrdsusega.

Sotsiaalse ühtekuuluvuse peamised komponendid:

- *Kaasatus*: tagada, et kõik ühiskonna liikmed, olenemata nende taustast, tunneksid end väärtustatuna ja omaksid võrdset juurdepääsu võimalustele ja ressurssidele;
- *Usaldus*: vastastikuse usalduse loomine üksikisikute, kogukondade ja institutsioonide vahel;
- *Osalemine*: aktiivse osalemise soodustamine sotsiaalsetes, poliitilistes ja majanduslikes tegevustes;
- *Kuulumise tunne*: ühise identiteedi või ühenduse kogukonnaga edendamine;
- *Konfliktide lahendamine*: rahumeelsete ja tõhusate viiside edendamine vaidluste lahendamiseks ja erimeelsuste kõrvaldamiseks.

Tugeva ühtekuuluvusega ühiskondades on vähem tõenäoline sotsiaalne rahutuste või konfliktide tekkimine ning liikmete vaheline koostöö ja usaldus võivad viia tõhusama meeskonnatöö ja majandusarenguni. Ühtekuuluvate ühiskondade inimesed nadivad sageli paremat vaimset ja füüsilist tervist, tunnevad end toetatuna ja ühendatuna ning tugevate sidemetega kogukonnad on paremini varustatud selliste väljakutsetega nagu loodusõnnetused, majanduslangus või rahvatervise kriisid. Sotsiaalne ühtekuuluvus õitseb, kui inimesed tunnevad end ühendatuna, austatuna ja üksteise heaolusse investeerituna.

Ühiskonnas esineb mitmesuguseid lõhesid, mis viitavad elanikkonna jagunemisele erinevatesse rühmadesse erinevate tegurite alusel, nagu sotsiaalmajanduslik staatus, etniline kuuluvus, religioon, sugu, vanus või poliitiline kuuluvus.

Igas kogukonnas või ühiskonnas võite kokku puutuda erineva taustaga inimestega, kes on nii programmide kui ka füüsiliste vahendite osas vähemate võimalustega (isegi haavatavad rühmad).

²⁵ Dragolov, G., Ignác, Z.S., Lorenz, J., Delhey, J., Boehnke, K., Unzicker, K. Sotsiaalse ühtekuuluvuse radari teoreetiline raamistik. Raamatus „Sotsiaalne ühtekuuluvus lääne maailmas”, Springer International Publishing, Šveits, 2016

Kui mõtleme kaasatusele, usaldusele, osalusele, kuuluvustundele ja konfliktide lahendamisele ühtse ühiskonna loomiseks, tuleks arvesse võtta järgmisi **vähemate võimalustega rühmi**:

- *Puudega inimesed*: arengupeatusega, liikumispiirangutega, sensoorsete (kuulmis-, nägemis-) häiretega ja muude häiretega noored;
- *Terviseprobleemid*: noored, kellel on kroonilised füüsilised terviseprobleemid, tõsised haigused ja/või vaimse tervise probleemid jne;
- *Haridusega seotud piirangud*: erivajadustega noored, kes ei käi kohustuslikus koolis või on ohus kohustuslikust koolist välja jääda jne;
- *Konfliktist mõjutatud noored*: okupatsioonijoone lähedal asuvates külates elavad noored; riigisisest ümberasustatud perekondadest pärit noored;
- *Kultuuriline tegur*: sisserändajad või sisserändajate järeltulijad, rahvusvahelise kaitse all olevad isikud (pagulased ja humanitaarstaatuses isikud), varjupaigataotlejad, kodakondsuseta isikud jt;
- *Majanduslik tegur*: madala elatustasemega noored, kes sõltuvad sotsiaalkindlustussüsteemist, pikaajalised töötud või vaesuses elavad noored, NEET-noored (noored, kes ei tööta, ei käi õppeasutuses ega osale mitteametlikus haridustegevuses), kodutud noored jt;
- *Sotsiaalne tegur*: noored, kes kogevad diskrimineerimist soo, vanuse, seksuaalse sättumuse, puude või muude põhjuste tõttu; noored, kes on vägivalla ja inimkaubanduse ohvrid; noored, kellel on piiratud sotsiaalsed oskused ja antisotsiaalne või riskantne käitumine; noored, kes elavad ohtlikus keskkonnas ja olukorras; (endised) süüdimõistetud ja vangid; keemilised ja käitumuslikud sõltuvused, sealhulgas noorte hasartmängusõltuvus; alaealised ja/või noored üksikvanemad; orvud; riigi hoole all olevad noored ja riigi hoole alt vabastatud noored jt;
- *Geograafilised tegurid*: mägedes ja raskesti ligipääsetavates asulates elavad noored; noored, kes elavad piirkondades, kus noorte infrastruktuur on vähem arenenud (piiratud ühistransport, puudulik noorte infrastruktuur) jt.

3.2. Diskrimineerimine ja sotsiaalne tõrjutus lühidalt

Diskrimineerimine on isiku või teatava rühma inimeste erinev kohtlemine, eriti halvem kohtlemine võrreldes teiste inimestega nende rassi, soo, seksuaalse sättumuse jne tõttu (ja taustaga, mis muudab nad veelgi haavatavamaks). Diskrimineerimine on ka eelarvamus inimeste suhtes ja keeldumine anda neile nende õigusi.²⁶

²⁶ Cambridge'i sõnaraamatu artikkel <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/discrimination>

Enamasti viib diskrimineerimine sotsiaalse tõrjutuseni, mis tähendab üldiselt võimetust osaleda täielikult ühiskonnas ja eriti seda, et inimesed tõrjuvad end ise ühiskonnast. Sotsiaalne tõrjutus võib avaldada kaugeleulatuvat mõju üksikisikutele ja jõukatele kogukondadele:

- üksikisikute jaoks toob see kaasa isolatsiooni, üksinduse ja tõrjutuse tunde, mis võib viia depressiooni, ärevuse ja stressini; tööturult ja haridusest tõrjumine piirab teenimisvõimalusi ja säilitab vaesuse; mõjutatud inimesed võivad tunda end võimetuna oma olukorda mõjutada, mis viib motivatsiooni puudumise ja loobumiseni; tõrjutud rühmad on sageli piiratud juurdepääsuga kvaliteetsele haridusele, mis säilitab nende ebasoodsa olukorra;
- tagajärjed kogukondadele: tõrjutus õhustab usaldust ja koostööd, põhjustades lõhesid ja nõrgendades kogukonna sidemeid; marginaliseeritud rühmad võivad meeleheitest või tajutud ebaõigluse tõttu pöörduda kuritegevuse poole; rühmade osalemisest tõrjumine piirab mitmekesiseid perspektiive ja ideid, mis ajendavad innovatsiooni.

Kahjuks kandub sotsiaalne tõrjutus sageli ühelt põlvkonnalt teisele, luues sügavalt juurdunud vaesuse ja marginaliseerumise tsükleid. Tõrjutud rühmad võivad pöörduda radikaalsete ideoloogiate või liikumiste poole, et väljendada oma rahulolematust, ning püsiv tõrjutus nõrgendab ühist identiteeti ja kollektiivset vastutust, muutes ühiskonnad kriisidele vähem vastupidav

Seetõttu on oluline edendada kõigi rühmade osalemist ja integreerimist ühiskondlikes tegevustes kogukonna tasandil ilma diskrimineerimiseta, samuti rakendada ja jõustada eelarvamuste ja kallutuste vastu kaitsvaid eeskirju ning tõsta teadlikkust mitmekesisuse ja kaasatuse väärtusest.

Sotsiaalse tõrjutuse probleemi lahendamine on oluline õiglase, vastupidava ja edukate ühiskondade loomiseks, kus igaühel on võimalus panustada ja edukas olla. Igas kogukonnas on oluline rakendada kaasavat poliitikat – kas suulist või kirjalikku. Kaasatus tagab, et igaühel on võrdne juurdepääs võimalustele, ressurssidele ja osalusele, sõltumata nende taustast või omadustest, mis toob olulist kasu nii üksikisikutele kui ka kogukondadele tervikuna.

Läti ja Eesti diskrimineerimise ja tõrjutuse kohta ei ole laiaulatuslikke uuringuid, kuid mõned uuringud annavad meile mõtteainet. Uuringu „Intercultural stereotypes and prejudices in Latvian society” (Kultuuridevahelised stereotüübid ja eelarvamused Läti ühiskonnas)²⁷ kohaselt, kus vastajaid paluti hinnata ühiskonna kolmeteistkümmet rühma, mis olid määratletud etniliste, geograafiliste, rassiliste või usuliste omaduste alusel, on Läti ühiskonnas tõenäolisem negatiivne eelarvamus romide, aafriklaste või moslemite suhtes kui teiste rühmade suhtes.

Lai saada laiemat ülevaadet, võime tutvuda Euroopa Nõukogu aruannetega. Vastavalt „ECRI aruandele Eesti kohta”²⁸ on Eestis kõige enam tõrjutud kogukonnad venekeelne elanikkond,

²⁷ Uuring „Interkultuurilised stereotüübid ja eelarvamused Läti ühiskonnas”, Läti Ülikool, 2020 https://www.dazadiba.lv/wp-content/uploads/2024/03/lu_petijums_sapc.pdf

²⁸ Aruanne „ECRI aruanne Eesti kohta”, Euroopa Nõukogu, 2022 <https://rm.coe.int/6th-ecri-report-on-estonia/1680a6d5e6>

sisserändajad, romad ja LGBTI-rühmad, mis on väga sarnane „ECRI aruandes Läti kohta”²⁹ esitatud andmetega – mittekodanikud, pagulased, LGBT-inimesed ja romad.

Inimõiguste Järelevalve Instituudi (2022) andmete kohaselt on Lätis „vihkamine suunatud enamasti visuaalselt erinevate vähemuste vastu, sealhulgas tumedanahalised inimesed, romad, varjupaigataotlejad, pagulased ja sisserändajad – eriti Lähis-Ida ja Aafrika riikidest pärit moslemid ning LGBTQIA+ inimesed.”³⁰ ning Eestis „on vihkamise kõige sagedasemad põhjused ksenofoobia (sh sisserändajate vastu suunatud vihkamine) ja seksuaalne orientatsioon.”³¹

Lisaks kogevad nii Lätis kui ka Eestis puuetega inimesed diskrimineerimist ja vihakuritegusid.

3.3. Vähemusrühmade vajadused ja perspektiivid

Vähemus on iga väike ühiskonnagrupp, mis erineb ülejäänutest oma rassi, kultuuri, religiooni või poliitiliste veendumuste poolest, või sellesse gruppi kuuluv isik, samuti inimeste grupp, kellel on sünnipäraselt mõni ühine tunnus, mis muudab nende grupi väiksemaks kui mõned teised ühiskonnagrupid ja võib põhjustada teiste poolt ebaõiglast kohtlemist.³²

Mõned põhilised vajadused, millega vähemusrühmad võitlevad, on järgmised:

- Juurdepääs avaliku teenustele, mis on vabad eelarvamustest ja häbimärgistamisest;
- kaitse vihkamiskõne, ahistamise ja vägivalla eest;
- Esindatus avalikus ja poliitilises elus;
- kultuuriliselt pädev avaliku halduse ja õiguskaitseasutused;
- Kaks- või mitmekeelne haridus või emakeelne haridus;
- Juurdepääs kvaliteetsele haridusele ja koolist väljalangemise määra vähendamine (eriti roma laste puhul);
- Vähemuskeelte tunnustamine meedias, siltidel ja ametlikus kasutuses;
- Võrdne juurdepääs tööhõivele, ettevõtlusele ja kutseõppele;
- Vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemise programmid (eriti maapiirkondades või eraldatud kogukondades);

²⁹ Aruanne „ECRI aruanne Läti kohta”, Euroopa Nõukogu, 2019 <https://rm.coe.int/fifth-report-on-latvia/1680934a9f>

³⁰ Aruanne „Vihkamine, euroskeptitsism, kodakondsus. Võrdlev uurimisaruanne Leedu, Läti, Eesti, Horvaatia, Bulgaaria ja Rumeenia kohta”, Inimõiguste Järelevalve Instituut, 2022
https://cilvektiesibas.org.lv/media/attachments/31/08/2022/Hate_speech_and_EuroscepticismLV.pdf või
<https://hrmi.lt/en/hate-speech-euroscepticism-citizenship-comparative-research-report-on-lithuania-latvia-estonia-croatia-bulgaria-and-romania/>

³¹ Aruanne „Vihkamine, euroskeptitsism, kodakondsus. Võrdlev uurimisaruanne Leedu, Läti, Eesti, Horvaatia, Bulgaaria ja Rumeenia kohta”, Inimõiguste Järelevalve Instituut, 2022
https://cilvektiesibas.org.lv/media/attachments/31/08/2022/Hate_speech_and_EuroscepticismEE.pdf või
<https://hrmi.lt/en/hate-speech-euroscepticism-citizenship-comparative-research-report-on-lithuania-latvia-estonia-croatia-bulgaria-and-romania/>

³² Cambridge'i sõnaraamatu artikkel, <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/minority?q=Minority>

- Juurdepääs eluasemele ja laenudele ilma diskrimineerimiseta;
- Taskukohased, kultuuriliselt tundlikud tervishoiuteenused;
- Kogukonna vajadustele kohandatud tervisekasvatus (nt reproduktiivtervis, vaimne tervis);
- Eriline tähelepanu marginaliseeritud alarühmadele, nagu romi naised või pagulased;
- Diskrimineerimisvastaste seaduste jõuline rakendamine;
- Mehhanismid õiguste rikkumiste teatamiseks ja nendele reageerimiseks;
- Võimalused vähemustele osaleda kodanikuühiskonna dialoogis ja otsustusprotsessides.

Tänavajalgpall on ainulaadne, kuna see on kõigile kättesaadav ja selle mängimiseks ei ole vaja kallit tehnilist varustust. Seetõttu mängivad seda sageli madala sissetulekuga noored ja täiskasvanud, ebasoodsas olukorras olevad inimesed, sisserändajad jne.

Vaatamata väljakutsetele väljendavad paljud vähemusrühmad Lätis ja Eestis (nagu ka paljudes teistes riikides üle maailma) **selgeid eesmärke ja soove**:

- *Võimestamine*: oma kogukonnaorganisatsioonide, eestkostepatvormide ja meedia loomine;
- *Tunnustamine*: oma ajaloo, kultuuri ja identiteedi tunnustamine enamuse elanikkonna ja riigi poolt;
- *integratsioon ilma assimileerumiseta*: täielik osalemine ühiskonnas, säilitades samal ajal kultuurilise eripära;
- *Noorte kaasamine*: vähemusrühmade noored otsivad sageli kaasaegset, hübriidset identiteeti ja juurdepääsu digitaalsetele platvormidele, et oma häält kuuldavaks teha;
- *Riikidevaheline solidaarsus*: vähemusrühmad säilitavad sageli piiriüleseid sidemeid ja saavad kasu rahvusvahelisest koostööst ja Euroopa raamistikest.

Mõned **näited**, mida võime leida ka tänavajalgpalli ja spordiorganisatsioonides, võivad üldiselt saada **tugevaks hääleks** sotsiaalse ühtekuuluvuse suunas, eriti töötades vähemusrühmadega, nagu:

- keelebarjääride ületamiseks võivad organisatsioonid korraldada keelekursusi ja/või kaasata tõlke ning vabatahtlikke;
- vähemusrühmade esindajad võivad saada tänavajalgpalli saadikuteks oma kogukondades, et julgustada teisi osalema tänavasportides üldiselt ja tänavajalgpallis eriti;
- osalejate seas võib kehtestada ja edendada sotsiaalse ühtekuuluvuse, mittediskrimineerimise ja sotsiaalse kaasatuse sisemisi eeskirju;
- sponsorite mitmekesistamine, et edendada võrdsust ja levitada sõnumit laiemale ühiskonnale;

- korraldada kohalikke turniire / väikeseid mänge piirkondades, kus elavad vähemusrühmad;
- vähemusrühmade seas teabe levitamine osalemise ja toetuse saamise võimaluste kohta jne.

Mõned riiklikul tasandil paljulubavad tavad võivad saada heaks tavaks ka organisatsiooni tasandil, nagu Bulgaarias ja Ungaris romide laste toetamiseks loodud kaasavad haridusprogrammid; Ukrainas ja Leedus vähemuste häält tugevdavad kogukonna meediaprojektid; kohalikul ja riiklikul tasandil tegutsevad vähemuste nõukogud või nõuandekomisjonid (nt Lätis, Serbias ja Horvaatias) ning vähemuste mõjuvõimu suurendamist toetavad rahvusvahelised rahastamis- ja valitsusväliste organisatsioonide võrgustikud (nt Avatud Ühiskonna Fond, Euroopa Komisjoni algatused jm).

Samal ajal on vähemusrühmade vajaduste rahuldamiseks oluline ka:

- tugevdada partnerlust valitsuste, valitsusväliste organisatsioonide ja vähemuste juhitud organisatsioonide vahel;
- investeerida kultuuridevahelisse haridusse, et vähendada eelarvamusi;
- koguda jaotatud andmeid (andmeid, mis on jaotatud üksikasjalikesse alakategooriatesse, näiteks marginaliseeritud rühmade, soo, piirkonna või haridustaseme järgi), et teavitada poliitikakujundajaid;
- edendada kaasavaid narratiive, mis väärtustavad mitmekesisust kui tugevust.

3.4. Vähemusrühmade ees seisvad väljakutsed

Tänavajalgpalliga tegelevad vähemusrühmad üle maailma seisavad silmitsi mitmete omavahel seotud väljakutsetega, millest paljud peegeldavad laiemat sotsiaalset, majanduslikku ja kultuurilist ebavõrdsust. Erinevate marginaliseeritud rühmade konkreetsed väljakutsed tänavajalgpalli kontekstis, jaotatuna vähemusrühmade kategooriate järgi:

- **Puudega inimesed** – liikumisraskused piiravad osalemist ebatasasel, kohandamata mängupinnal (nt kaldteede puudumine, halb maastik); puuduvad kaasavad reeglid või kohandatud vormid (nt ratastoolikasutajatele või pimedatele mõeldud jalgpall); eakaaslaste või täiskasvanute poolt tekitatud stigma ja võimete alahindamine; piiratud juurdepääs spetsiaalsele varustusele, nagu kombatavad pallid või viipekeelt oskavad kohtunikud; sotsiaalne tõrjutus suhtlemis- või käitumiserinevuste tõttu, eriti arengupeatusega noorte puhul;
- **Terviseprobleemid** – krooniliste haigustega (nt astma, diabeet) noored seisavad sageli silmitsi tõrjutusega terviseprobleemide või kohapealse meditsiinilise abi puudumise tõttu; vaimse tervise probleemid (nt ärevus, depressioon) võivad takistada neil enesekindlalt osaleda sotsiaalsetes spordikeskkonnas; osalejad võivad end isoleerida hirmust stigmatiseerimise või füüsilise mahajäämuse ees;

- **Haridusega seotud piirangud** – kohustusliku hariduse väljaspool olevatel noortel võib puududa struktureeritud rutiin või eakaaslaste toetus, mis raskendab regulaarseid mängu; erivajadustega noored (nt ADHD, düsleksia) jäävad mitteametlikes mängudes sageli tähelepanuta; treenerid/talentscoutid, kes tuginevad koolipõhisele juurdepääsule mängijatele, võivad neid tähelepanuta jätta või valesti hinnata;
- **Konfliktist mõjutatud noored** – konfliktipiirkondade või okupatsioonipiiride lähedal elavad noored võivad olla ohustatud ebaturvaliste reisiteede või liikumiskiirangute tõttu; riigisisest ümberasustatud noored kogevad sageli traumeid, ebastabiilsust ja piiratud juurdepääsu vaba aja veetmise kohtadele; pinged või usaldamatus erinevatest mõjutatud piirkondadest pärit noorte vahel võivad põh
- **Kultuuriline tegur** – sisserändajast/pagulasest noored võivad kogeda keelebarjääre ja kultuurilisi arusaamatusi; nad võivad kogeda ksenofoobiat või kohalike eakaaslaste rühmade poolt tagasilükkamist; dokumentide puudumine või ebaselge õiguslik staatus võib piirata juurdepääsu organiseeritud üritustele ja turniiridele; konservatiivse taustaga tüdrukud võivad kogeda perekonna või kogukonna vastuseisu osal
- **Majanduslik tegur** – ei saa endale lubada varustust (jalatsid, särgid, säärekaitsed) või transporti; vaesuses elavad või hariduse või koolituse omandamisest kõrvale jäänud noored (NEET) võivad tunda end võõrandununa või häbimärgistatuna segatulu meeskondades; kodututel noortel puudub stabiilne baas, mis raskendab regulaarse osalemise meeskondades või liigades; vaesusest tingitud alatoitumus või halb tervis võib kahjustada tulemuslikkust või põhjustada vigastusi;
- **Sotsiaalne tegur** – vägivalda või inimkaubanduse ohvrid võivad olla usaldusprobleemidega või karta avalikke ruume; LGBTQ+ noored võivad olla meeskonnakaaslaste poolt kiusatud või tõrjutud; antisotsiaalse käitumisega noored võivad toetava integratsiooni asemel silmitsi seista distsiplinaarse tõrjutusega; endised kinnipeetavad või riigi hoole all olevad noored kogevad sageli sildistamist ja tõrjutust kogukonna spordist;
- **Geograafilised tegurid** – maapiirkondades või mägistes piirkondades võib puududa põhitaristu (nt turvalised väljakud, treenerid, pallid); pikad sõidud ja kehv transpordisüsteem takistavad järjepidevat osalemist; noortel võib puududa juurdepääs teabele turniiride, klubide või programmide kohta; ilmastikutingimused ja topograafia piiravad aastaringse mängimise võimalusi.

Tänavajalgpallil on ka muid väljakutseid:

- **Diskrimineerimine ja rassism** – verbaalne vägivald või tõrjutus etnilise päritolu, usu või kodakondsuse alusel; stereotüübid mängustiili või tajutava agressiivsuse kohta; piiratud

juurdepääs organiseeritud üritustele või rajatistele rassiliste või kultuuriliste eelarvamuste tõttu;

- **Piiratud arenguvõimalused** – tänavajalgpall võib olla talentide kasvulava. Siiski võivad talentide otsimise süsteemid jätta tähelepanuta marginaalsetest rühmadest pärit mitteametlikud mängijad ning institutsionaalse tõrjutuse tõttu võib puududa side ametlike klubide või noorte arendussüsteemidega;
- **Sooline ebavõrdsus** – vähemusrühmadest pärit tüdrukud ja naised seisavad silmitsi kultuuriliste piirangute ja soolise diskrimineerimisega, mis raskendab osalemist; tänavajalgpallis on naismängijatele vähem eeskujusid ja turvalisi keskkondi;
- **Alamesindatus juhtimises** – vähe treenereid, kohtunikke või korraldajaid vähemuste taustaga tähendab piiratud toetust kaasavatele poliitikatele või tavadele.

Need väljakutsed kattuvad sageli ja tugevdavad üksteist – näiteks maapiirkonnas elav puudega LGBTQ+ noor seisab silmitsi rohkemate väljakutsetega kui teised.

4. Isiklik areng vabatahtliku töö kaudu

4.1. Mitteformaalse hariduse põhimõtted

Mitteformaalse hariduse mõiste on mitmeti defineeritud ja iga autoril on oma veendumused ja tõesed. Kõikide definitsioonide ühine joon on see, et mitteformaalne haridus on õppeprotsessis rakendatavate meetodite kogum.

Nagu on märgitud Läti Vabariigi haridus- ja teadusministeeriumi uuringu lõpparuandes „Mitteformaalse hariduse pakkumine noorsootöö valdkonnas Lätis” (2024), võib mitteformaalne haridus olla erinevates vormides ja tüüpides. UNESCO määratluse³³ kohaselt on mitteformaalne haridus institutsionaliseeritud ja hariduse pakkuja poolt teadlikult planeeritud ning täiendab või asendab formaalset haridust inimeste elukestvas õppeprotsessis. Mitteformaalne haridus tagab õiguse haridusele igas vanuses inimestele. Seda pakutakse tavaliselt lühikursuste, töötubade või seminaride vormis. Asjaomased riiklikud haridusasutused ei tunnusta seda formaalse kvalifikatsioonina. Mitteformaalne haridus võib hõlmata programme, mis edendavad laia valikut oskusi ja teadmisi.

Mitteformaalset haridust iseloomustavad järgmised tunnused:

- see on korraldatud väljaspool formaalset haridust;
- on osalejate huvidele ja vajadustele vastav haridusvorm, mis edendab ja toetab osalejate arengut ja kasvu;
- on vabatahtlik ja kõigile kättesaadav, mistõttu on osalemise motivatsioon kõrge ja tagab aktiivse osalemise;
- võimalused omandada uusi kogemusi, teha järeldusi, osaleda, omandada teadmisi ja arendada hoiakuid või oskusi sõltuvad igaühe motivatsioonist;
- tagab, et omandatud oskused ja võimed jäävad püsima kauemaks ja võimaldavad neid kasutada erinevates elusituatsioonides;
- protsessi juhendaja võtab arvesse osalejate vajadusi ja soove, jälgib neid rakendamise käigus ja reageerib vastavalt olukorrale;
- on olemas osalejate vajadustel põhinev koolitusprogramm, mis tagab koolitusprogrammi tõhusama rakendamise ja eesmärkide saavutamise;
- tagab, et koolituse eesmärgid seavad osalejad ise;
- avastab, et protsessi edendajate ja osalejate vastastikused suhted põhinevad võrdsuse, vastastikuse mõistmise ja toetuse põhimõtetel;
- õpetajad aitavad osalejatel leida vastuseid ja kujundada isiklikku suhtumist ümbritsevasse maailma;

³³ UNESCO määratlus, vaadatud 10.04.2025. <https://uis.unesco.org/en/glossary-term/non-formal-education>

- rakendajate isiksus, teabe esitamise viis, suhtumine ja suhtlemine osalejatega mõjutavad oluliselt õppeprotsessi ja mitteformaalse hariduse tulemusi;
- keskkond on määrav tegur, mis mõjutab nii osalejaid kui ka programmi rakendamist;
- kasutatavad meetodid, st kuidas rühma liikmetega töötatakse, lähenemisviis ja suhtumine mõjutavad õppimise tulemuslikkust;
- eesmärgi saavutamise protsess ja viis on sama oluline kui õppimise eesmärk ise. Seda iseloomustab kohanemisvõime ja paindlikkus osalejate, protsessi, meetodite, sisu, eesmärgi ja ülesannete suhtes – kõiki neid on võimalik muuta sõltuvalt õppijate vajadustest, motivatsioonist ja eesmärkidest. Mitteformaalses hariduses on oluline protsess ise;
- on terviklik, mis tähendab vajadust kaasata osalejate emotsioone, mõistust ja keha;
- osalejate ja koolitajate vahel ei ole hierarhiat – on koolitaja, juhendaja või protsessi juht – isik, kes aitab saada teavet, arendada oskusi ja õppida uusi asju;
- kedagi ei hinnata ega väljastata riiklikult tunnustatud sertifikaate. Peamine rõhk on asetatud otseselt enesehindamisele, mis on korraldatud pideva hindamisprotsessina, mis nõuab osalejate tagasisidet või reaktsiooni;
- väga sageli täidetakse mitteametliku hariduse ülesandeid rühmades, mis annab võimaluse arendada koostöö- ja suhtlemisoskusi, oma arvamuse põhjendamise oskust ning õpetab ka kompromisside leidmist. Lisaks pole keegi geenius ega saa kõike teada, seega rühma kollektiivne teadmine võimaldab lahendada probleeme, mis muidu jääksid lahendamata;
- ei ole ühtset õiget vastust, on erinevaid arvamusi, mida rühmas kuulatakse ja arutatakse. Mida loovamad lahendused valitakse, seda suurem on kasu osalejatele endile. Ülesanne ei ole pakkuda valmis lahendusi, vaid luua võimalus osalejale endale küsimusi esitada ja vastuseid leida. Mitteformaalses hariduses on oluline iga osaleja osalemine. Iga protsessis osaleja on maksimaalselt kaasatud toimuvasse, sealhulgas ideede, eesmärkide, sisu ja protsessi üle otsustamisesse. Enamik arusaamu tuleneb kogemusest endast, kogemustest ja õppimisest, koostööst, iga probleemi arutamisest, oma mõtete väljendamisest ja teiste kuulamisest;
- on kaasav – kõik osalejad töötavad koos, sõltumata nende rahvusest, rassist, perekonnaseisust, seksuaalsest orientatsioonist, puudest, usutunnistusest ja muudest teguritest;
- igaüks on nii õpetaja kui ka õpilane;
- rakendatakse horisontaalset lähenemisviisi – teemat vaadeldes võetakse arvesse ka konteksti;
- mitteformaalne haridus suurendab meie teadmisi, arendab oskusi ja kujundab hoiakuid.

Mitteformaalse hariduse rakendamise keskkond mängib olulist rolli:

- *füüsiline keskkond* – näiteks ruumi suurus, mööbli paigutus, hooned, mets, põllud – kõik, mis on „väljaspool formaalset haridussüsteemi”. Sageli kasutatakse formaalse hariduse ressursse,

nagu näiteks rajatised, kuna need on kergesti kättesaadavad. Näiteks kooli ruumid meenutavad koolikeskkonda ja seal valitseb kord, mis ei aita alati kaasa mitteametliku hariduse vabale, loomingulisele ja pingevabale õhkkonnale. Keskkonna muutmise ja uute tingimuste loomisega saavutatakse, et kõik osalejad on samas olukorras ja kõigil on võimalus võtta endale teistsugune positsioon kui vanas keskkonnas, näiteks saada grupi liider;

- *emotsionaalne keskkond* – see on mittemateriaalne keskkond, mida on raske kontrollida, kuid mida tuleb hoida ja säilitada positiivses õhkkonnas. Näiteks mitteformaalse hariduse üritustel tuleb keskkonnast hoolitseda mitte ainult programmi ajal, vaid ka vaba aja jooksul, kohvipauside ajal ja õhtul, sest siis osalejad tavaliselt tundma õpivad üksteist paremini, arutavad nii üritust kui ka muid asjakohaseid teemasid ning jagavad oma kogemusi. Need hetked on väga olulised ja mõjutavad programmi ning grupi sisemist meeleolu järgnevatel päevadel.

Erinevad meetodid on mitteformaalse hariduse alustala ja tugevus. Mitmekesisus ja paindlikkus annavad võimaluse õppida, kasutades erinevaid meeli ja tehnikaid, nagu puudutus, või vastupidi, eraldades ühe tajumeele. Meetodite mitmekesistamise ja konkreetse eesmärgi, keskkonna ja osalejate jaoks kõige sobivamate valimise kaudu rakendatakse individuaalseid ja kollektiivseid õppimise lähenemisviise. Aktiivsed tegevused, värvid, materjalid, muusika, keskkonnaga suhtlemine ja muud vahendid moodustavad õppeprotsessi. See aitab osalejatel sügavamalt mõista, saada teadlikuks väärtustest, kujundada teatud hoiak ja avastada endas alateadlikke omadusi ja oskusi.

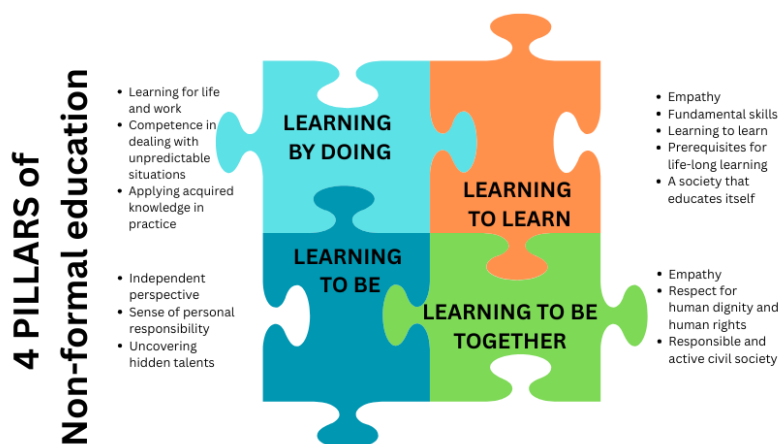
Hindamine mängib väga olulist rolli osalejate enesearengus. See on mitteametliku hariduse protsessi eraldi osa, mis peab olema kaasatud igasse mitteametliku hariduse tegevusse. Hindamine võimaldab kõigil mõista, mida nad on saavutanud, õppinud või tundnud, ning mõelda järgmiste arengusammude üle. Hindamine ei tähenda lihtsalt hindamisküsimustike jagamist, vaid osalejate tagasiside saamist saavutatud tulemuste, protsesside, tegevuste, inimeste ja juhtide kohta. Hindamine on mitteametliku hariduse osa, kus noored saavad õppida kriitilise mõtlemise oskusi ja mõelda oma tulevaste arenguvõimaluste üle.

Mitteformaalne haridus põhineb järgmistel **põhimõtetel**:

- *õppimine tegutsemise kaudu* – praktiliste oskuste ja võimete omandamine (näiteks oma arvamuse väljendamine, tunnete jagamine, elusituatsioonide ja konfliktide lahenduste leidmine, grupi juhtimine, enda ja teiste ressursside tõhus kasutamine);
- *õppida õppima* – omandada teatud hulk teadmisi, õppida leidma teavet, analüüsima oma kogemusi ja omandatud teadmisi ning kasutama neid uutes elusituatsioonides;
- *olemise õppimine* – oma sisemaailma mõistmine ja arendamine, enda ja oma veendumuste kohase elu ülesehitamine;

- *koosolemise õppimine* – erinevuste mõistmine, erinevuste tunnustamine ja aktsepteerimine (see põhimõtte väljendub ka võimes töötada rühmas, koos elada, lahendada olukordi nii oma kultuuri esindajate kui ka teiste rahvaste esindajatega).

Mitteformaalse hariduse peamine rõhk on põhimõtetel „*õppimine tegutsemise kaudu*” ja „*koos olemise õppimine*”. Need on kõige olulisemad punktid, mis tagavad mitteformaalse hariduse tõhususe ja edu.

Allikas: Drop-in. Mitteformaalse hariduse meetodite kogum õpitegevustes, 2018

https://site-484428.mozfiles.com/files/484428/NFI_metodes_drop-in-io2-lv.pdf

4.2. Vabatahtlik töö kohalikus kogukonnas ja rahvusvaheliselt

Vabatahtlik töö (edaspidi „vabatahtlik tegevus”) on ühiskonna hüvanguks tehtav tasustamata füüsiline või intellektuaalne töö, mida üksikisik korraldab ja teostab vabatahtlikult. Vabatahtlik töö ei tohi olla kasumit teeniv.³⁴ Vabatahtlik tegevus on üks kodanikuosaluse vahendeid, mis põhineb mitteformaalse hariduse põhimõtetel (vt punkt 4.1.).

Vabatahtlikus töös on suur **mitmekesisus**, näiteks:

- vabatahtliku töö liik – keskkonnaalane vabatahtlik töö, kogukonna vabatahtlik töö, sotsiaalne vabatahtlik töö, vabatahtlik töö riiklikes haridusasutustes, vabatahtlik töö kultuuri- või spordiürit
- vabatahtliku töö valdkond (suuna järgi – kultuur, haridus, sport, keskkond jne ja sihtrühma järgi – lapsed, noored, eakad, puuetega inimesed jne);
- kestus – ühekordne või regulaarne, lühiajaline või pikaajaline;
- ulatus – kohalik, piirkondlik, riiklik või rahvusvaheline;
- oskused, mida saab omandada või jagada – foto/video, ürituste korraldamine, hooldus, mentorlus, rahastamise hankimine, keeled jne;

³⁴ Vabatahtliku töö seadus, vastu võetud 18.06.2015. Läti parlamendi poolt <https://likumi.lv/ta/id/275061-brivpratiga-darba-likums>

- vabatahtliku töö korraldaja – füüsiline või juriidiline isik, eranditega (eri riikides kehtivad erinevad õigusaktid, mida tuleb riiklikul tasandil järgida).

Vabatahtliku töö maksimaalseks ärakasutamiseks on olemas mõned tuntud **vabatahtliku töö põhimõtted**, mida tuleks rakendada hea tava näol. Vabatahtlik töö:

- toob kasu nii kogukonnale kui ka vabatahtlikule;
- töö on tasuta;
- on alati vabatahtlik valik;
- on õiguspärane viis, kuidas noored saavad osaleda oma kogukonna tegevuses;
- on vahend, mille abil üksikisikud või rühmad saavad tegeleda inimeste, keskkonna ja ühiskonna vajadustega;
- on tegevus, mida teostatakse ainult mittetulundussektoris;
- ei asenda tasustatud tööd ega ohusta tasustatud töötajate töö kindlust;
- austab teiste õigusi, väärikust ja kultuuri;
- edendab inimõigusi ja võrdsust.

Parimate tulemuste saavutamiseks peaks vabatahtliku töö korraldaja:

- kaasab kogu kogukonna oma probleemide kindlakstegemisse ja lahendamisse;
- julgustab ja võimaldab noortel teenistuse kaudu juhtpositsiooni võtta;
- annab hääle neile, kes ei saa ise enda eest rääkida;
- võimaldab teistel osaleda vabatahtlikena;
- täiendab, kuid ei asenda teiste sektorite vastutustundlikku tegevust ja palgaliste töötajate pingutusi;
- võimaldab inimestel omandada uusi teadmisi ja oskusi ning arendada täielikult oma potentsiaali, iseseisvust ja loovust;
- edendab perekonna, kogukonna, riigi ja ülemaailmset solidaarsust;
- luua keskkond, kus vabatahtlikel on mõtestatud töö, mis aitab saavutada kokkulepitud tulemusi;
- määratleda vabatahtlike osalemise kriteeriumid, sealhulgas tingimused, mille alusel organisatsioon ja vabatahtlik võivad oma kohustused lõpetada, ning töötada välja vabatahtliku tegevuse juhendavad põhimõtted;
- pakub vabatahtlikele ja neile, keda nad teenivad, asjakohast kaitset riskide vastu;
- pakub vabatahtlikele asjakohast koolitust, regulaarseid hindamisi ja tunnustust;
- tagab kõigile juurdepääsu, kõrvaldades füüsilised, majanduslikud, sotsiaalsed ja kultuurilised takistused osalemisele;
- määrata isik (tasustatud või tasustamata), kes korraldab vabatahtlike kaasamist;

- tagada, et volitatud ülesannete täitmiseks läbiräägitakse asjakohased kulud;
- pakkuda vabatahtlikele piisavat kindlustuskatet;
- pakkuda võimalusi regulaarseks tagasiside andmiseks ja hindamiseks;
- planeerida teenuseosutaja võimekuse järgi sobiv tegevuste hulk, et vabatahtliku töö koordineerimise kvaliteet ei kannataks;
- väärtustada vabatahtlikku tööd igal võimalusel;
- pakkuda mitmekesiseid osalemisvõimalusi, et vabatahtlik töö oleks nauditav;
- toetada vajalike ressurssidega;
- korraldada vabatahtlikku tööd läbipaistvalt;
- toetada vabatahtlikke nende teel:
 - tunnistada oma vabatahtliku töö motiive ja tagada, et korraldaja on nendest teadlik;
 - otsida töö võimalusi, mis sobivad nende oskuste, huvide ja püüdlustega;
 - pühenduda kvaliteetse teenuse osutamisele;
 - võtma aktiivselt vastu koolitus- ja isikliku arengu võimalusi;
 - teha kogu töö, mille tegemisega vabatahtlik on nõustunud, vastutustundlikult ja eetilisel;
 - rääkida välja kõikidest muredest, mis võivad mõjutada töösuhteid või teenuse kvaliteeti;
 - vaatama vabatahtlikku kui väärtuslikku meeskonnaliiget, kellel on õigus osaleda oma tööd mõjutavate otsuste tegemises;
 - hindama ja toetama teisi meeskonnaliikmeid;
 - hoolitseda vabatahtliku töö ajal mõistlikult oma tervise ja ohutuse eest;
 - hoolitseda mõistlikult selle eest, et vabatahtlik ei mõjutaks teiste tervist ja ohutust;
 - järgima mõistlikke töötervishoiu ja -ohutuse juhiseid, mis vabatahtliku töö organisatsioon on vabatahtlikule andnud.

Selleks et tagada, et kõik organisatsiooni vabatahtlikus töös osalejad oleksid kursis konkreetse organisatsiooni vabatahtliku töö raamistikuga, on väga soovitatav koostada **vabatahtliku töö kontseptsioonidokument**, mis sisaldab järgmist:

- Eesmärgid ja ülesanded;
- Sihtgrupp (profiil ja suurus);
- Saavutatavad tulemused;
- Vabatahtliku töö toimumiskohad;
- Kuupäevad / päevade koguarv (arv, pikkus);
- Töömeetodid;

- Vabatahtlikele esitatavad nõuded;
- Kulud katab korraldaja;
- Kulud katab vabatahtlik;
- Korraldaja kontaktisiku andmed;
- Konkreetsed reeglid ürituse toimumiskohas ja pakutavad võimalused;
- Vabatahtlik peab ise hoolitsema spetsiifiliste seadmete ja materjalide eest;
- Konkreetsed seadmed ja materjalid haldab korraldaja;
- Eeskirjad, mis käsitlevad alla 18-aastaste osalejate seaduslike esindajate deklaratsiooni;
- Vabatahtliku töö ajal kasutatavad suhtlusvahendid;
- Meditsiiniline protokoll ja juhised: esmaabi, hädaolukorrad, meditsiiniline valvekord, osalejate teabevajadused, järelevalve ja tegutsemise eest vastutav isik;
- Vastutav isik kohapeal ja tema kontaktandmed;
- Uimastite, alkoholi ja tubaka poliitika;
- Vägivalla, ahistamise ja ebaseaduslike tegude poliitika;
- Kohustuslik kindlustuspoliis;
- Vabatahtliku töö ajal transpordis kehtivad ohutusreeglid;
- Vabatahtliku töö ametlik keel ja tõlkimise võimalused;
- Vabatahtliku töö lõpetamise kord;
- Sisemised ohutusreeglid;
- Kas vabatahtlik töö on kättesaadav erivajadustega noortele nii programmi kui ka füüsiliste vahendite poolest, ja kui see on osaliselt kättesaadav, tuleb lisada teave selle kohta, kellele see on kättesaadav ja kellele mitte.

Vabatahtliku töö korraldajad peaksid vabatahtlike taotluse korral väljastama **tunnustuskirja** (sertifikaadi, kinnituskirja jms).

Korraldajale, vabatahtlikele ja laiemale ühiskonnale on kasulik, kui on olemas **järelevalve sätete** ja kogutud andmete arvesse võtmine:

- vabatahtliku töö valdkond: keskkonnavaline vabatahtlik töö, kogukonna vabatahtlik töö, sotsiaalne vabatahtlik töö, vabatahtlik töö riiklikes haridusasutustes, vabatahtlik töö kultuuri- või spordiüritustel, digitaalne vabatahtlik töö, loomade heaolu, tervis ja heaolu, puuetega inimeste teenused, vaba aeg, kunst, humanitaarabi, kultuuripärand, haridus ja koostöö, mentorlus ja juhendamine, eakate ja vanurite hooldus, lapsed j
- töö pikkus (tundides);
- vabatahtliku töö periood – lühiajaline või pikaajaline;
- vabatahtliku töö liik – individuaalne, rühmatöö.

Sõltumata sellest, kas korraldate vabatahtlikku tööd ühel või teisel viisil, tuleb arvesse võtta selle riigi **õiguslikku raamistikku**, kus vabatahtlikku tööd teostatakse. Näiteks Lätis on 18. juunil 2015 vastu võetud „Vabatahtliku töö seadus”, milles sätestatakse, et vabatahtlik on isik, kes on vanem kui 13 aastat; kui vabatahtlik on alla 16-aastane, tuleb sõlmida kirjalik leping; kirjalik leping tuleb sõlmida, kui on kavas katta vabatahtlike kulud või kui mõni osapool seda nõuab; konkreetset vabatahtliku töö tingimused on nimetatud juhul, kui vabatahtliku töö korraldaja peab vabatahtlikule kindlustama õnnetusjuhtumikindlustuse, jne.

Rahvusvaheline vabatahtlik töö hõlmab aja ja jõupingutuste panustamist teiste aitamiseks, kuid see erineb konteksti, mõju, logistika ja isikliku arengu võimaluste poolest:

<i>Olulised aspektid</i>	<i>Kohalik vabatahtlik töö</i>	<i>Rahvusvaheline vabatahtlik töö</i>
<i>Asukoht ja kultuuriline kontekst</i>	Toimub teie linnas, alevikus või piirkonnas Te olete tavaliselt tuttav kultuuri, keele ja ühiskondlike probleemidega	Toimub välisriigis, sageli väga erinevas kultuurilises või sotsiaalmajanduslikus kontekstis Nõuab kohanemist uute tavade, keelte ja keskkondadega
<i>Töö liik</i>	Keskendub sageli kogukonna jätkuvatele vajadustele (nt toidupangad, noorte juhendamine, eakate hooldus) Pikaajaline osalemine on realistlikum	Sageli projektipõhine (nt katastroofiabi, haridus, tervishoiuteenused) See võib hõlmata lühiajalisi missioone või praktikaid
<i>Keel ja suhtlus</i>	Tõenäoliselt räägite kohaliku keelt, mis muudab suhtlemise sujuvaks	Keelebarjäärid võivad tekitada raskusi Võib olla vaja tõlkimist või põhiliste väljendite õppimist
<i>Kulud ja logistika</i>	Madalad või puuduvad kulud Viisad, lennud või majutus pole vajalikud	Tavaliselt kaasnevad märkimisväärsed kulud (reisimine, kindlustus, majutus) Võib nõuda viisasid, vaktsineerimist või reisidokumente
<i>Õppimine ja isiklik areng</i>	Sügavendab arusaama oma kogukonnast ja sellest, kuidas seestpoolt muutusi ellu viia Loob kohalikke võrgustikke ja kodanikuaktiivsust	Soodustab globaalset teadlikkust, loob kultuuridevahelist mõistmist ja koostamist Võib avardada maailmavaadet ja seada kahtluse alla eeldused
<i>Mõju kogukonnale</i>	Sageli on tulemuseks püsiv ja pikaajaline mõju Võite jätkata panustamist või jälgida arengut	Võib olla mõjukas, kui on hästi struktureeritud, kuid sisaldab „vabatahtliku turismi” ohtu, kus vabatahtlikud saavad rohkem kasu kui kogukond Jätkusuutlik mõju eeldab kultuurilist tundlikkust ja kohandamist kohalike vajadustega

Tabel: Kohalik ja rahvusvaheline vabatahtlik tegevus – peamised aspektid lühidalt. Kohandatud ©Subevica I., 2025

Mõned vabatahtliku töö **peamised väljakutsed ja soovitused**:

- Eelmisel üritusel tekkisid probleemid, kuna vabatahtlikud saabusid ettevalmistamatult ja tundmatult, mis põhjustas organisatsioonilise kaose. Nõuetekohase organiseerimise puudumine võib kaasa tuua katastroofi. See on vabatahtlike koordinaatori vastutus.
- Nõuetekohane koolitus ja selgelt määratletud rollid on eriti olulised suuremate ürituste puhul, kus on mitmeid ülesandeid. Liigne personal võib olla probleemiks, põhjustades pigem segadust kui tootlikkust.
- Vabatahtlike tõhusaks ja tulemuslikuks juhendamiseks on oluline struktureeritud juhtimine, mis tagab, et igaüks teab oma ülesandeid.
- Kõik vabatahtlikud ei sobi olemasolevatele rollidele. Organisatsioonid peaksid sobimatud vabatahtlikud viisakalt tagasi lükkama, soovitades võimaluse korral tulevasi võimalusi.
- Puudega vabatahtlikud (vaimse tervise probleemidega, mitte füüsiliste) võivad vajada lihtsamaid ülesandeid. Nende vabatahtlike juhtimine võib olla keeruline, kuna korraldajad peavad leidma tasakaalu tõhususe ja tundlikkuse va
- Vabatahtlike rollide ja palgaliste ametikohtade selge eristamine on oluline, et vältida ärakasutamist. Üleminek vabatahtlikult töölt palgalisele ametikohale peab olema hoolikalt juhitud, et säilitada motivatsioon ja vältida õ
- Vabatahtliku töö motivatsioon erineb oluliselt palgalise töö motivatsioonist. Vabatahtlikud töötavad sageli paremini sisemise motivatsiooni tõttu, mitte minimaalse rahalise stiimuli tõttu.
- Tunnustust, unikaalseid kogemusi ja tähendusrikast tegevust hindavad vabatahtlikud sageli rohkem kui väikest rahalist hüvitist;
- Uuringud näitavad, et rahalise tasu kehtestamine algselt vabatahtlikele tegevustele võib vähendada sisemist motivatsiooni ja kaasatust.
- Organisatsiooni tegevuse alguses on vabatahtlikke sageli lihtsam meelitada, kuna ootused on väiksemad ja korraldajad või tegevused on sisemiselt atraktiivsed.
- Selge suhtlemine rollide, ülesannete ja ootuste osas on väga oluline ning vabatahtlikud peaksid tundma end mugavalt, kui nad esitavad küsimusi, kartmata piinlikkust;
- Organisatsioonid peavad mõistma, et vabatahtlikud võivad ülesandeid isegi viimasel hetkel keelduda, mistõttu on vaja alternatiivseid plaane.
- Nooremate põlvkondade seas on toimunud selge nihe puhtalt altruistliku vabatahtliku töö suunas rahalise motivatsiooni poole.

- Näited näitavad, et vabatahtlik töö annab väärtuslikke oskusi ja kogemusi, mis mõnikord viivad vabatahtlikud professionaalsetele, tasustatud amet
- On oluline eristada vabatahtlikele sobivaid ülesandeid ja professionaale nõudvaid ülesandeid, eriti rollide puhul, mis mõjutavad otseselt ürituse kvaliteeti või ohutust.
- Vabatahtlike motivatsiooni säilitamiseks on oluline pakkuda neile tähendusrikkaid kogemusi ja ühiskondlikku kaasatust, mitte väikeseid rahalisi
- Organisatsioonid peaksid tasakaalustama vabatahtlike panust asjakohase tunnustuse ja hüvitisega, kui vabatahtlikud asuvad tööle professionaals
- Vabatahtlike programmide edu sõltub sageli organisatsiooni tõhususest, selgest juhtimisest ja pidevast suhtlusest, eriti piirkondlikes või kaugemates piirkondades.
- Tulevased eesmärgid hõlmavad jätkusuutlike vabatahtlike juhtimissüsteemide arendamist, digitaalse kaasatuse suurendamist, piirkondlike vabatahtlike integratsiooni parandamist ja vabatahtlike võimal

Vabatahtliku töö eelised individuaalsel tasandil

Vabatahtliku Emils Anskensi isiklikud kogemused illustreerivad arengut kohalikest spordiüritustest vabatahtlikuna koolis kuni rahvusvaheliste meistrivõistlusteni. Emils rõhutab, kuidas vabatahtlik tegevus on oluliselt suurendanud tema enesekindlust, arendanud organisatsioonilisi oskusi ja soodustanud eluaegsete sõprussuhete ja võrgustike tekkimist. Ta usub, et vabatahtlik tegevus on oluline isiklikuks arenguks, juhtimisoskuste arendamiseks ja kogukonna kaasamiseks, rõhutades vabatahtliku tegevuse vabatahtlikkuse, nauditavuse

„Minu teekond spordivabatahtlikuks algas spordiga tegelemisest – korvpall, võrkpall, rannavõrkpall, lühirada ja muud spordialad. Aastaid tagasi oli minu koolis peagi toimumas Euroopa lühiraja võistlus ja üks korraldajatest palus minu treeneril leida vabatahtlikke. Enamasti toimub see nii – korraldajad räägivad õpetajate, treenerite või noorsootöötajatega ja paluvad leida vabatahtlikke. Ma nõustusin. Meil oli seal väga hea töö – koguda vett ja viia seda osalejatele, paigaldada märke või korraldada inimeste liikumist. Kuna me tegime head tööd, paluti meil kolm korda tagasi tulla. See oli üks esimesi asju, mida ma tegin.

Tol ajal oli ka liikumine kohalike ja riiklike noorte olümpiamängude loomiseks. Ventspils sobis selleks ideaalselt, sest meil on enamik spordialadeks vajalikke rajatisi, mida isegi Riias pole, lisaks on Riia väga suur ja kui sinna tuua palju noori, tekib segadus, kuidas ringi liikuda jne. Ma arvan, et Läti esimesed kolm noorte olümpiamängud toimusid Ventspilsis. Ma olin seal ka vabatahtlik – tol

ajal käisin 8. või 9. klassis. Tol ajal kutsus mind vabatahtlikuks minu kehalise kasvatuse õpetaja, keda omakorda palus vabatahtlikke leida omavalitsuse spordiosakond. See oli palju suurem üritus kui varem – palju delegatsioone, kõik vajasisid nimesilte, ja igasuguseid spordialasid, ja palju „ ” rajatisi, palju kohti magamiseks ja võistluspaiku. Igal delegatsioonil oli oma giid, kes vastutas nende liikumise eest, et nad teaksid, kuhu minna, kus toimub jalgpall, kus korvpall, kuhu minna sööma jne. Mind määrati ühe delegatsiooni juurde, keda ma pidin järgima ja aitama neid igasuguste korralduslike ülesannetega. Mäletan, et see **oli** kogu aeg lihtsalt **lõbus**. Ja muidugi ei pea kogu aeg töötama.

Meil oli palju vaba aega, mil me lihtsalt lõbutsesime, ja paljud inimesed, keda ma siis kohtasin, on siiani mu sõbrad ja me teeme koos asju. Ma näen **vabatahtlikku tööd kui võimalust leida uusi sõpru ja tutvuda** suurürituse **erinevate** ülesannetega, sest see oli lihtsalt tohutu üritus, kus tuhanded inimesed tulid linna ja nad kõik pidid sööma ja jooma ning kusagil elama, ja sa mõistad, et ühe inimesena selles suures mehhanismis pead oma tööd hästi tegema, muidu keegi ei saa näiteks oma toitu. Ja nii sa muidugi **õpid vastutustundlikkust**.

Noorte olümpiamängudel kohtasin ühe korraldaja Riias asuvast organisatsioonist, mis on seotud Läti olümpiakomiteega, ja nad kutsusid mind pärast seda appi Euroopa alla 20-aastaste korvpalli meistrivõistlustele, mis toimusid 2008. aastal Riias. Ja ma olin juba ühe sammu edasi, sest see oli rahvusvaheline üritus, kus oli palju meediat, NBA-skaudid tulid vaatama noori mängijaid jne. Kõik toimub Riias, pead liikuma bussidega, erinevate hotellide ja erinevate võistluspaikade vahel. Mind määrati Sloveenia koondise juurde. Ma ei saanud neid võidule aidata ja nad oleksid peaaegu kõrgeimast korvpalliliigast välja visatud. Aga muidugi õppisin ma palju selle kohta, kuidas nad töötavad ja kuidas nad oma tööd teevad. Niisiis oli see väga tore **areng** väiksematest kohalikest üritustest suuremate ja rahvusvaheliste üritusteni. Mul oli võimalus kohtuda Boban Marjanoviciga, kes mängib NBA-s. Palju **mälestusi**. Niisiis näen vabatahtlikku tööd kui võimalust **oma enesekindluse kasvatamiseks** – alustad vabatahtlikuna ja siis saad suuremaid ülesandeid ja rohkem võimalusi.

Sel ajal mõistsin, et tahan töötada noortega, tahan töötada erinevate ürituste ja organisatsioonidega. **See viis mind** teele, mis viis mind ühinema MTÜ-ga, mille juhataja ma praegu olen. Seega julgustan kõiki vabatahtlikku tööd tegema ja arvan, **et see on suurepärane võimalus kõigile õppida**.

Olin vabatahtlik, kui käisin keskkoolis, 13–18-aastaselt, mis on **õppimise** aeg. Õpid koolis, aga saad õppida ka vabatahtliku töö kaudu ja omandada seal **teadmisi**.”

Loo valitsusvälisest noorteorganisatsioonist „Time for Youth” (Läti)

„Meie organisatsiooni vabatahtliku töö peamine suund on vabatahtlik töö jalgpalliklubi „RFS” mängudel. Kahe aasta jooksul on osalenud 65 vabatahtlikku (vanuses 13–25) ja tehtud ligikaudu 2500 vabatahtliku töö tundi.

Vabatahtlike peamised ülesanded olid osalejate juhendamine, piletite kontrollimine, meediaala toetamine, tegevuste koordineerimine võistluspaigas ja muude ülesannete abistamine, et hõlbustada kohalike ja rahvusvaheliste ürituste korraldamist.

Organisatsioon on loonud vabatahtliku töö süsteemi, mis hõlmab tööaja arvestamist, sertifikaatide väljastamist ja koordineerimist, et tõhusalt juhtida vabatahtlikku tööd organisatsiooni sees. Lisaks on koostöös ettevõtetega loodud preemiasüsteem, mis on osa lojaalsuskaardi programmist.

Koostöös sotsiaalteenistuste ja riikliku kriminaalhooldusteenistusega kaasame vähemate võimalustega noori – „ebasoodsas olukorras olevate perede” noori ja sotsiaalse tõrjutuse ohus olevaid noori.

www.laiksjauniesiem.lv

Foto: Sanita Ieva Sparāne/RFS

4.3. Vabatahtlike organiseerimine

Vabatahtlike organiseerimise võimalikult sujuvaks ja kõigile osapooltele (vabatahtlikele, vabatahtliku töö korraldajatele ja abisaajatele) võimalikult kasulikuks muutmiseks tuleb järgida mitmeid samme:

- 1. samm – Määratlege oma vajadused ja vabatahtlike ülesanded: selgitage välja, kus abi vajatakse (nt registreerimine, logistika, esmaabi, sotsiaalmeedia, publiku juhtimine jne); hinnake, kui palju vabatahtlikke on vaja iga ülesande jaoks (sh periood, kogutundide arv, eelnev kogemus või vajaduse korral eriteadmised jne); koostage rollide kirjeldused koos ülesannete, ajakava ja vajalike oskustega; määrake vabatahtlike koordinaator või meeskonna juht; koostage vabatahtliku töö kontseptsioon ja vabatahtliku töö lepingu eelnõu;
- 2. samm – Koostage vabatahtlike värbamise kava: otsustage, kuidas vabatahtlikke leida – noorteorganisatsioonid, kohalikud koolid, spordiklubid, sotsiaalmeedia, vabatahtlike platvormid jne; kasutage lihtsat ja selget üleskutset (kes, kui palju, miks, mis, millal, kus, kui

palju) koos vabatahtlikele pakutavate eelistega (nt tunnistus, tasuta sissepääs, võrgustiku loomine); koostage lihtne registreerimisvorm (Google Form, SurveyMonkey jne) ja tähtajad taotluste esitamiseks; vaadake läbi ja valige vabatahtlikud (vaadake läbi taotlused ja sobitage inimesed sobivate rollidega, vajadusel viige läbi lühikesed intervjuud või infotunnid, pange esikohale pühendumus, kättesaadavus ja entusiasm);

- 3. samm – Vabatahtlike ettevalmistamine ja koolitamine: korraldage vabatahtlike infotund või koolitus (online või kohapeal), kus tutvustatakse organisatsiooni ja üritust, antakse rollipõhiseid juhiseid, tutvustatakse hädaolukorra protseduure, käitumisjuhendit, riietumisnõudeid ning jagatakse vastavalt käsiraamatuid, ajakavasid ja kontaktide nimekirju; lepike kokku täiendav koolitus, kui vabatahtlikel on selleks vajadus.
- 4. samm – Koordineerimine ürituse ajal: kasutage kokkulepitud suhtlusvahendeid (WhatsApp, raadio vms), et suhelda kiiresti; varustage vabatahtlikud identifitseerimisvahendite/materjalidega (nimesildid, T-särgid, jalgrattad vms); pakkuge transporti, toitu, vett, puhkealasid jne;
- 5. samm – tunnustage ja tänage vabatahtlikke: andke neile tunnistused, avaldage neile tänu sotsiaalmeedias või andke neile väikesed kingitused; tänage neid avalikult ürituse ajal või pärast seda; jagage vabatahtlikega ürituse fotosid ja tulemusi;
- 6. samm – Hindamine ja järeelmeetmed: paluge osaleda hindamises ja enesehindamises ning saatke pärast lühike tagasiside, et kogemusest õppida; hoidke head vabatahtlikud kontaktide nimekirjas tulevaste ürituste jaoks; pidage kinni lubadustest, kui neid andsite (andke teavet järgmiste vabade kohtade kohta, soodustused mõnel üritusel jne).

Kuidas on korraldatud Ghetto Games Academy?

Ghetto Games Academy on mitteametlik haridusprogramm, mis pakub võimalust omandada uusi teadmisi põneval, seikluslikul, väljendusrikas ja huvitaval viisil. Ghetto Games Academy kasvatab sotsiaalselt vastutustundlikke noori, kes soovivad maailmas positiivseid muutusi teha – olla noored, kes on ambitsioonikad oma unistuste poole püüdlemisel ja siirad oma väljendustes ja suhtumises iseenda, teiste ja ühiskonna suhtes tervikuna.

Kõik huvilised saavad osaleda erinevates valdkondades:

- Ghetto Media House – videofilmimine, monteerimine; fotograafia; osalemine otseülekannetes; visuaalsete materjalide arendamine ja töötlemine;
- Ghetto Social Media – sotsiaalmeedia haldamine; lugude ja postituste loomine ja avaldamine; piltide valimine; pressiteadete kirjutamine;

- Ghetto Project Management – koostöö projektijuhtidega, et tutvustada ja õpetada ürituste korraldamise ja juhtimise põhitõdesid (Ghetto Floorball, Ghetto Football, Ghetto Basket);
- Ghetto Tech Crew – tehnilise töö põhitõdede õppimine teoorias ja igapäevatoos; ürituse toimumiskoha ettevalmistamine enne üritust;
- Ghetto bränding ja tugimeeskond – bännerite ja lippude paigaldamine; osalejate registreerimine enne üritust; tulemuste registreerimine ürituse ajal; auhindade üleandmine võitjatele.

Ghetto Games Academy taotlusprotsess algab märtsis Ghetto Games suvehooaja ettevalmistusfaasis. Huvilised võivad täita taotlusvormi. Taotlusvormi levitatakse peamiselt sotsiaalmeedia kaudu ja teiste Ghetto Games algatuste raames toimuva vastastikuse suhtluse käigus. Pärast taotluste läbivaatamist kutsutakse sobivaimad noored esimesele kohtumisele, mis on ühtlasi vabatahtliku töö päev, et saada ülevaade Ghetto Gamesi tegevusest.

Vabatahtliku töö päeva jooksul tutvustatakse neile Ghetto Gamesi ürituste vabatahtlike ülesandeid ja võimalusi ning Ghetto Gamesi tegevust üldiselt. 2025. aastal korraldati kolm lisainfoüritust, et aidata noortel paremini mõista Ghetto Gamesi olemust – ürituste korraldamist, sotsiaalmeediat ja koostööpartnereid.

Enne iga üritust määratakse kindlaks vabatahtlike arv ja ametikohad, kus neid vajatakse, ning need avaldatakse.

Vabatahtlikele on loodud motivatsioonisüsteem – kogutud vabatahtliku töö tunnid saab vahetada Ghetto Merch toodete vastu. Hooaja lõpus korraldatakse ühine pidulik üritus, kus antakse välja vabatahtliku töö ja mitteformaalse hariduse sertifikaadid.

Kogu hooaja vältel toimub vabatahtlikega individuaalne suhtlus, et anda individuaalset tagasisidet, väljendada tänu ja teada saada, kuidas nad end tunnevad, millist tuge nad vajavad või mida nad on saavutanud või õppinud.

Järgmine kontrollnimekiri võib olla väga abiks ettevalmistusetapis (NGO Youth leaders coalition, 2021 https://site-484428.mozfiles.com/files/484428/BD_ZeltaFonds.pdf)

1. SAMM Anna ja saa

- ☐ Kas ma tahan vabatahtlikuks olla?
- ☐ Kui tihti/kui palju aega tahan vabatahtlikuks tööks pühendada?
- ☐ Miks ma tahan vabatahtlikuks olla?

2. SAMM Otsuste tegemine

- ☐ Kes korraldab vabatahtlikku tööd? (missioon, organisatsiooni väärtused)
- ☐ Millal peaksin vabatahtlikuks tööks osalema?
- ☐ Kus ma peaksin vabatahtlikuks tööks osalema?
- ☐ Mis on ürituse eesmärk, sihtrühm?

- ☐ Kes toetab üritust?
- ☐ Millised inimesed/organisatsioonid osalevad üritusel?
- ☐ Millised on vabatahtlike üldised ülesanded?

3. SAMM Praktiline ettevalmistus

- ☐ Kas mul on vabatahtlike koordinaatori/kontaktisiku kontaktandmed (telefoninumber, e-post)?
- ☐ Kuidas korraldatakse suhtlus enne üritust, selle ajal ja pärast seda?
- ☐ Kuidas korraldatakse vabatahtlike koolitus (vorm, kestus, sisu)?
- ☐ Mida peaksin tegema, kui ma koolitusel osaleda ei saa?
- ☐ Millal ja kuhu peaksin saabuma, et alustada vabatahtliku tööd?
- ☐ Kas ürituse toimumiskohta ja sealt tagasi transport on tagatud?
- ☐ Kas ürituse ajal pakutakse majutust?
- ☐ Kas ürituse ajal pakutakse sööki ja kui pakutakse, siis millist?
- ☐ Kas ürituse korraldajad pakuvad kindlustust?
- ☐ Millised muud kulud hüvitatakse/pakutakse vabatahtlikele (eriparkimine autodele, sissepääs seotud

tasulistele üritustele, juurdepääs veele ja/või suupistetele jne)?

- ☐ Millal, kus, kui kaua ja milliseid ülesandeid tuleb ürituse ajal täita?
- ☐ Kas ma võin keelduda teatud ülesannete täitmisest/oma tööülesandeid omavoliliselt hüljata?
- ☐ Milline on vabatahtlike programm ürituse ajal? (erikohtumised, hindamine, tänuüritus jne)
- ☐ Millised on vabatahtliku volitused ürituse ajal (juurdepääs, suhtlemine küllastajatega, sisemine suhtlemine,

õnnetused, vaidlused)?

- ☐ Kus asub vabatahtlike ruum/ala (puhkuseks, isiklike asjade hoidmiseks, riietumiseks jne isiklikeks vajadusteks)?
- ☐ Milline on korraldajate poliitika sõltuvust tekitavate ainete kasutamise suhtes ürituse ajal (suitsetamine, alkohol, narkootikumid)?
- ☐ Millised dokumendid peavad vabatahtlikud täitma vabatahtliku töö alustamisel (tunnistus, leping, luba, kindlustuspoliis, tervisetõend/terviseavaldus, karistusregistri väljavõte jne)?
- ☐ Milline on ürituse ajal fotode/videote avaldamise poliitika (eeskirjad, hashtag)?
- ☐ Millist riietumisreeglit tuleb ürituse ajal järgida?
- ☐ Kas üritusel on kohal professionaalne meditsiinitöötaja (kui jah, siis kus)?
- ☐ Kuidas on korraldatud suhtlus vabatahtlike vahel/vabatahtlike ja koordinaatorite vahel (mobiiltelefon, raadiotelefonid) ja millised on suhtlusreeglid?
- ☐ Mida tuleb kaasa võtta (nõud, spetsiifilised elektroonikaseadmed/materjalid)?
- ☐ Millised on reeglid spetsiaalse kaitsevarustuse kasutamiseks sise- ja välitingimustes toimuvate

ürituste ajal?

- ☐ Kas ma pean oma vabatahtliku töö üle arvestust pidama/planeerima aega muud tüüpi aruandluseks ja kui jah, siis kuidas ja millist?
- ☐ Kas ma võin keelduda ürituse fotodel/videotel osalemisest?
- ☐ Kas olen oma isikuandmeid kusagil tarbetult avaldanud?
- ☐ Millal peaksin vabatahtliku töö korraldajatele teatama mu plaanide/vabaduse muutustest?
- ☐ Kas ma pean vabatahtliku töö korraldajatele teatama oma erivajadustest (puue, allergiad, toitumine, ligipääsetavus, rahaline olukord jne)?

4. ETAPP Hindamine

- ☐ Kas ma saan kinnituse oma osalemise kohta vabatahtlikus töös?
- ☐ Kas ma pean osalema vabatahtliku töö hindamise tegevustes?
- ☐ Millised on vabatahtlikus töös osalemise eelised?
- ☐ Millised on minu väljavaated pärast vabatahtliku töö lõpetamist?

5. Jalgpall lastele

Tänavajalgpall on üks lastele kättesaadavaim ja kaasahaaravaim spordiala. See pakub struktureeritud lõbu ja õpetab väärtuslikke elutarkusi nii väljakul kui ka väljaspool seda. Kui laps liitub jalgpallimänguga, ei ole ta lihtsalt mängimas – ta kasvab, loob suhteid ja saab osaks millestki suuremast.

Laste kaasamisel tänavajalgpalli on mitmeid **eeliseid**:

- **lastele** – füüsiline tervis ja vorm (parandab jõudu, koordinatsiooni, osavust ja vastupidavust; soodustab tervislikku ja aktiivset eluviisi juba noorest east alates); vaimne ja emotsionaalne heaolu (vähendab stressi ja ärevust mängu ja liikumise kaudu, arendab enesekindlust, enesehinnangut ja emotsionaalset vastupidavust); sotsiaalsed oskused ja meeskonnatöö (õpetab koostööd, ausat mängu, suhtlemist ja austust; aitab lastel sõpru leida ja tunda end grupi osana); distsipliin ja vastutustunne (tutvustab struktuuri, rutiini ja reegleid, soodustab vastutustunnet (õigeaegne kohale ilmumine, meeskonna aitamine); isiklik areng (aitab lastel toime tulla võitude ja kaotustega ning äratav kirglikkuse, ambitsioonikuse ja eesmärgipärasuse tunde);
- **vanematele** – positiivne kaasatus (pakub lastele turvalist ja struktureeritud keskkonda pärast kooli või nädalavahetustel, hoiab lapsed eemal riskantsest või kahjulikust käitumisest); paranenud perekonnasidemed (vanemad muutuvad sageli fännideks, vabatahtlikeks või treeneriteks – loovad ühiseid kogemusi, toetavad arengut ja aitavad vanematel näha oma laste tugevaid külgi, arenguvõimalusi ja sotsiaalseid oskusi tegevuses);
- **ühiskonna jaoks** – sotsiaalne kaasatus ja integratsioon (toob kokku erineva taustaga (etnilise, majandusliku, usulise jne) lapsed ning soodustab sallivust, ühtsust ja vastastikust mõistmist); ühenduse uhkus (kohalikud turniirid ja jalgpalliüritused loovad ühise identiteedi ja põnevust); noorte mõjuvõimu suurendamine (hoiab noored kaasatud, keskendunud ja lootusrikastena – eriti puudulikult teenindatud või konfliktidest mõjutatud piirkondades); kuritegevuse ja riskide ennetamine (tänavajalgpall annab noortele positiivse väljundi, vähendades kuritegevuse, jõukude või uimastite kuritarvitamise ohtu); juhtimine ja vabatahtlik tegevus (soodustab kogukonna liikmete (eriti noorte) juhtivate rollide võtmist kohtunikena, korraldajatena või eakaaslaste mentoritena).

5.1. Jalgpalli vanusepõhised eripärad

Alla 18-aastaste osalejate vanuse eripärade mõistmine jalgpallis on oluline, et kohandada treeninguid, suhtlust ja võistlustasemeid asjakohaselt.

Peamised vanuserühmad, nende arenguomadused ja millele iga vanuse puhul keskenduda:

- **Alla 5-aastased (3–4-aastased)** – on jalgpalli tutvustamise periood mängu kaudu; seda vanuserühma nimetatakse „varajasteks õppijateks” või „väikelasteks jalgpalluriteks”; selles vanuses on tähelepanuvõime väga lühike (maksimaalselt 5–10 minutit); programm hõlmab alles algavat põhiliste juhiste mõistmist ja turniirid on korraldatud jalgpalli elementide, mitte mängu enda põhjal; selles vanuses on lapsed väga aktiivsed, kuid veel mitte koordineeritud ega kontrollitud; väga egotsentriline mõtlemine – keskendunud iseendale, veel mitte meeskonnamängule, naudivad kordamist ja tuttavaid rutiine; tegevused hõlmavad väga põhilisi liikumisoskusi: jooksmine, hüppamine, paigaloleva palli löömine, tegevused nagu takistusrada koonustega, palli või pallita tagaajamismängud, õhupalli või pehme palli löömine, „külmutamismängud” või loomade kõndimine kontrolli arendamiseks. Sageli on vajalik vanema/treeneri ja lapse vaheline suhtlus. Selles vanuserühmas on oluline tähelepanu pöörata ohutusele ja kaasatusele – kasutada pehmeid palle ja vahtpolüstüreenist varustust; hoida rühmad väikesed ja hästi juhendatud; keskenduda julgustamisele, mitte parandamisele; alati lõpetada tähistamisega (kõrge viis, kleebised, lõbusad laulud). Alla 5-aastastele ei ole jalgpall oskustega seotud – see on seotud naeratuste, liikumise ja sotsiaalsete algustega;
- **Alla 8-aastased (5–7-aastased)** – nn „minikickerid”, „varane lapsepõlv”; lühike tähelepanuvõime; põhiline koordineerimine alles arenemas; keskendunud mängimisele, veel mitte võistlemisele; jalgpallis peaks keskenduma lõbusatele ja lihtsatele mängudele; põhiliste mootorikate oskuste arendamine (jooksmine, hüppamine, löömine); keskenduda palli ja isikliku ruumi tutvustamisele ning rõõmu, mitte tulemuste julgustamisele;
- **Alla 11-aastased (8–10-aastased)** – nn „alustase”; see on vanus, mil tuleks hakata mõtlema turniiridele; hakkavad mõistma reegleid; parem tasakaal ja koordineerimine; väga juhendatavad ja õpihimulised; arendavad põhitehnikaid: söötmine, dribling, löömine; sobivad väikeste meeskondadega mängud (nt 5v5, 7v7); rõhutada meeskonnatööd, suhtlemist ja ausat mängu ning alustada lihtsate positsioonide ja struktuuriga;
- **Alla 14-aastased (vanuses 11–13)** – nn arenguetapp; kiired füüsilised ja emotsionaalsed muutused (puberteet); hakkab ilmnema suurem võistlusvaim; suureneb võime mõista taktikat; keskendutakse oskuste täiustamisele ja taktikalise teadlikkuse arendamisele; tutvustatakse füüsilist treeningut (ilma ülekoormuseta); mõistetakse meeskonna koosseisu, rolle ja vastutusi ning õpitakse võitma ja kaotama austustundlikult;
- **Alla 16-aastased (14–15-aastased)** – nn „noorte tulemuslikkuse etapp”; tugevamad füüsilised võimed; identiteedi, enesekindluse ja eakaaslaste mõju areng; suurem emotsionaalne intensiivsus ja surve teadlikkus; keskendumine arenenud tehnikatele ja mängustrateegiatele, füüsilisele vormile, jõule ja konditsioonile, positsioonide spetsialiseerumisele ning vaimsele vastupidavusele ja otsuste tegemisele surve all;

- **Alla 18-aastased (16–17-aastased)** – nn „üleminek täiskasvanute tasemele”; peaaegu täielik füüsiline areng; ettevalmistus üleminekuks täiskasvanute või poolprofessionaalse jalgpalli tasemele; selge võistlusmeel; keskendumine taktikalise meisterlikkuse ja juhtimisoskuste omandamisele, kokkupuude täiskasvanute mängutingimustega, individuaalsete arengukavade koostamine ja ettevalmistus järgmistele sammudele (klubid, proovimängud, stipendiumid).

Oluline on kohandada pakkumine vastavalt individuaalsele valmisolekule – kronoloogiline vanus ei ole arenguline vanus; tasakaalustada võistlus ja nauding, et hoida noorte motivatsiooni ja rõhutada ohutust, kaasatust ja pikaajalist arengut varase edu asemel.

5.2. Erinevad spordi- ja mängulised üritused lastele

Lastele on olemas erinevad spordi- ja mängulised üritused, alates mitteametlikust lõbusast tegevusest kuni organiseeritud võistlusteni. Need vormid on ideaalsed erinevas vanuses ja erineva oskustasemega laste kaasamiseks – eriti koolides, noortekeskustes ja kogukonna tänavajalgpalliüritustel. Võite keskenduda ühele vormile või neid aasta jooksul kombineerida:

- *Lõbusad mängud ja liikumisharjutused* – ideaalsed 3–8-aastastele lastele; keskenduge põhilistele motoorse oskustele (jooksmine, hüppamine, koordinaatsioon); kasutage kujutlusvõimel põhinevaid mängu, nagu *loomade võidujooksud* („jookse nagu gepard”), *foorimängud* (punane = peatu, roheline = mine), *õhupallijalgpall* või *oaviskamine*; võitjaid ega kaotajaid ei ole – ainult liikumine ja rõõm;
- *Minijalgpallifestivalid* – ideaalne vanusele 6–12; lühikesed, mittekonkurentsipõhised jalgpallitunnid (3v3, 4v4); vahelduvad harjutused: söötmine, dribling, löömine, minivõistlused; lisage muusika, näomaalingud, suupisted ja mängulised auhinnad, nagu „Parim naeratus”, „Meeskonnavaim”, „Loominguline värav” jms; keskenduge osalemisele, mitte punktisummale;
- *Oskuste väljakutsed ja takistusrajad* – ideaalsed 5–14-aastastele; ajapõhised või loomingulised tegevused, nagu driblingu- ja löömisvõistlused, hula-hoopi jaamad, jalgpalli keeglimäng, kiirusredeli teatevõistlused jms; suurepäraseks suurte rühmade kaasamiseks ja harjutamise soodustamiseks;
- *Spordi ja kunsti ühendavad üritused* – ideaalne vanusele 6–14; ühendab füüsilised mängud loovusega: meeskonna lippude või T-särkide kaunistamine, „cheer posterite” või hüüdlause te tegemine, lõpetuseks tants või muusikaring; ideaalne lastele, kes ei ole spordile keskendunud, kuid armastavad osaleda grupitegevustes;

- *Teemapõhised spordipäevad* – ideaalne vanusele 5–12; teemad nagu *piraadi seiklus*: jalgpalli aardejaht, *maailmakarika päev*: meeskonnad esindavad riike lõbusate faktidega, *superkangelaste spordipäev*: riietumine ja lõbusate ülesannete täitmine;
- *Sõbralikud võistlused* – ideaalne vanusele 10–17; 5v5, 6v6 või 7v7 lühikesed mängud lihtsate reeglitega; kasutage ringturniiri formaati, et iga meeskond mängiks mitu korda; keskenduge ausale mängule, meeskonnatöö auhindadele, julgustavale tagasisidele; suurepärane võimalus õpetada struktuuri, hoides samal ajal õhkkonda kergena;
- *Pere- ja segavõimekusega mängud* – ideaalne igas vanuses lastele; lapsed mängivad koos vanemate, treenerite või vabatahtlikega; julgustage lõbusust ja ausust: nt üks täiskasvanu meeskonnas, ainult kõndimise reeglid; head formaadid: 3 põlvkonna meeskonnad (laps, teismeline, täiskasvanu), kaasavad mängud puuetega lastega; loob kogukonna ja vähendab survet.

Building Social Connections through Football

Our tournaments create a festival atmosphere. Parents become active participants rather than sideline spectators.

Allikas: Töötuba „Jalgpall lastele” 18.03.2025., Cēsis, Lāti, © Semenaks, A.

3pret3 Mängu uuendamine, Lätti

Foto: Alex Puskins (<https://www.ghetto.lv/lv/foto/3pret3--28.01.2024--alex-puskins/1167/>)

Me kujundame noorte jalgpalli ümber väikeste mängude kaudu. Meie 3pret3 projekt ühendab oskuste arendamise lõbusa meeskonnatööga. Inspiratsiooni ammutades üle maailma, loome Lätti lastele uue tee, et nad jalgpalli uuesti armastama hakkaksid.

3pret3 formaat:

- Mängu muutja – väikeste meeskondadega mäng. Meie 3pret3 formaat maksimeerib iga mängija puudutuste arvu. Väiksemad meeskonnad tähendavad rohkem tegevust ja kaasatust väljakul.
- Loominguline vabadus: mängijad teevad kiireid otsuseid ilma jäikade positsioonideta. See arendab enesekindlust ja probleemide lahendamise oskusi.
- Kõik mängivad: Ootame kõiki oskustasemeid. Meie formaat tagab, et iga laps saab piisavalt mänguaega ja kogeb edu.

Oskuste arendamine 3pret3 kaudu:

- 6 korda rohkem puudutusi – mängijad puutuvad palliga kokku palju sagedamini kui traditsioonilistes formaatides;
- 90% aktiivset aega – lapsed on kogu turniiri vältel kaasatud ja ooteaeg on minimaalne;
- 4 korda rohkem otsuste tegemist – mängijad teevad väikeste meeskondadega mängudes rohkem taktikalisi otsuseid minutis.

Meie dūnaamilised harjutused jārgivad UEFA noorte arengu suuniseid. Me eelistame tehnilisi oskusi māngureaalsetes stsenaariumides.

Siin on veel mõned innovatiivsed tavad üle maailma:

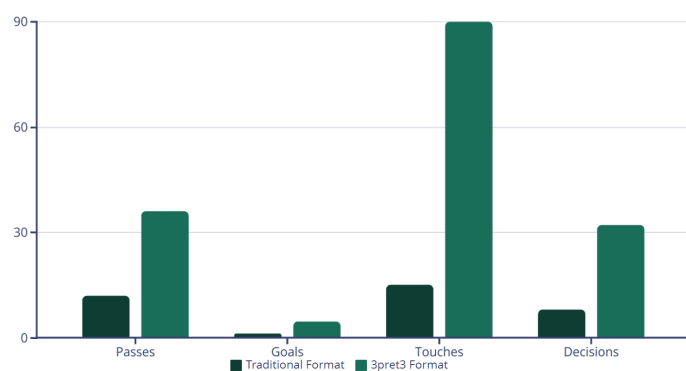
- Santander 3v3 ligaen (Norra) – maailma suurim noorteturniir rõhutab ühendust konkurentsi asemel. Nende festivali mudel inspireerib meie lähenemisviisi;
- 3v3 Deuthsland (Saksamaa) – Akadeemiad integreerivad väikeste meeskondadega māngud taktikalise õppimise jaoks;
- 3v3 UK – Inglise jalgpalliliit teatas hiljuti, et alates hooajast 2026/2027 hakkavad U7 māngijad māngima 3v3 formaadis.

3pret3 on täielikult kooskõlas UEFA visiooniga rahvafutballi arendamiseks kogu Euroopas (UEFA suunised: rahvafutballi edendamine):

- Māngijakesksus – tegevused on kavandatud laste vajaduste, mitte täiskasvanute ootuste järgi;
- „Play Equal” põhimõtted – võrdne mānguaeg sõltumata võimetest. Iga laps vāārib mõtestatud osalemist;
- Väikese koosseisuga formaat – UEFA toetab kohalikke mānge, kus osaleb vähem māngijaid, et saavutada maksimaalne arengumõju.

Meie mõõdikud näitavad märkimisvāārset paranemist kõigis olulistes arenguvaldkondades. Lapsed teatavad suuremast naudingust ja kaasatusest.

Measurable Impact of 3pret3

Allikas: Antons Semeņaks, töötuba „Jalgpall lastele” 18.03.2025, Cēsis, Lāti

3pret3 tulevik Lātis:

- Riiklik laienemine – kasv 40-lt 80-le meeskonnale aastaks 2026. Piirkondlikud turniirid kõigis Lāti piirkondades;

- Rahvusvahelised partnerlused – koostöö Skandinaavia ja Kesk-Euroopa treenerite akadeemiatega teadmiste vahetamiseks;
- Innovatsioonikeskus – Läti positsioneerimine Balti piirkonna rahvafutballi arendamise keskusena.

5.3. Laste jalgpalli arenguks soodsa keskkonna loomine

Laste jalgpalli arengu keskkonna loomiseks tuleb leida vastused mõnede olulistele küsimustele:

- **Infrastruktuur ja rajatised**
 - Milline on ideaalne jalgpalliväljakute ja treeningruumide arv piirkonnas?
 - Kuidas saavad omavalitsused rajatise parandada või laiendada?
 - Kuidas muuta väljakud kättesaadavaks ja taskukohaseks kõigile lastele?

Toome näite 6000 elanikuga piirkonna kohta, kus elab 1000 last (eeldades, et 15% elanikkonnast on alla 15-aastased).

Vajalik:

- ✓ Peamine muruväljak (3000–5000 istekohta);
- ✓ Kunstmuruga staadion tribüünidega talviseks kasutamiseks;
- ✓ Täiendavad kunstmuruga treeningväljakud (väikesed ja täismõõtmelised);
- ✓ Sisetingimustes kasutatav kunstmuruga hall;
- ✓ Spordisaalid ja fitnessklubid staadionite lähedal;
- ✓ Jalgpalliväljakud ja tänavakorvpalliväljakud ligipääsetavuse tag

Enamik linnu ei oma piisavalt rajatise ja strateegiline planeerimine on vajalik. Omavalitsused mängivad olulist rolli laste jalgpalliks sobivate rajatiste parandamisel ja laiendamisel, näiteks:

- ✓ Maa eraldamine: omavalitsused annavad kasutamata maa eraviisilistele organisatsioonidele või klubidele jalgpalli arendamiseks;
- ✓ Perekondade toetamine: perekondade (eriti suurte perekondade) toetamine aitab suurendada noorte osalemist spordis;
- ✓ Maksude jaotamise mudel: inspiratsiooni on saadud Leedust, kus maksumaksjad saavad osa oma maksudest suunata konkreetsetele spordiklubidele;
- ✓ Treeninglaagrid ja hotellid: linnad peaksid investeerima rajatistesse, et meelitada ligi treeninglaagreid, selle asemel et saata kohalikud mängijad mujale.
- ✓ Toetused spordiorganisatsioonidele: struktureeritud rahastamine, et tagada pikaajaline areng ja kättesaadavus;

- ✓ Vähemuste toetamine: integratsiooni soodustamine spordi kaudu (nt programmid Ukraina immigrantidele).

Digitaalne integratsioon:

- ✓ Broneerimissüsteem/rakendus, et kontrollida väljakute vabadust ja reserveerida kohti;
- ✓ Nutikas varustuse jagamise süsteem (lukustatavad kastid pallide, võrkude ja varustusega, millele on juurdepääs rakenduse kaudu).

● **Rahastamine ja toetus**

- Kes peab laste jalgpalli eest maksma?
- Millist rahalist toetust vajavad klubid?
- Kuidas saavad sponsorid, toetused ja subsiidiumid aidata?
- Kuidas vähendada jalgpalli kulusid (nt klubi, omavalitsuse ja laste vanemate jaoks)?

Läti ja Eesti vahel on rahastamise osas palju erinevusi. Lätis on kohalikud omavalitsused spordi rahastamisse palju rohkem kaasatud. Profiklubid satuvad mõnikord rahalistesse raskustesse, kuid noorteprogrammid saavad sageli rahalist toetust kohalikelt omavalitsustelt. Jalgpalli rahastamiseks on mitmeid mudeleid, näiteks:

- Eestis pakutakse kohalike omavalitsuste rahastamisel tasuta juurdepääsu spordivarustusele. Tasuta varustuse kasutamisest tulenevad kahjud on olnud minimaalsed, mistõttu see mudel sobib ka teistele linnadele.
- Riiklik rahastamine (40%), sponsorid (30%) ja vanemate panus (30%);
- Tasuta staadionid sporditegevuseks kasutajatele või vanemate panus kuni 40%;
- Vähendatud maksumäärad mittetulundusühingutele;
- Valdad omavad varustust, kuid kasutusõigus antakse üle kasutajatele – lapsed ja noored kasutavad varustust tasuta, professionaalid maksavad osalemistasu.

Jalgpalli infrastruktuuri ja kättesaadavuse parandamiseks on oluline nutikas planeerimine, avaliku ja erasektori koostöö ning digitaalsed lahendused.

● **Laste huvi äratamine ja kaasamine**

- Kuidas meelitada lapsi jalgpalli juurde ja neid seal hoida?

Üks lähenemisviis on turundus sotsiaalmeedias (Instagram, Facebook, TikTok jne) ning plakatid avalikes kohtades. Sõnum peaks rõhutama lastele pakutavaid eeliseid (tervis, varustus, populaarsus, tasuta kindlustus, sõpruse rõhutamine, kogukonna osaks saamine ja oskuste arendamine).

- Kuidas edendada jalgpalli koolides ja kohalikes kogukondades?

Selleks on mitmeid lähenemisviise – tasuta treeningud (sh koos ühiskonnas populaarsete inimestega, nagu sportlased, blogijad, muusikud jne), kohalikud turniirid, mis muudavad need kättesaadavaks laiemale publikule, ja lihtsalt teabe levitamine võimaluste kohta osaleda tänavajalgpalli tegevustes.

- Kuidas kaasata erineva taustaga ja erineva oskustasemega lapsi?

Üks aspekt on majanduslikud küsimused. Võib rakendada soodustusi, sponsoreerida konkreetseid lapsi (varustus, sõidukulude katmine jne) ja teha koostööd asutustega, kuna mõnedel lastel on piiratud majanduslikud vahendid jalgpalliklubidesse käimiseks.

- Milline on vabaühenduste roll laste kaasamisel?

MTÜd võivad saada korraldajate partneriteks, et edendada algatusi ja võimalusi lastele või teha vabatahtlikku tööd rahaliste vahendite kogumiseks.

Riiklikul tasandil toimuvatel üritustel on ka võimalus palgata staarid nagu Messi või Ronaldo, näiteks Saudi Araabia palgatas Ronaldo. Kuid staarid üksi ei taga täis staadioneid – raha ei lahenda kõiki probleeme. Ühenduse kaasamise algatused, nagu koolide ja lasteaedade külastamine, et tutvustada lastele jalgpalli, tasuta treeningute pakkumine ja jalgpallikultuuri edendamine, on kohalikul tasandil väga kättesaadavad ja mõjukad vahendid.

- **Koostöö ja pikaajaline areng**

- Milline on parim praktika klubide ja omavalitsuse pikaajaliseks koostööks?
- Milline võiks olla ja kuidas arendada suhtluskanalit pideva dialoogi jaoks?
- Millised teised partnerid võiksid aidata arendada laste jalgpalli?

6. Jalgpalli kasutamine sillana

Olulisemad edulood

- *Erinevate riikide noorte koostöö*

Jalgpall on universaalne keel, mis ületab kultuurilised ja keelelised barjäärid, mistõttu on see ideaalne vahend erineva taustaga noorte vaheliste sidemete loomiseks. **Ghetto Football Euroleague'i** kogemuste kaudu oleme näinud, kuidas 11 Euroopa riigi noortevõistkondade kokkutoomine loob mitte ainult võistluslikke spordielamusi, vaid ka võimalusi kultuuridevaheliseks õppimiseks ja sõprussuhete loomiseks. Need üritused soodustavad vastastikust austust, meeskonnatööd ja sotsiaalset integratsiooni. Koostöö maksimeerimiseks soovitame korraldada enne ja pärast turniiri tegevusi, nagu kultuurivahetuse töötoad, sõprusmängud ja sotsiaalsed üritused, mis võimaldavad osalejatel väljaspool väljakut sidemeid luua.

- *Rahvusvaheliste turniiride korraldamine*

Ghetto Football on oma pikaajalise kogemuse põhjal korraldanud üritusi nii kohalikul tasandil, kus osalevad rahvusvahelised mängijad, kui ka teistes riikides.

Läti on muutunud tänavajalgpalli tipptaseme keskuseks, korraldades prestiižikaid meistrivõistlusi. Need üritused meelitavad kohale Euroopa parimad meeskonnad, pakkudes kõrgetasemelist konkurentsi ja nähtavust. Professionaalse infrastruktuuri ja konkurentsivõimeliste mänguvormide tagamine parandab mängijate kogemust. Ühenduse tegevused ja kohalikud partnerlused loovad piduliku õhkkonna, mis ulatub kaugemale pelgalt mängudest.

Maailma esimese tänavajalgpalli maailmameistrivõistluste korraldamine Lätis oli murranguline verstapost tänavaspordi liikumises. Meeskonnad erinevatelt kontinentidelt kogunesid, et võistelda ja tähistada oma ühist kirge jalgpalli vastu. Mitme kontinendi meeskondade kutsumisega rõhutas üritus jalgpalli rolli universaalse keelena. Elanikud suhtlesid rahvusvaheliste meeskondadega, edendades tähendusrikkaid suhteid ja pikaajalist huvi tänavaspordi vastu.

- *Meedia tunnustus*

Ghetto Games on aktiivselt teinud koostööd televisiooni, raadio, veebimeedia ja ajakirjandusega, et suurendada nähtavust ja inspireerida publikut:

- Riiklikud ringhäälinguorganisatsioonid, nagu *Läti televisioon*, TV3 ja Riga24, on kajastanud Ghetto Gamesi olulisemaid üritusi, rõhutades nende sotsiaalset mõju ja suurt osalejate arvu. Ghetto Games pakub meediale dünaamilisi ürituste visuaale, intervjuusid osalejatega ja korraldajatega ning põnevaid lugusid noorte mõjuvõimu suurendamisest.

- Ghetto Games on kasutanud raadiojaamu, nagu Pieci.lv (suunatud noortele), SWH (üks populaarsemaid raadiojaamu Lätis) ja EHR (keskendunud muusikale ja kultuurile), et reklaamida üritusi, kaasata kuulajaid ja jagada edulugusid. Otseintervjuud ja arutelud enne turniire ja nende ajal tekitavad põnevust ja kaasatust.
- Suured veebiportaalid nagu Delfi ja TVNET avaldavad sageli artikleid ja reportaaze Ghetto Games'i kohta. Need portaalid jõuavad mitmesuguste sihtrühmadeni, sealhulgas spordihuvilistele ja laiemale üldsusele. Spordiuudiste veebisait Sportacentrs on pakkunud üksikasjalikku ürituste kajastust, sealhulgas mängude kõrghetki ja mängijate profiile.
- Tugev meediaesindatus on edendanud Läti kui tänavaspordiürituste esmaklassilise sihtkoha mainet. Strateegilise meedia kaasamise ja jalgpalli kui sillana kasutamise kaudu on Ghetto Games saanud juhtivaks näiteks sellest, kuidas tänavaspordialad võivad inspireerida kogukondi ja saavutada tunnustust nii riiklikul kui ka rahvusvahelisel tasandil.

Ghetto Gamesi saavutused

- *Korraldanud üle 20 ürituse mitmes riigis*

Ghetto Football Euroleague on väga innovatiivne ja inspireeriv parim praktika jalgpalli kasutamiseks sillana, mis ühendab kogukondi kogu Euroopas. Selle 3x3 jalgpalli formaadi esimene hooaeg toimus 11 Euroopa riigis, finaali peeti juuni alguses Grīziņkalnsis. See edukas näide tugevdas veelgi soovi luua rahvusvaheline tänavajalgpalli liit, mis ühendab kõik aktiivsed riigid. ISFA loodi 2020. aastal ja tänu sellele peetakse turniire erinevates riikides üle maailma.

- *Kaasatud tuhanded noored*

16 aasta jooksul on Ghetto Games suurendanud igal aastal turniiridel osalevate noorte arvu. Ghetto Games on loonud lojaalse osalejate baasi, kes osalevad turniiridel mitte ainult Riias, vaid ka teistes linnades. Oma unikaalse lähenemisviisiga, mis seisneb noortega suhtlemises lihtsas keeles, mida nad mõistavad, on Ghetto Games muutunud noorte elustiiliks.

Eespool mainitud üritused ja tegevused meelitavad ligi Euroopa ja muude piirkondade tippmeeskondi, pakkudes noortele mängijatele võimalust võistelda ülemaailmsel areenil. Turniire täiendavad kogukonna tegevused ja partnerlused, mis loovad elava ja kaasava õhkkonna, inspireerides noori sportlasi ja tugevdades tänavaspordi liikumist.

- *Ühtsuse edendamine spordi kaudu*

Ühtsuse edendamine spordi kaudu on Ghetto Gamesi keskmeks, kus keskendutakse erineva taustaga ja kultuuriga noorte kokkuviiamisele jalgpalli universaalse keele kaudu. Ghetto Games on elustiil ja selle

väärtused juurutatakse noortesse juba varases eas. Mänge mängitakse ilma kohtuniketa, õpetades seeläbi austavat suhtlemist.

Lisaks edendab Ghetto Games ühtsust, korraldades prestiižikaid rahvusvahelisi turniire, nagu tänavajalgpalli maailmameistrivõistlused, kus võistlevad mitme kontinendi meeskonnad ja tähistavad oma armastust jalgpalli vastu. Need üritused rõhutavad tänavaspordi globaalset iseloomu ja toovad kokku noored sportlased kogu maailmast sõbraliku võistluse vaimus. Pakkudes erineva taustaga noortele platvormi oma oskuste näitamiseks ja ühise kire tähistamiseks, loob Ghetto Games keskkonna, kus õitsevad ühtsus, meeskonnatöö ja sotsiaalne integratsioon.

Ghetto Gamesi tulevikunägemus

- *Laienemine uutesse piirkondadesse ja riikidesse*

Tuginedes rikkalikule ajaloo ja ulatuslikule kogemusele edukate tänavaspordiürituste korraldamisel, on Ghetto Gamesi eesmärk järgmise aasta jooksul oluliselt suurendada rahvusvaheliste turniiride arvu. Läti tugevat infrastruktuuri, sealhulgas kaasaegseid rajatisi, professionaalseid ürituste korraldamise süsteeme ja elavat tänavaspordi kogukonda ära kasutades on Ghetto Gamesil head võimalused oma tegevuse laiendamiseks. See kasv tugevdab veelgi Ghetto Gamesi rolli ülemaailmse tänavaspordi liikumise liidrina, luues ülemaailmselt noortele rohkem võimalusi kokku tulla, võistelda ja luua püsivaid sidemeid eri kultuuride vahel.

Ghetto Games töötab spetsiaalselt rahvusvaheliste turniiride korraldamiseks ja haldamiseks mõeldud digitaalse tööriista väljatöötamisega. See platvorm toimib keskse sõlmpunktina, kus mängijad saavad hõlpsasti üritustele registreeruda, vaadata mängude ajakava ja jälgida tulemusi reaalsajas. Selle digitaalse tööriista loomisega soovib Ghetto Games turniiride korraldamist lihtsustada, muutes selle nii mängijate kui ka korraldajate jaoks tõhusamaks ja kättesaadavamaks. Platvorm võimaldab osalejatel olla kursis turniiri kulgemisega, vaadata edetabeleid ja tähistada võite, nägemata kohe võitjate nimesid. Lisaks parandab see vahend piiriülest suhtlust, edendades rahvusvaheliste osalejate sujuvat kogemust. Selle digitaalse lahenduse integreerimisega kavatseb Ghetto Games parandada turniiri kogemust tervikuna, suurendada osalust ja laiendada oma ulatust veelgi enamate ülemaailmsete osalejateni.

- *Osalejate mitmekesisuse suurendamine*

Ghetto Gamesis tunnistame kaasatuse ja võrdsete võimaluste tähtsust spordis. Üks kolmest peamisest tulevikualgatusest on spetsiaalse naiste liiga loomine, mille eesmärk on suurendada naiste osalust tänavaspordi turniiridel ja massiüritustel. Meie eesmärk on luua platvorm, kus naised saavad võistelda, arendada oma oskusi ja osaleda aktiivselt tänavaspordi kogukonnas. Kohandatud ürituste, mentorprogrammide ja kogukonna kaasamise kaudu soovime murda barjääre ja innustada rohkem

naisi spordiga tegelema. Toetava ja konkurentsivõimelise keskkonna loomise kaudu usume, et see algatus mitte ainult ei tugevda naissportlasi, vaid aitab kaasa ka tänavaspordi liikumise üldisele kasvule ja mitmekesisusele kogu maailmas.

Kuna Läti seisab silmitsi demograafiliste väljakutsetega, on üks meie peamisi plaane meelitada turniiridele Läti erinevatest rahvustest ja etnilistest vähemustest pärit sportlasi ning osalejaid teistest riikidest. Mitmekesisema ja kaasavama spordikeskkonna loomise kaudu soovime luua turniiridel tõeliselt rahvusvahelise kogukonna. See mitte ainult rikastab võistluskogemust, vaid edendab ka kultuurivahetust, sotsiaalset integratsiooni ja tugevamat ühtsustunnet spordi kaudu. Selle saavutamiseks kavatseme tugevdada partnerlust rahvusvaheliste spordikogukondadega, aktiivselt kaasata Läti vähemusrühmi ja rakendada teavitamisprogramme, mis soodustavad laiemat osalemist. Meie visioon on muuta Ghetto Games tänavaspordi keskuseks, kus kõik taustaga inimesed tunnevad end teretulnuna ja esindatuna.

- *Piiriüleste partnerlussuhete edasiarendamine*

Koostöö on tänavaspordi kasvu ja arengu võti. Üks Ghetto Gamesi peamisi tulevikualgatusi on piiriüleste partnerlussuhete tugevdamine, suurendades Ghetto Gamesi osalust Rahvusvahelises Tänavajalgpalli Liidus (ISFA) ja laiendades meie rahvusvaheliste turniiride võrgustikku. Nende partnerlussuhete kaudu soovib Ghetto Games luua sportlastele, korraldajatele ja kogukondadele rohkem võimalusi suhelda, võistelda ja jagada teadmisi. Ühiste turniiride korraldamise, parimate tavade vahetamise ja koostöökultuuri edendamise kaudu soovib Ghetto Games tõsta tänavaspordi globaalset taset ja toetada sarnaste organisatsioonide arengut. Ghetto Gamesi eesmärk on luua tugev, omavahel seotud spordikogukond, mis toetub ühistele kogemustele, innovatsioonile ja eksklusiivsusele, tagades tänavaspordi pikaajalise mõju ja jätkusuutlikkuse kogu maailmas.

Ghetto Games tõestab, et piiriülene koostöö on võimalik ja tulevased ülemaailmsed jõupingutused jätkavad saavutatud edu arendamist.

Nõmme Kalju FC „VÄHEMUSPROJEKTID, NENDE EDU JA ÕPPIMISED”

Kõik algas ootamatult 24. veebruaril 2022. aastal väga emotsionaalse loona, mis viis ideeni pakkuda abi, kuid muutus kiiresti millekski palju suuremaks.

Eestisse saabusid Ukraina sõjapõgenikud, emad ja vanaemad koos oma laste ja lastelastega. Turvatunde loomiseks, isiklike vestluste pidamiseks ja igakülgse abi pakkumiseks sai osa igapäevaelust!

Nõmme Kalju Jalgpalliklubi võttis Ukraina lapsed tasuta jalgpallitreeningutele. *Nõmme Kalju Jalgpalliklubi* kaasas kogu *Nõmme Kalju Jalgpalliklubi* kogukonna, võttes vastu annetusi peredelt (jalgpallitreeningurõivad Ukraina lastele).

See lihtne žest osutus väga vajalikuks ja sai kiiresti positiivset tagasisidet. Algatus sai laialdast kajastust meedias ja inspireeris teisi spordiklubisid pakkuma sarnaseid võimalusi. Treeningutel osales üle 40 lapse.

Alustasime ka jalgpallitreeningute korraldamist Ukraina lastele Tallink Isabel parvlaeval, mis oli tol ajal Ukraina pagulaste elukoht. Koostöös Tallink Isabel meeskonnaga valmistati konverentsiruumidest ette jalgpalliväljakud. Treeningud hakkasid toimuma kaks korda nädalas. Tol ajal elas parvlaeval üle 900 inimese, kellest üle poole olid lapsed. Me tõime lastele tohutut rõõmu.

Suurim õppetund, mille saime – ära räägi, tegutse!

Kogemus on näidanud, kuidas väike algatus võib viia püsivate muutusteni.

Metoodilise materjali autorid: Inese Šubēvica, Antons Semeņaks, NOMME KALJU FC

Sisu eest vastutab ühing „STREETBASKET”.

© Materjal on kaitstud autoriõiguse seadusega.

Kujundus: Laura Elksne, Raela Vītola